

ISSN 2822 - 0617 (Online) ISSN 2822 - 1141 (Print)

วารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล

Arts and Culture Journal of the Lower Moon River

กำหนดออกปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม ถึง มิถุนายน
ฉบับที่ 2 ประจำเดือน กรกฎาคม ถึง ธันวาคม

ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง สุขทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
รองอธิการบดีฝ่ายยุทธศาสตร์การยกระดับ
คุณภาพการศึกษา

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สารภี วรรณตรง นายประสงค์ ทองประ และ นางสาววรรณ ไชยพรรณ
ผู้ทรงคุณวุฒิประจำสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

บรรณาธิการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีรวัส อินทวิ

ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

บรรณาธิการ อาจารย์ ดร.วิจิตรา โปธิสาร

รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.นิยม วงศ์พงษ์คำ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิศักดิ์ จำปาแดง

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสุรินทร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ประดิษฐ์ นารีรักษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

รองศาสตราจารย์ ดร.อัศนีย์ เปลี่ยนศรี

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน วัชรชีโนรส

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คำภีร์ภาพ อินทะนุ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัคราพร สุขทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สยาม ระโส

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชชาณัฐ ตูจินดา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัชวาล สนิทสันเทียะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

อาจารย์วันมพร พาหะนิษฐ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ทีมสนับสนุนงานวารสาร สังกัดสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

นายอนุชา ถือสมบัติ นางสาวณฤดี แปลงดี นายสมชาย มิถุนดี นายเอกราช สร้อยจิตร
นางนิมิตรา บุตรกันหา นายสาคร สีหะวงษ์ นางสาวพวงฤดี สุกใส นางสาววรรณภา เพิ่มมี
นางสาวนุชสรุ พันแก้ว นางสาวอัญชิสา สมบัติพิทักษ์สุข นางสาวอัศฎา คงสุข

สำนักงาน วารสารสำนักศิลปะและวัฒนธรรม อาคาร 38 ชั้น 1 สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
186 หมู่ 1 ถ.สุรินทร์-ปราสาท ต.นอกเมือง อ.เมือง จ.สุรินทร์ 32000 โทรศัพท์ 0 4451 5227
อีเมล acj.lmr@sru.ac.th เว็บไซต์ <https://so07-mi.tci-thaijo.org/index.php/acj>

บทบรรณาธิการที่ปรึกษา

วารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล ได้เริ่มต้นตีพิมพ์ผลงานวิชาการ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 ปีการศึกษา 2549 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2566 ซึ่งเป็นปีที่ 12 โดยวารสารได้มีการปรับปรุงรูปแบบและการบริหารจัดการวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์ TCI กองบรรณาธิการได้เปิดรับบทความ 2 ประเภท คือ บทความวิจัย และบทความวิชาการทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ วารสารมีกำหนดการออกปีละ 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม ถึง มิถุนายน และฉบับที่ 2 ประจำเดือน กรกฎาคม ถึง ธันวาคม ขอบเขตของวารสาร ได้แก่ ศิลปวัฒนธรรม (ดนตรี ประวัติศาสตร์และปรัชญาวิทยาศาสตร์ ทัศนศิลป์และศิลปะการแสดง ภาษาและภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปะทั่วไป มนุษยศาสตร์ ศาสนศึกษา และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง) แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น บทความที่ส่งเข้ามาจะได้รับการประเมินคุณภาพของผลงานทางวิชาการ โดยผู้ประเมินซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ท่าน ซึ่งพิจารณาแบบปกปิดรายชื่อทั้งผู้เขียนบทความ ผู้ประเมิน และผู้ที่เกี่ยวข้อง (Double Blind Review) ทั้งนี้วารสารจะดำเนินงานตามกรอบจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ (Publication Ethics) อย่างเคร่งครัด ทั้งนี้วารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูลหวังเป็นอย่างยิ่งว่านักวิจัย นักวิชาการ จะส่งผลงานเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการในวารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล วารสารขอเชิญชวนส่งผลงานวิชาการมายังวารสารเพื่อที่เราจะได้ประเมินคุณภาพและตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการของท่านต่อไป อนึ่งที่สำคัญวารสารขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่สละเวลาในการกลั่นกรองคุณภาพผลงานวิชาการให้มีคุณภาพ โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารนี้จะเป็นแหล่งเรียนรู้และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นสืบต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีรวัส อินทวิ
ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
บรรณาธิการที่ปรึกษา

บทบรรณาธิการ

วารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล มีขอบเขตการตีพิมพ์ของวารสาร ได้แก่ ศิลปวัฒนธรรม (ดนตรี ประวัติศาสตร์และปรัชญาวิทยาศาสตร์ ทศนศิลป์และศิลปะการแสดง ภาษาและภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปะทั่วไป มนุษยศาสตร์ ศาสนศึกษา และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง) แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยในปีที่ 12 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม – มิถุนายน พ.ศ. 2566 มีบทความ จำนวน 6 บทความ เป็นนอกเป็นบทความวิจัย จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ 1) การจัดการองค์ความรู้เพื่อการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน: การประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ 3) การพัฒนาทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติ ประกอบแบบฝึกทักษะ: กรณีศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคำสมอ (ศรีศึกษา) อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี และ 4) บทบาทตัวละครในละครโทรทัศน์ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลียนแบบของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ บทความวิชาการ จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ 1) องค์ความรู้ในการทำนายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์ และ 2) การศึกษาพิธีกรรมเลี้ยงแถน บ้านห้วยปาง ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่เผยแพร่ในวารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในวงการวิชาการที่เกี่ยวข้องกับ ศิลปวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

อาจารย์ ดร.วิจิตรา โพธิสาร
รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
บทความวิจัย	
● การจัดการองค์ความรู้เพื่อการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน: การประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน)	1
▪ ชูติพงศ์ คงสันเทียะ, ระพีพรรณ จันทรสาศา, กนิษฐา เรืองวรรณศักดิ์, ณิชฎานุช เมฆรา, จุรีรัตน์ ทวยสม	
● ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์	16
▪ พระมหาสิทธิเชษฐ สรสิทธิ์, พระมหาสมพงษ์ ดาศรี, พระรัตนพล พันธุ์ทองหล่อ, พระวีรพงษ์ ชะเมรัมย์, พัฒนพงษ์ สารอินทร์, วิจิตรา โทธิสาร	
● การพัฒนาทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติ ประกอบแบบฝึกทักษะ: กรณีศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคำสมอ (ศรีศึกษา) อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี	29
▪ ภาณุพงศ์ ธงศรี	
● บทบาทตัวละครในละครโทรทัศน์ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลียนแบบของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ	39
▪ พรเทพ เจริญกิจ	
บทความวิชาการ	
● องค์ความรู้ในการทำนายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์	53
▪ ยโสธารา ศิริภาพระภากร, สำเรียง อินทยุง, สุรียา คลังฤทธิ์	
● การศึกษาพิธีกรรมเลี้ยงแถน บ้านห้วยปาง ตำบลด่าน อำเภอทาบเชิง จังหวัดสุรินทร์	68
▪ พระศักดิ์รินทร์ ปยุตตปุญโญ, พระสมมิตร ฐานุตโตโร, เอกชัย สร้อยจิตร, ยโสธารา ศิริภาพระภากร, เกริกวุฒิ กันเที่ยง, สุรียา คลังฤทธิ์	
ภาคผนวก	
● จริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ (Publication Ethics)	82
● เทมเพลตบทความวิชาการและบทความวิจัย	85
● แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์	90
● คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ	91
● ขั้นตอนการทำงานของวารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล	103
● รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ประจำปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2566)	104
● รายชื่อกองบรรณาธิการวารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูลและคณะทำงาน	105

การจัดการองค์ความรู้เพื่อการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน:

การประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน)

The Knowledge Management for Dissemination of I-San Local Wisdom:

Invention of Phuang Ma-Hotra Paper Craft (I-San Garland)

ชุตีพงศ์ คงสันเทียะ^{1*} ระพีพรรณ จันทรสา² กนิษฐา เรืองวรรณศักดิ์³ ณัฐฐานุช เมฆรา⁴ และ จุรีรัตน์ ทวยสม⁵
Chutipong Khongsanthia^{1*} Rapheepan Jantharasa² Kanittha Rungwannasak³ Nutthanuch Mekara⁴
and Churirat Thuaisom⁵

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี^{1*5}

The Office of Arts and Culture, Udon Thani Rajabhat University^{1*5}

*Corresponding author, e-mail: chutipong.kh@udru.ac.th

วันที่รับบทความ: 15 ธันวาคม 2565; วันแก้ไขบทความ: 31 มกราคม 2566; วันตอบรับบทความ: 1 กุมภาพันธ์ 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สร้างระบบจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) และ (2) นำองค์ความรู้ภูมิปัญญาการประดิษฐ์พวงมโหตรที่ถูกจัดระบบแล้ว มาประยุกต์โดยจัดเป็นกิจกรรมฝึกปฏิบัติเผยแพร่สู่ชุมชนท้องถิ่น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยหลายขั้นตอน โดยมีวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์ประชาชนท้องถิ่นร่วมกับการศึกษาจากเอกสารตำราเพื่อสกัดองค์ความรู้การประดิษฐ์พวงมโหตร และการสนทนากลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ และวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ การจัดการกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการถอดบทเรียนหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม (AAR) การวิเคราะห์ใช้แนวคิดการจัดการความรู้โมเดลเซกิ (SECI Model) ผลการวิจัยพบว่า มีการจัดการความรู้การประดิษฐ์พวงมโหตรจาก “ความรู้ฝังลึก” สู่ “ความรู้ที่ชัดแจ้ง” ได้แก่ ที่มา ความสำคัญ ความหมาย ลักษณะ การใช้ประโยชน์ ขั้นตอนและวิธีการทำ ในรูปแบบของสื่อต่าง ๆ แผ่นพับ ป้ายนิทรรศการ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับสร้างเว็บไซต์สำเร็จรูปแคนวา เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในผู้เรียนช่วงวัยต่าง ๆ มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการสู่ชุมชนท้องถิ่นจำนวน 6 ครั้ง โดยมีผลการประเมินความพึงพอใจด้านการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์เฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (4.50) นอกจากนี้มีการติดตามผลการนำไปใช้ประโยชน์พบว่า ชุมชนมีการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์จริง ได้แก่ การนำไปใช้ประกอบงานบุญประเพณีของชุมชน การต่อยอดประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่นที่คงทน และมีการเผยแพร่ต่อผู้อื่น ซึ่งหมุนวนเป็นวัฏจักรตามโมเดลเซกิ

คำสำคัญ: การจัดการองค์ความรู้ พวงมโหตร พวงมาลัยอีสาน การเผยแพร่

Abstract

This research aimed to: (1) build a knowledge management of the invention in Phoang Ma-Hotra paper craft (I-San garland) wisdom and (2) bring a knowledge of the invention of Phoang Ma-

Hotra paper craft that systematic organization to apply for workshop activity and dissemination to local community. This research employed a multi-step research methodology; qualitative research methods–i.e. interviews with local scholars combined with studies from textbooks were used to extract knowledge of the invention of Phoang Ma-Hotra paper craft and focus group discussions with workshop participants, and action research methods–i.e. organizing workshop activities, participatory observation and after action review (AAR). The analysis used the concept of the knowledge management model Seki (SECI Model). The results showed there is a knowledge management in the invention of Phoang Ma-Hotra paper craft from “tacit knowledge” to “explicit knowledge”–i.e. origin, importance, meaning, characteristics, steps and how to make it in the form of various media; brochures, exhibition banner and computer programs for creating ready-made website Canva to suit the target group of learners of different ages. There were 6 workshop activities to local communities with the average level of satisfaction assessment on utilization at the highest level (4.50). In addition, the results of utilization were followed up to show that the communities have to be used the knowledge for real benefit–i.e. use for merit making of the community traditions, artificial expansion with other durable materials and disseminate to other people which revolves in cycle loop according to the SECI Model.

Keywords: Knowledge Management, Phuang Ma-Hotra Paper Craft, I-San Garland, Dissemination

บทนำ

มรดกทางวัฒนธรรมเป็นรูปแบบของวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และมีคุณค่าซึ่งเกิดขึ้นในอดีตและได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมบางอย่างกลายเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญและความภาคภูมิใจของคนในสังคมสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้แบ่งประเภทของมรดกทางวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) เช่น โบราณวัตถุ โบราณสถาน แหล่งโบราณคดี งานจิตรกรรม เป็นต้น และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) หรือตามกฎหมายไทยที่เรียกว่า มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ได้แก่ ภาษา ศิลปะการแสดง การละเล่น งานช่างฝีมือดั้งเดิม เป็นต้น (ชาคริต สิทธิฤทธิ์, 2559 : 143 - 149) ทั้งนี้ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” หรือภูมิปัญญาชาวบ้านจัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากเป็นความรู้ของคนในท้องถิ่นที่คิดค้นในพื้นที่นั้น ๆ เกิดจากการสั่งสมจากประสบการณ์และความรู้ที่ตกทอดมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดก็มีการปรับเปลี่ยนและประยุกต์ให้เข้ากับสภาพการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในบริบทเวลานั้น ๆ จนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่และสืบทอดเชื่อมโยงมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งแต่ละท้องถิ่นแต่ละภูมิภาคก็จะมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้แก้ปัญหาหรือใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันที่แตกต่างกันไป (วริวรรธน์ เจริญรูป และคณะ, 2562 : 317)

“พวงมโหตร” เป็นศิลปะการตัดกระดาษให้เป็นพวงรูปร่างคล้ายปรางค์หรือฝักข้าวโพด ทำจากกระดาษแก้วหรือกระดาษสีต่าง ๆ อย่างน้อยแผ่นละสี่ มาวางซ้อนกันแล้วพับทบแยงมุมหลาย ๆ ทบ ใช้กรรไกรตัดสลักกันเป็นลายฟันปลาจนถึงปลายสุด เมื่อดึงออกและจับหยายขึ้นจะเห็นเป็นพวงกระดาษที่สวยงาม ใช้ประดับในงานสำคัญต่าง ๆ

พบได้ทั่วไปในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ไท ได้แก่ ไทยวน ไทลื้อ ไทเขิน ไทใหญ่ รวมกระทั่งถึงในชนชาติมอญและเขมร จึงทำให้มีชื่อเรียกในหลายวัฒนธรรม เช่น คนภาคเหนือหรือคนล้านนาเรียกว่า “ตุงไส้หมู” (แถบจังหวัดเชียงใหม่) “ตุงไส้ช้าง” (แถบจังหวัดลำพูนและเชียงราย) หรือ “ตุงพญาอ” (แถบจังหวัดลำปาง) (สุรเดช ลุนทรานนท์, 2562 : 168 - 169) ส่วนคนภาคกลางจะเรียกว่า “พวงมโหตร” (พวง-มะ-โหด) หรือ “พวงเต่าร้าง/เต่าร้าง” หรือ “พวงระย้า” ซึ่งได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมมอญ (สายใจ เจริญรัตน์, 2555 : 1) ทั้งนี้ “พวงมโหตร” เป็นอีกหนึ่งภูมิปัญญาที่ไม่มีการรวบรวมหรือบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มีเพียงวิธีการทำที่ถ่ายทอดจากการบอกเล่าปากต่อปากซึ่งเสี่ยงต่อการเลือนหายไปตามกาลเวลา เนื่องจากภูมิปัญญาประเภทนี้เป็นงานกระดาษที่ไม่มีความคงทนและเสื่อมสลายได้ง่าย จึงไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดเกี่ยวกับความเป็นมา แต่ปัจจุบันมีกลุ่มคนที่ให้ความสนใจและพยายามสืบสานงานศิลปชนิดนี้ให้คงอยู่ เพื่อไม่ให้เป็นเพียงงานศิลป์ที่หลงเหลือในงานเทศกาลตามชนบทเท่านั้น (ยศพร จันทองจีน, 2556 : 1)

“พวงมโหตร” เป็นหนึ่งในภูมิปัญญาด้านหัตถศิลป์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจัดอยู่ในประเภทงานฝีมือในกลุ่มงานกระดาษ ได้แก่ การตัด ฉลุ ตอกกระดาษ โดยอยู่ในกลุ่มเดียวกันกับงานฝีมือจำพวกการประดิษฐ์พานบายศรี (พานบายศรี) คาย (เครื่องบูชา) และปราสาทผึ้ง (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2561 : 210 - 217) ซึ่งจากบทธรรมบรรยายโดยพระครูศรีปัญญาวิจิตร ธีรปัญญา เจ้าอาวาสวัดศิริบุญธรรม ตำบลกุดดินจี่ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้อธิบายขยายความไว้ว่า “พวงมโหตร” มีความหมายในทางบาลีคือ พวงที่มีขนาดใหญ่ ชาวอีสานพื้นบ้าน โดยเฉพาะในเขตจังหวัดอุดรธานี เลข และหนองบัวลำภู จะเรียกว่า “พวงมาลัย” เป็นงานภูมิปัญญาการประดิษฐ์กระดาษเพื่อใช้ในงานบุญประเพณีของชาวอีสานที่มีมาแต่โบราณ เช่น ในงานบุญกฐิน บุญบั้งไฟ บุญผะเหวด (พระเวสสันดร) รวมถึงใช้ประดับตามพลับพลา ปราสาท พระเมรุ ทิวศพ เป็นต้น เมื่อครั้งอดีตที่ยังไม่มีความเจริญมาก การตัดพวงมโหตรหรือพวงมาลัยก็เพื่อใช้ประดับในงานบุญสำคัญ และเหตุที่ต้องทำเป็นพวงกระดาษขนาดใหญ่ก็เพื่อให้เกิดความสะดุดตา ใครไปใครมาก็จะเห็นว่าชุมชนนี้กำลังมีงานประเพณี แต่เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไป แสงสีเสียงสมัยใหม่ได้เข้ามาแทนที่ความสำคัญของพวงมโหตรไปเสียสิ้น พลอยทำให้การสืบทอดภูมิปัญญาการประดิษฐ์พวงมโหตรหรือพวงมาลัยนั้นนับวันยิ่งลดลงเรื่อย ๆ

ด้วยเหตุผลข้างต้น งานวิจัยนี้จึงได้สนใจศึกษาภูมิปัญญาการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) เพื่อการอนุรักษ์ สืบทอด และเผยแพร่ให้อยู่กับชุมชนท้องถิ่นปัจจุบัน โดยใช้วิธีการจัดการองค์ความรู้ให้เป็นระบบและใช้ วิจัยเชิงปฏิบัติการในการสร้างเป็นกิจกรรมฝึกปฏิบัติ อันเป็นการสร้างความรู้และทักษะการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น เพื่อที่จะทำไปใช้ประโยชน์ในทางสังคมวัฒนธรรม รวมถึงประโยชน์ในทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่นต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างระบบการจัดการองค์ความรู้ให้กับภูมิปัญญาการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน)
2. เพื่อนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาการประดิษฐ์พวงมโหตรที่ถูกจัดระบบแล้ว มาประยุกต์เป็นกิจกรรมฝึกปฏิบัติเผยแพร่สู่ชุมชนท้องถิ่น

การทบทวนวรรณกรรม

“พวงมโหตร” มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ว่า พวงอุบะ ซึ่งห้อยประดับอยู่ที่ต้นตาลฉัตร ทำด้วยผ้าตาตอง ลูกพวงมโหตรก็ว่า เป็นภูมิปัญญาและงานฝีมือหรืองานช่างตัดกระดาษอีก

ประเภทหนึ่งที่น่าสนใจถ่ายทอดสู่ลูกหลานหลายท้องถิ่น มักทำจากกระดาษว่าว กระดาษสา หรือกระดาษแก้ว มีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น แถบภาคเหนือจะเรียกว่า “ตุงไส้หมู” “ตุงไส้ข้าง” หรือ “ตุงพญาล่อ” แถบจังหวัดระยองและนครสวรรค์จะเรียกว่า “พวงเต่าร้าง/ เต่าร้าง” แถบจังหวัดอุดรธานี หนองบัวลำภู และจังหวัดเลย เรียกว่า “พวงมาลัย” ส่วนแถบภาคกลาง ได้แก่ สุพรรณบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ อ่างทอง ชัยนาท พระนครศรีอยุธยา เป็นต้น เรียก “พวงระย้า” หรือ “พวงมโหตร” (สายใจ เจริญรื่น, 2555 : 1)

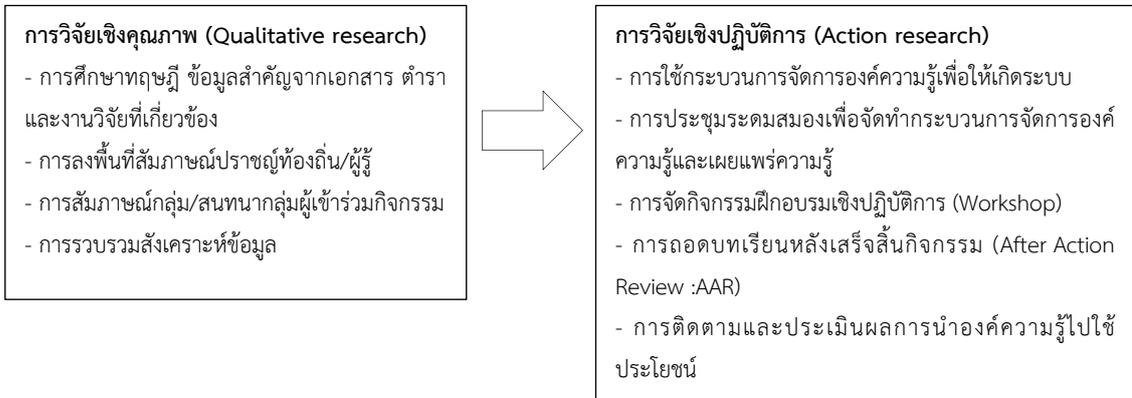
ธัญวรรณ์ นุชอุดม และ อินทิตรา พรหมพันธุ์ (2561 : 9 - 10) ทำการศึกษาวิจัยการพัฒนากิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในชุมชนต้นแบบในกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่ากิจกรรมการประดิษฐ์ “พวงมโหตร” เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในทุกช่วงวัย ทั้งวัยเด็ก วัยทำงาน และวัยสูงอายุ เพราะเกิดการใช้เวลาร่วมกันระหว่างคนในครอบครัว สามารถทำได้ด้วยตนเอง หรือช่วยกันทำในครอบครัว เกิดความภาคภูมิใจในผลงาน เกิดการสื่อสาร พูดคุยระหว่างผู้ร่วมกิจกรรม ทำให้เกิดการพบปะสนทนาสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน รวมถึงยังเป็นการพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก เช่น นิ้วมือ กล้ามเนื้อตาจากการสังเกตและสำรวจ เป็นต้น และยังเป็นการทำกิจกรรมที่ภูมิปัญญาเก่าแก่ของไทยสามารถดำรงรักษาอยู่ได้ด้วย

ไพศาล สรรสวัสดิสุทธิ์ (2558 : 15 - 17) ทำการศึกษากิจการการจัดการความรู้ด้านมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามรดกทางวัฒนธรรมและกระบวนการจัดการความรู้ด้านมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนในจังหวัดอุทัยธานี และเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของการจัดการความรู้ด้านมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน และเพื่อศึกษาการนำองค์ความรู้ไปพัฒนาจังหวัดอุทัยธานี ซึ่งพบว่ากระบวนการจัดการองค์ความรู้ด้านมรดกทางวัฒนธรรมช่วยทำให้องค์ความรู้ถูกจัดรูปแบบเป็นระบบมากขึ้น สามารถจัดประเภทและสร้างเป็นฐานข้อมูลเพื่อสืบค้นได้ จนนำไปสู่การศึกษาแนวทางพัฒนาองค์ความรู้ในรูปแบบการถ่ายทอด เผยแพร่ และเรียนรู้ศึกษาเพื่อต่อยอดใช้ประโยชน์ทางสังคมได้

ทับทิม เบ็งมล และคณะ (2561 : 101 - 103) ศึกษาเรื่องการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยได้นำโมเดลการจัดการความรู้เซกิ (SECI) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมความรู้ด้านการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม และเสนอแนวคิดการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม พบว่า การใช้โมเดลเซกิเพื่อจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมทำให้เกิดการจัดการความรู้ที่วนกลับไปมาในลักษณะเกลียวความรู้ ซึ่งทำให้องค์ความรู้เกิดความยั่งยืนกับชุมชนในระยะยาว ได้แก่ (1) การระบุความต้องการ (2) การสกัดความรู้ออกจากตัวบุคคล (3) การแสวงหาและสร้างความรู้ (4) การรวบรวมความรู้ (5) การจัดเก็บความรู้ (6) การดึงความรู้มาใช้และแบ่งปัน และ (7) การผนึกฝังความรู้ และวนกลับมาเริ่มต้นทำซ้ำที่กระบวนการแรก

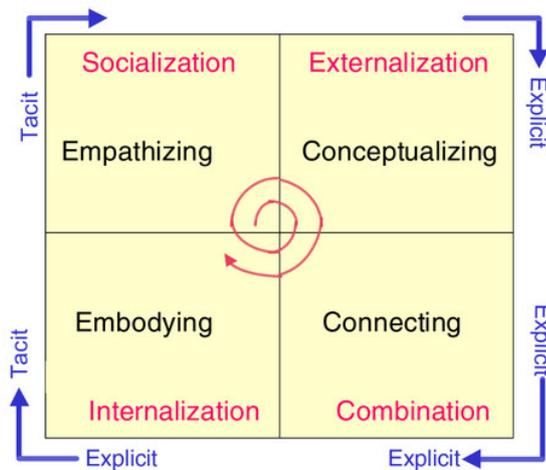
โดยสรุป “พวงมโหตร” หรือในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะนิยมเรียกว่า “พวงมาลัย” เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถศิลป์หรืองานฝีมือตัดกระดาษที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า ซึ่งการประดิษฐ์พวงมโหตรก่อให้เกิดหน้าที่ทั้งในทางวัฒนธรรมและสังคม ได้แก่ อนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาของบรรพชน ความหมายเชิงคติชนวิทยา รวมถึงคุณค่าในเชิงจิตวิญญาณที่จะสะท้อนให้เห็นผ่านการใช้ประโยชน์ในงานบุญประเพณี (Chaimuang, 2020 : 661) ทั้งยังทำให้เกิดกิจกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างสมาชิกในครอบครัวและชุมชน ซึ่ง “การจัดการองค์ความรู้” นับว่าเป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้ภูมิปัญญาการประดิษฐ์พวงมโหตรสามารถดำรงอยู่ได้ เพื่อสกัดออกมาให้เกิดเป็นต้นทุนทางปัญญา และสามารถเรียนรู้สืบทอดต่อไปได้อย่างเป็นวัฏจักร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบการดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้แนวคิดการจัดการองค์ความรู้ตามโมเดลเซกิ (SECI Model) ซึ่งได้ให้ความหมายของการจัดการองค์ความรู้ไว้ว่า เป็นกระบวนการสร้างองค์ความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง เผยแพร่องค์ความรู้ทั่วทั้งองค์การ และนำไปเป็นส่วนประกอบสำคัญของผลิตภัณฑ์หรือระบบการบริหารใหม่ ๆ ประกอบด้วยความรู้ 2 ประเภทที่สามารถเปลี่ยนสถานะได้ตลอดเวลา ได้แก่ ความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge : TK) กับ ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge : EK) ประกอบด้วย 4 กระบวนการ เพื่อยกระดับความรู้ให้สูงขึ้นอย่างเป็นวัฏจักร เริ่มจากการสกัดความรู้ออกจากตัวบุคคล (Externalization) การรวบรวมความรู้ (Combination) การผนึกฝังความรู้ (Internalization) และการแลกเปลี่ยนความรู้ (Socialization) และวนกลับมาเริ่มต้นซ้ำที่กระบวนการแรกเพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ให้ยั่งยืน (Nonaka and Nishigushi, 2001 : 14 - 18)

ภาพที่ 2 แนวคิดโมเดลการจัดการองค์ความรู้ตามโมเดลเซกิ (SECI Model)

ที่มา : Nonaka and Nishigushi (2001 : 18)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยหลายขั้นตอน (Multi-step research methodology) ได้แก่ วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) ตามลำดับ ภายใต้โครงการพัฒนา 2 โครงการ ได้แก่ (1) โครงการพัฒนาศักยภาพพรรคทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวจังหวัดหนองบัวลำภู ร่วมกับวิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู และ (2) โครงการทำนุบำรุง เผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

1. กลุ่มเป้าหมาย

โดยแบ่งออกตามขั้นตอนได้เป็น (1) วิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ประชาชนท้องถิ่นและผู้ที่มีความรู้ในกาประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) โดยเป็นการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 2 คน และ (2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ ผู้ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการประดิษฐ์พวงมโหตร เช่น ผู้สูงอายุในชุมชน กลุ่มสตรี/ แม่บ้าน นักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป โดยในการอบรมเชิงปฏิบัติการแต่ละครั้งจะกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จจากค่าเป้าหมายจำนวนผู้เข้าร่วม ต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนผู้เข้าร่วมทั้งหมดที่ตั้งไว้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) วิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนท้องถิ่น/ ผู้รู้ และจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยมีการส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถามและหาความเที่ยงตรง (2) วิจัยเชิงปฏิบัติการ ใช้แบบประเมินความพึงพอใจการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ แบบประเมินทักษะการประดิษฐ์พวงมโหตรของผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยประชาชนท้องถิ่น แบบบันทึกการถอดบทเรียนหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม และแบบบันทึกการติดตามประเมินผลการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ (1) วิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เดี่ยว (In-depth interviews) เพื่อเก็บข้อมูลจากประชาชนท้องถิ่น/ผู้รู้จำนวน 2 คน วิธีการสนทนา/สัมภาษณ์กลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการแต่ละครั้ง ครั้งละประมาณ 5-10 คน และใช้การศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการรวบรวมสังเคราะห์ข้อมูล (2) วิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และกระบวนการถอดบทเรียนหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม (After Action Review : AAR) และการติดตามประเมินผลการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์หลังเสร็จสิ้นกิจกรรม (ในระยะ 1-2 เดือน) จากนั้นจึงทำการรวบรวมข้อมูล ประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้แนวคิดหลักคือ แนวคิดการจัดการองค์ความรู้ตามโมเดลเซกิ (SECI) เพื่อสร้างกระบวนการจัดการองค์ความรู้ให้เกิดฐานข้อมูลการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) และจึงวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนในขั้นตอนวิจัยเชิงปฏิบัติการจะใช้การวิเคราะห์ตามหลักการเชิงระบบ (System concept) โดยการพิจารณาจาก (1) ปัจจัยนำเข้า (Inputs) ได้แก่ องค์ความรู้การประดิษฐ์พวงมโหตร และสื่อการสอน (2) กระบวนการ (Process) ได้แก่ การจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ (3) ผลผลิต (Outputs) ได้แก่ ทักษะการประดิษฐ์พวงมโหตรและความพึงพอใจการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ โดยมีการใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และร้อยละ ร่วมด้วย และ (4) ผลลัพธ์ (Outcomes) ได้แก่ การติดตามการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์และต่อยอดจริง

ผลการวิจัย

ผลการสร้างระบบการจัดการองค์ความรู้ให้กับภูมิปัญญาการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) และผลการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาการประดิษฐ์พวงมโหตรที่ถูกจัดระบบแล้ว มาประยุกต์เป็นกิจกรรมฝึกปฏิบัติ เผยแพร่สู่ชุมชนท้องถิ่น

“พวงมโหตร” เป็นภูมิปัญญาด้านหัตถศิลป์ช่างกระดาศ โดยส่วนมากจะทำจากกระดาศขาว กระดาศแก้ว หรือผ้าตาตอง มีชื่อเรียกในภาษาอีสานว่า “พวงมาลัย” เพราะมีลักษณะย่อยลงมาเป็นพวงหลายชั้นคล้ายพวงมาลัย ดอกไม้หรือพวงอุบะ ในอดีตสามารถพบได้ทั่วไปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและแพร่หลายจนถึงในประเทศลาว มีการใช้ประดับในเทศกาลสำคัญทั้งงานบุญประเพณี (ตามฮีตสิบสองเดือน) เช่น งานบุญกฐิน ผ้าป่า บุญผะเหวด (พระเวสสันดร) บุญบั้งไฟ งานมงคลต่าง ๆ ได้แก่ งานบวชพระ งานขึ้นบ้านใหม่ และแม้แต่งานอวมงคลแต่จะมีการประดับให้เป็นขาว-ดำ เพื่อให้เข้ากับบริบท ซึ่ง “พวงมโหตร” หรือ “พวงมาลัยอีสาน” มีประวัติความเป็นมาเช่นใด ไม่ปรากฏแน่ชัด หากแต่เป็นวัฒนธรรมร่วมที่สามารถพบได้แทบทุกภาคของไทย และแม้พวงมโหตรจะดูเป็นเพียงงานฝีมือที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งของงานประเพณี หากแต่มีคุณค่าในหลายมิติ ทั้งในทางวัฒนธรรม ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ เช่น ทำให้เห็นถึงความเป็นเลิศของภูมิปัญญาบรรพชนด้านงานฝีมือ เกิดความผูกพันและการมีส่วนร่วม ภายในชุมชนในขั้นตอนการทำ รวมถึงสะท้อนการให้ความหมายด้านคติชนวิทยาและจักรวาลคติของชุมชน ซึ่งแฝงฝังอยู่ในลวดลาย สีสันท และการออกแบบ (พระครูศรีปัญญาวิสิฐ ธีรปัญญา, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2565)

อย่างไรก็ตาม ด้วยความที่ “พวงมโหตร” หรือ “พวงมาลัยอีสาน” ถูกประดิษฐ์ขึ้นจากกระดาศ จึงไม่มีความคงทนถาวรและเสื่อมสลายได้ง่าย จึงทำให้ขาดตัวอย่างงานฝีมือที่จะนำมาศึกษา ประกอบในปัจจุบันพบเห็นได้ยากขึ้น เนื่องจากขาดผู้สืบทอด ผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังพอประดิษฐ์ก็มีบ้าง หากแต่ฝีมือและความละเอียดยังไม่ประณีตมากนัก ซึ่งก็เป็นผลมาจากสมรรถภาพร่างกายที่โรยราตามวัย (กรกมล แทรวิส, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2565) ด้วยเหตุนี้ หากจะมีการสืบสานงานหัตถศิลป์ชนิดนี้ให้คงอยู่ต่อไป จึงจำเป็นต้องมีการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบเสียก่อน เพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้น เรียนรู้ และการเผยแพร่ ซึ่งจะนำมาสู่กระบวนการอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมนี้ต่อไป

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงได้มีการจัดทำกระบวนการจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ “พวงมโหตร” หรือ “พวงมาลัยอีสาน” โดยใช้แนวคิดการจัดการองค์ความรู้ตามโมเดลเซกิ (SECI Model) โดยสามารถแยกเป็นขั้นตอนตามกระบวนการได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสกัดความรู้ออกจากตัวบุคคล (Externalization) โดยได้มีการสกัดความรู้ออกจากตัวคน โดยทำการเรียนรู้จากผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังพอประดิษฐ์ได้สาธิตและสอนให้ปฏิบัติตาม จากนั้นจึงนำองค์ความรู้นั้นมาแลกเปลี่ยนกับปราชญ์ชุมชนในท้องถิ่นที่ยังมีการใช้และสืบทอด รวมถึงแหล่งข้อมูลจากหนังสือและสื่อออนไลน์ เพื่อให้ลวดลายและองค์ประกอบมีความสมบูรณ์มากขึ้น พร้อมทั้งทดลองทำด้วยตัวเอง ผลการเก็บข้อมูลพบว่า “พวงมโหตร” หรือ “พวงมาลัยอีสาน” นั้น มีส่วนประกอบสำคัญ 2 ส่วนได้แก่ (1) ส่วนตัวพวง หมายถึง ส่วนที่เป็นพวงกระดาศ รูปปรากฏ มีลักษณะซ้อนทับหลายชั้นและมีชายกระดาศเป็นลวดลายที่ตัวลงมาสวยงาม กับ (2) ส่วนลูกยอด มีลักษณะเป็นลูกตุ้มทำจากกระดาศ ทากาวหรือแป้งเปียกต่อกันให้เป็นช่องคล้ายรังแตน ส่วนนี้ใช้เวลาทำที่ค่อนข้างนานเพราะต้องอาศัยความละเอียดและอดทน ทำให้บางท้องถิ่นเลือกที่จะทำเฉพาะส่วนตัวพวงเพียงอย่างเดียว

ภาพที่ 3 การสาธิตวิธีการประดิษฐ์พวงมโหตรโดยปราชญ์ท้องถิ่นเพื่อสกัดองค์ความรู้จากตัวคน

ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมความรู้ (Combination) คือการจัดหมวดหมู่ความรู้ โดยจำแนกวิธีการประดิษฐ์พวงมโหตรหรือพวงมาลัยอีสานทั้ง 2 ส่วน ออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ และในแต่ละขั้นตอนจะมีการถ่ายภาพประกอบ เพื่อนำไปทำให้อยู่ในรูปแบบของสื่อ การศึกษาพบว่ามีการจัดทำสื่อการสอนขั้นตอนประดิษฐ์พวงมโหตรออกเป็น 3 ลักษณะ เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละช่วงวัย ได้แก่

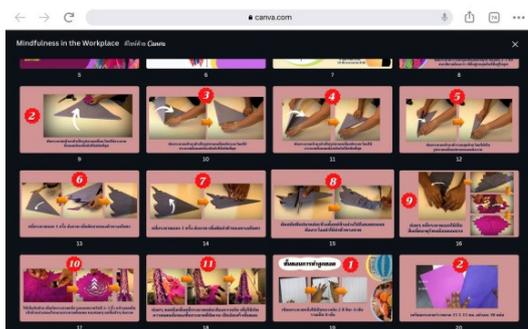
(1) แผ่นพับสอนการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) ใช้สำหรับผู้เรียนทั่วไป หรือผู้ที่ต้องการนำไปศึกษาเรียนรู้ด้วยตัวเอง แสดงขั้นตอน วิธีการทำและประกอบพวงมโหตรแต่ละส่วน

(2) แผ่นป้ายนิทรรศการสาธิตขั้นตอนการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) แสดงข้อมูลประวัติความเป็นมา ข้อมูลทั่วไป ประโยชน์และความสำคัญของพวงมโหตร และขั้นตอนวิธีการทำอย่างละเอียดในแต่ละส่วน ซึ่งใช้สำหรับการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีขนาดภาพที่ใหญ่ สามารถเรียนได้หลายคนในเวลาเดียวกัน เหมาะสำหรับผู้เรียนสูงอายุที่มีปัญหาด้านการมองเห็นหรืออ่านหนังสือไม่ได้

(3) โปรแกรมคอมพิวเตอร์แคนวา (Canva) แสดงขั้นตอนการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) แสดงข้อมูลประวัติความเป็นมา ข้อมูลทั่วไป ประโยชน์และความสำคัญของพวงมโหตร และขั้นตอนวิธีการทำอย่างละเอียดในแต่ละส่วน ซึ่งสามารถสร้างเป็นเว็บไซต์สำเร็จรูป เหมาะสำหรับผู้เรียนที่เข้าถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วัยเด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน เป็นต้น

(ก)

(ข)

(ค)

ภาพที่ 4 การจัดการความรู้ภูมิปัญญาการประดิษฐ์พวงมโหตรให้อยู่ในรูปแบบสื่อต่าง ๆ

(ก) แผ่นพับสำหรับเผยแพร่ความรู้

(ข) เว็บไซต์สำเร็จรูปแคนวา (Canva) แสดงข้อมูลและขั้นตอนวิธีทำ

(ค) ป้ายนิทรรศการแสดงข้อมูลและขั้นตอนวิธีทำ

ขั้นตอนที่ 3 การผนึกฝังความรู้ (Internalization) คือ การจัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้และทักษะการประดิษฐ์พวงมโหตรหรือพวงมาลัยอีสาน ทั้งนี้ ได้มีการจัดในรูปแบบกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น สถานศึกษา ห้างร้านเอกชน โรงเรียน และชุมชน ที่แสดงความจำนงต้องการองค์ความรู้นี้ ซึ่งได้มีการจัดทั้งสิ้น 6 ครั้ง โดยแต่ละครั้งได้มีการประเมินความพึงพอใจด้านการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

ตารางที่ 1 รายละเอียดการจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้และทักษะการประดิษฐ์พวงมโหตร

ครั้ง	รายละเอียด	กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้าอบรม (คน)	ผลประเมินความพึงพอใจการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ (เฉลี่ย)	ภาพประกอบ
1	โครงการพัฒนาศักยภาพมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดหนองบัวลำภู ร่วมกับวิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู (รุ่นที่ 1) ณ วัดศิริบุญธรรม ตำบลกุดดินจี่ อำเภอากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู วันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2565	ผู้สูงอายุ/กลุ่มสตรีแม่บ้าน	43*	4.21 (ระดับมาก)	
2	โครงการพัฒนาศักยภาพมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดหนองบัวลำภู ร่วมกับวิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู (รุ่นที่ 2) ณ วัดเจริญทรงธรรม ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู วันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2565	ผู้สูงอายุ/กลุ่มสตรีแม่บ้าน/ผู้ที่สนใจ	50*	4.54 (ระดับมากที่สุด)	
3	โครงการทำนุบำรุง เผยแพร่ ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ณ ลานอุดรฮอลล์ ศูนย์การค้า เซ็นทรัลพลาซ่า อุดรธานี วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2565	ผู้ที่สนใจทั่วไป	64*	4.34 (ระดับมาก)	
4	โครงการทำนุบำรุง เผยแพร่ ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ณ โรงเรียนบ้านดอนหาดดงเหล่าตอง ตำบลสามพร้าว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี วันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2565	นักเรียน	24*	4.60 (ระดับมากที่สุด)	

* จำนวนผู้เข้าร่วมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนผู้เข้าร่วมทั้งหมดที่ตั้งเป้าหมายไว้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ครั้ง	รายละเอียด	กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้าอบรม (คน)	ผลประเมินความพึงพอใจ การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ (เฉลี่ย)	ภาพประกอบ
5	โครงการทำนุบำรุง เผยแพร่ ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดย สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (ร่วมกับพัฒนาชุมชนจังหวัดอุดรธานี) ณ บ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี วันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2565	ผู้สูงอายุ/ ผู้ที่สนใจ	55*	4.71 (ระดับมากที่สุด)	
6	โครงการพัฒนาศักยภาพมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดหนองบัวลำภู ร่วมกับ วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู (รุ่นที่ 3) ณ วัดสระธาตุ ตำบลบ้านพร้าว อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู วันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2565	ผู้สูงอายุ	64*	4.32 (ระดับมากที่สุด)	

* จำนวนผู้เข้าร่วมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนผู้เข้าร่วมทั้งหมดที่ตั้งเป้าหมายไว้

ขั้นตอนที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ (Socialization) คือ การติดตามการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ ผลการวิจัยพบว่า มีชุมชนที่ถอดบทเรียนหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมและสามารถติดตามการนำไปใช้ประโยชน์ 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านธาตุโพธิ์ทอง ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี โดยเป็นการนำองค์ความรู้ไปประดิษฐ์พวงมโหตรใช้ในงานบุญประเพณีออกพรรษาและงานบุญกฐิน ทั้งยังสามารถนำไปสอนต่อยอดให้กับคนอื่นในชุมชนได้ และอีกชุมชนหนึ่งคือ บ้านพร้าว ตำบลบ้านพร้าว อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู ก็สามารถนำไปต่อยอดเป็นการทำพวงมโหตรจากวัสดุผ้าโทะ ซึ่งมีต้นทุนที่สูงกว่า ประดิษฐ์ยากกว่า แต่ก็ความคงทนมากกว่าจากกระดาษขาวของเดิม ทำให้ไม่ต้องเสียเวลารดมชาวนบ้านมาทำพวงมโหตรเวลาถึงหน้าเทศกาลงานบุญ

(ก)

(ข)

ภาพที่ 5 การนำองค์ความรู้การประดิษฐ์พวงมโหตรไปใช้ประโยชน์และต่อยอด

- (ก) การประดิษฐ์พวงมโหตรสำหรับงานบุญกฐินของชาวบ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ที่ 18 ต.บ้านธาตุ อ.เพ็ญ จ.อุดรธานี
- (ข) การประดิษฐ์พวงมโหตรจากผ้าไหมแทนกระดาษว่าวของชาวบ้านพร้าว ต.บ้านพร้าว อ.เมืองหนองบัวลำภู จ.หนองบัวลำภู

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

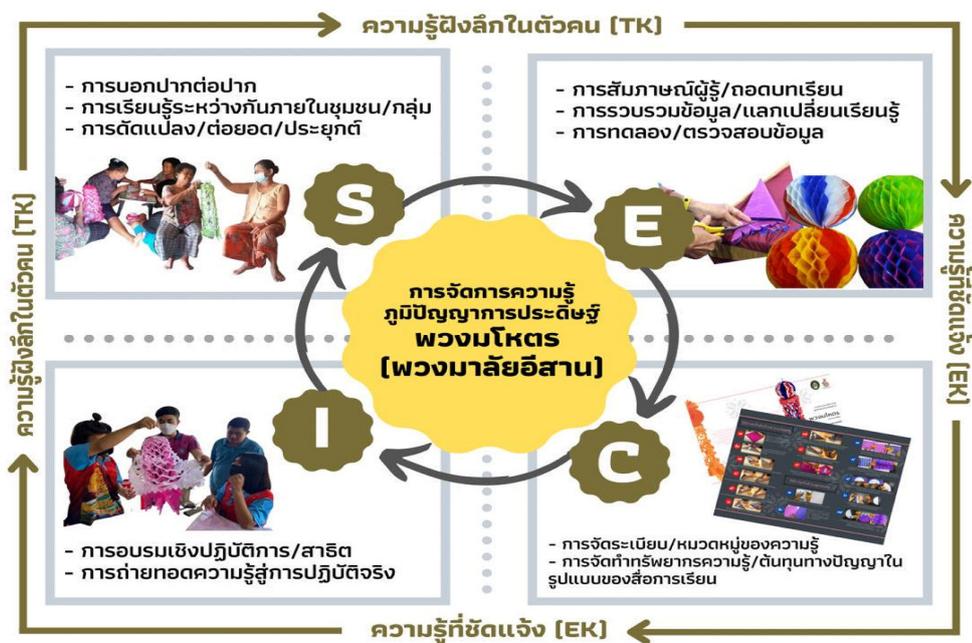
จากผลการวิจัยเรื่อง การจัดการองค์ความรู้เพื่อการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน: การประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) สามารถแยกสรุปและอภิปรายได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ระบบการจัดการองค์ความรู้ให้กับภูมิปัญญาการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) พบว่าพวงมโหตรคือภูมิปัญญาด้านทัศนศิลป์ของท้องถิ่นที่มีความสำคัญทั้งในด้านวัฒนธรรม สังคม และจิตวิญญาณ โดยทำให้เห็นถึงการสั่งสมองค์ความรู้ด้านงานฝีมือ กระบวนการทำที่แฝงฝังกุศโลบายด้านสร้างการมีส่วนร่วมภายในชุมชน รวมถึงเป็นภาพสะท้อนของบรรพบุรุษทั้งในด้านคติชนวิทยาและจักรวาลคติ โดยเฉพาะด้านความเชื่อและศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Chaimuang (2020 : 657 - 658) ที่ศึกษาบริบททุนทางสังคมเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตำบลเวียงเชียงแสน อำเภอเวียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งพบว่า การทำพวงมโหตร (หรือ “ตุงไส้หมู” หรือ “ตุงไส้ช้าง” ในภาษาถิ่นเหนือ) เป็นภาพสะท้อนของทุนทางจิตวิญญาณของชาวล้านนาที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและศาสนา เช่นเดียวกับการทำพิธีสืบชะตา (ฮ้องขวัญ) และการทำกระสวยใส่ดอก

ทั้งนี้ การจัดการองค์ความรู้การประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) สามารถแปลงระดับของความรู้จากความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน (TK) สู่ ความรู้ที่ชัดแจ้ง (EK) โดยการสัมภาษณ์ การถอดบทเรียน และการจัดระเบียบความรู้ให้อยู่ในลักษณะ “ต้นทุนทางปัญญา” เพื่อนำไปขยายผลหรือเผยแพร่ต่อไปได้ อันได้แก่ สื่อการสอนการประดิษฐ์พวงมโหตรรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ ป้ายนิทรรศการ และเว็บไซต์สำเร็จรูป เป็นต้น ซึ่งแต่ละประเภทก็เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงวัย ซึ่งเมื่อเทียบในขั้นตอนตามโมเดลเซกิ (SECI) แล้ว จะอยู่ในขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ (Socialization) การสกัดความรู้ออกจากตัวบุคคล (Externalization) และการรวบรวมเพื่อจำแนกหมวดหมู่ของความรู้ (Combination) ซึ่งในประเด็นการจัดการองค์ความรู้ให้อยู่ในรูปแบบสื่อที่หลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนหลายช่วงวัย ทั้งวัยเด็ก/ เยาวชน วัยทำงาน และวัยสูงอายุ นั้น ได้สอดคล้องกับงานศึกษาของ ธีวรัตน์ นุชอุ่ม

และ อินทิดา พรหมพันธุ์ (2561 : 9 - 10) ที่ศึกษาการพัฒนากิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในชุมชนต้นแบบ ซึ่งพบว่ากิจกรรมการประดิษฐ์พวงมโหตรเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในทุกช่วงวัย ทั้งวัยเด็ก วัยทำงาน และวัยสูงอายุ เพราะเกิดการใช้เวลาด้วยกันระหว่างคนในครอบครัว และยังเป็นการทำให้อุปกรณ์ภูมิปัญญาเก่าแก่ของไทยสามารถดำรงรักษาอยู่ได้ด้วย

2. การนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาการประดิษฐ์พวงมโหตรที่ถูกจัดระบบแล้ว มาประยุกต์เป็นกิจกรรมฝึกปฏิบัติเผยแพร่สู่ชุมชนท้องถิ่น พบว่า มีการใช้วิธีการเผยแพร่โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อฝึกทักษะการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) ทั้งสิ้น 6 ครั้ง มีระดับความพึงพอใจด้านการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์เฉลี่ย 4.50 หรืออยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด และมีการติดตามผลการนำไปใช้ประโยชน์พบว่า มีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์จริง พร้อมทั้งเกิดการเผยแพร่ต่อยอด และประยุกต์ใช้กับวัสดุอื่นจนได้ภูมิปัญญาแบบใหม่ออกมา ซึ่งเมื่อเทียบในขั้นตอนตามโมเดลเชกิกแล้ว จะอยู่ในขั้นการผนึกฝังความรู้ (Internalization) และยั่วนกลับมาเริ่มต้นซ้ำที่กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ (Socialization) จนกลายเป็นวัฏจักรของการจัดการความรู้อีกด้วย (ดังภาพที่ 6) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ทับทิม เป็งมล และคณะ (2561 : 101 - 103) ที่ศึกษาเรื่องการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยได้นำโมเดลการจัดการความรู้เชกิก (SECI) พบว่า เกิดการจัดการความรู้ที่วนกลับไปมาในลักษณะเกลียวความรู้ ซึ่งทำให้องค์ความรู้เกิดความยั่งยืนกับชุมชนในระยะยาว นอกจากนี้ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานศึกษาของ ไพศาล สรรสรวิสุทธิ (2558 : 15 - 17) ที่ทำการศึกษากิจการจัดการความรู้ด้านมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี ซึ่งพบว่า กระบวนการจัดการองค์ความรู้มีส่วนสำคัญต่อการทำให้องค์ความรู้ด้านมรดกทางวัฒนธรรมเกิดความเป็นระบบมากขึ้น เพราะมีการจัดทำให้อยู่ในรูปแบบและฐานข้อมูลที่ศึกษาสืบค้นได้ ซึ่งจะทำให้ง่ายต่อการถ่ายทอด เผยแพร่ รวมถึงเชื่อมโยงองค์ความรู้สู่การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนได้

ภาพที่ 6 กระบวนการจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) ตามโมเดลเชกิก (SECI Model)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1.1 ควรมีการจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) ในระยะยาว เพราะไม่เพียงแต่ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นส่งเสริมความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เด็กและวัยรุ่นเกิดการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ และยังสามารถพัฒนาสู่การสร้างเป็นอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ในอนาคต

1.2 ควรมีการจัดการความรู้ในรูปแบบสื่อที่หลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะสื่อออนไลน์หรือสื่อสังคม (Social Media) ทั้งนี้ก็เพื่อการเผยแพร่และอนุรักษ์ในวงกว้าง เช่น การทำเป็นคลิปวิดีโอเผยแพร่ในเว็บไซต์ยูทูป (YouTube) เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาต่อยอดภูมิปัญญาการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) หรืองานฝีมือเพื่อยกระดับเป็นงานหัตถศิลป์เชิงสร้างสรรค์ที่สร้างรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่น เช่น การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าภูมิปัญญาสร้างสรรค์ เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาเพื่อนำไปปรับเป็นกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น ใช้เป็นกิจกรรมสำหรับพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมแก่กลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมทำร่วมกัน ลดความเครียด สร้างรายได้และอาชีพที่เหมาะสมกับช่วงวัย รวมถึงเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้สูงอายุกับชุมชน อันเป็นการลดปัญหาช่องว่างระหว่างวัย (Generation Gap) ในชุมชนได้

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และ วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู ในการจัดทำหลักสูตรระยะสั้นการอบรมเชิงปฏิบัติการการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) ภายใต้โครงการพัฒนาศักยภาพมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวจังหวัดหนองบัวลำภู ทั้งยังได้รับความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการสถานศึกษา สถาบัน องค์กร ตลอดจนประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2561). **มรดกภูมิปัญญาอีสาน**. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชาคริต สิทธิฤทธิ์. (2559). จับต้องได้-จับต้องไม่ได้: ความไม่หลากหลายในความหลากหลายของมรดกทางวัฒนธรรม.
- วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 8(2), 141 - 160.
- ทับทิม เป็งมล, สิริลักษณ์ กัลยา, ณัฐวุฒิ วิทา. (2561). การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. **วารสารบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น**, 2(3), 93 - 105.
- ธัญวรัตน์ นุชอุดม และ อินทิตรา พรหมพันธุ์. (2561). การพัฒนากิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชน ในกรณีศึกษาชุมชนต้นแบบ. **วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา**, 15(2), 1 - 14
- ไพศาล สรรสวัสดิ์. (2558). การจัดการความรู้ด้านมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี. **วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์**, 10, 1 - 18.
- ยศพร จันทองเงิน. (2556). “พวงมโหตร” สู่การออกแบบพาววิลเลียนการท่องเที่ยว “ไทยทัศน์”. วิทยานิพนธ์. ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบภายใน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วริวรรณ เจริญรูป, จรัสศรี โนมี่, นิตีศักดิ์ เจริญรูป, ภูเวศ เทพกร. (2562). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม : กรณีศึกษาตุงล้านนา. **วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์**, 6(2), 315 - 330.

สายใจ เจริญรีน. (2555). **พวงมโหตร**. กรุงเทพฯ : สถาพรบุ๊คส์.

สุรเดช ลุนทรานนท์. (2562). ผู้สูงอายุ และตุงไส้หมู: การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นย่านวัดเกต. **วารสารช่วงพญาสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่**, 14, 144 - 177.

Chaimuang R. (2020). Social Capital Context for Creative Tourism Management in Wiang Sub-district, Chiang Saen District, Chiang Rai Province. **Dusit Thani College Journal**, 14(3), 657 - 666.

Nonaka I. and Nishigushi T. (2001). **Knowledge Emergence : Social, Tehnical, and Evolitionary Dimensions of Knowledge Creation**. New York : Oxford University Press.

บุคลากรกรม

กรกมล แทรวิส, วิทยากรพิเศษ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดอุดรธานี (ผู้ให้สัมภาษณ์). ชุติพงศ์ คงสันเทียะ

(ผู้สัมภาษณ์). ที่ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2565.

พระครูศรีปัญญาวิสิฐ ธีรปัญญา, เจ้าอาวาสวัดศิริบุญธรรม ตำบลกุดดินจี่ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู (ผู้ให้สัมภาษณ์). ชุติพงศ์ คงสันเทียะ (ผู้สัมภาษณ์). ที่ วัดศิริบุญธรรม ตำบลกุดดินจี่ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู. เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2565.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์

Factors Affecting Decision Motivation to Continue Education at
Phrapariyattidhamma School, General Education Section in Surin Province

พระมหาสิทธิเชษฐ สรสิทธิ์^{1*} พระมหาสมพงษ์ ดาศรี² พระรัตนพล พันธุ์ทองหล่อ³ พระวีรพงษ์ ชะเมรัมย์⁴
พัฒน์พงษ์ สารอินทร์⁵ และ วิจิตรา โพธิสาร⁶

Phra Mahasitichet Sorasit^{1*}, Phra Maha Sompong Dasri², Phra Rattanaphon Phanthonglor³,
Phra Weerapong Chameram⁴, Pattanapong Sarain⁵, and Wijittra Potisarn⁶

ศูนย์ปฏิบัติธรรมวัดกลางสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์¹⁻⁴

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์⁵⁻⁶

Dharma Practice Center at Wat Klang Surin, Muang District, Surin Province¹⁻⁴

Faculty of Management Sciences, Surindra Rajabhat University⁵⁻⁶

*Corresponding author, e-mail: sittiched951@gmail.com

วันที่รับบทความ: 15 มกราคม 2566; วันแก้ไขบทความ: 10 กุมภาพันธ์ 2566; วันตอบรับบทความ: 11 กุมภาพันธ์ 2566

บทคัดย่อ

คนไทยทุกคนมีสิทธิในการรับโอกาสทางการศึกษา และสถาบันการศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องสร้างมาตรฐานทางการศึกษาเพื่อเกิดการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และสร้างแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาได้ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสภาพการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในปัจจุบัน เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ และเพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ที่กำลังศึกษาหรือเคยเป็นนักเรียนในสังกัดโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 8 โรงเรียน จำนวน 352 รูป/คน ได้มาโดยวิธีการใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ เลือกระดับความเชื่อมั่น 95% เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามออนไลน์ ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.954 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติอ้างอิง คือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธี Stepwise ผลการวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นปัจจัยสภาพการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.97) ระดับความคิดเห็นปัจจัยแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.09) และผลการศึกษาปัจจัยส่งผลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ พบว่า ด้านหลักสูตรการเรียน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ส่งผลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ การตัดสินใจ โรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstract

All Thai people have the right to educational opportunities. And educational institutes need to establish educational standards for quality education management. and create motivation for making a decision to study This research aimed to study the opinion level of current state factors of study in the general education section, to study decision motivation to continue education at Phrapariyattidhamma school, general education section in Surin province, and to study factors affecting decision motivation to continue education at the Phrapariyattidhamma school, general education section in Surin province. This research was quantitative research. The samples were monks, novices, and people who were studying or had been students at Phrapariyattidhamma school, general education section in Surin province. There were eight schools including 352 samples which used Taro Yamane's formula at a confidence level of 95%. The online questionnaire was used in this research with reliability in a total of 0.954. The analysis used descriptive statistics and inferential statistics were multiple linear regression with Stepwise method. The results found that the overall opinion level of current state factors of study in the general education section was good (mean = 3.97). The overall opinion level of decision motivation to continue education at Phrapariyattidhamma school, general education section in Surin province was good (mean = 4.09). The study of factors affecting decision motivation to continue education found that course, measurement and evaluation, and cost of education had affected decision motivation to continue education at the Phrapariyattidhamma school, general education section in Surin province with significance at the 0.05 level.

Keywords: Factors Affecting Motivation, Decision, Phrapariyatthamma School

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในปัจจุบันมีการบริหารงานโดยพระสงฆ์และคฤหัสถ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแพร่หลายไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทยนับว่าได้สนองพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 โดยทรงให้มีการศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาการชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยมีจุดประสงค์เพียงเพื่ออ่านออกเขียนได้จึงเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับวิวัฒนาการของสังคม พระองค์ผู้ทรงสถาปนามหาวิทยาลัยด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ (พระอนันต์ ตโมนุโท, 2560 : 319 - 320) แต่หลังจากที่มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เกิดขึ้นในราชอาณาจักรไทย พบว่า มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของเจ้าคณะพระสังฆาธิการ มีการกำหนดหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาแผนกสามัญทั่วไปมากยิ่งขึ้น จึงทำให้เกิดโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์โดยให้มีการจัดการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาควบคู่กันไปกับการศึกษาวิชาขั้นมัธยมศึกษาและบาลี (พระมหาเจริญ กตปญโญ และคณะ, 2564 : 46 - 47)

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ได้รับความอุปถัมภ์จากชาวบ้านทั่วไปและได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐบ้าง แต่ไม่ทั่วถึงทุกสำนักร พระสงฆ์สามเณรศึกษาเล่าเรียนกันแบบตามมีตามเกิด ผู้สนใจในการศึกษาต้องเดินทางไปพำนัก

อาศัยอยู่กับวัดต่าง ๆ ซึ่งได้รับความลำบากทั้งเรื่อง ที่พัก อาหาร ค่าใช้จ่ายในการศึกษา เป็นต้น สำนักที่จัดการศึกษาก็ไม่อาจจะดูแลให้ความสะดวกได้ทั่วถึง ทำให้พระสงฆ์ สามเณร ขาดแคลนและเดือดร้อน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2547 : 71 - 72) อย่างไรก็ตามโรงเรียนจำเป็นต้องประเมินพัฒนาการของผู้เรียน โดยมีการประเมินตามสภาพจริงน้อยนักเรียนขาดนิสัยรักการอ่านและขาดการค้นคว้าความรู้ ข้อมูล ข่าวสารในการพัฒนาตนเอง (โรงเรียนปริยัติโกศลวิทยา, 2552 : 8) ซึ่งผลการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษายังไม่ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขต่อไป อย่างไรก็ตามโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีความจำเป็นที่จะต้องหาแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียน (พระอาโช เสี่ยงง, 2561 : 5 - 6) ถึงแม้ว่าจะเป็นโรงเรียนที่ถูกจัดตั้งขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ แต่พระภิกษุสามเณรจำเป็นต้องมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ควบคู่กันไป (กองพุทธศาสนศึกษา, ม.ป.บ. : 3)

จากเหตุข้างต้นงานวิจัยนี้จึงได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ โดยมุ่งหวังเกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การวางแผนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ จนนำไปสู่การสร้างแรงจูงใจในการตัดสินใจของผู้เรียนที่จะเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสภาพการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์

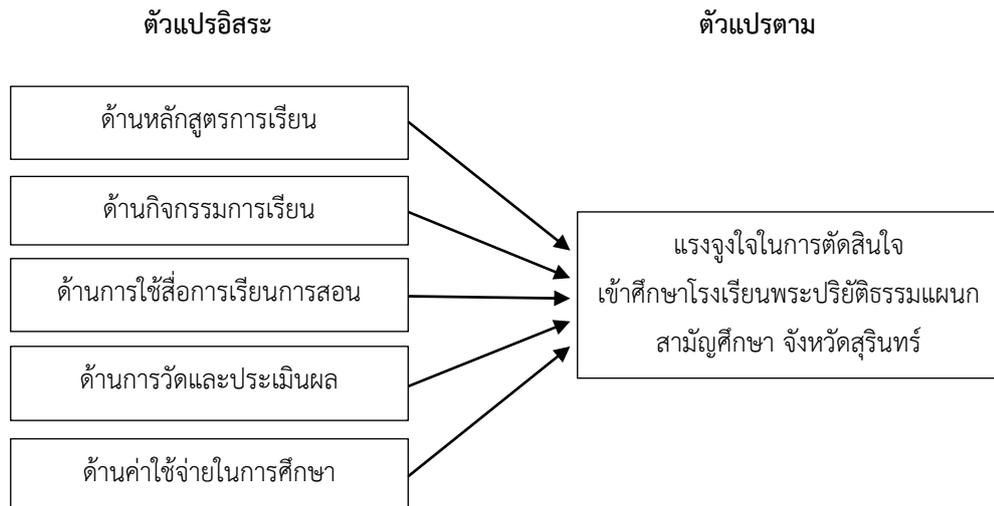
การทบทวนวรรณกรรม

สายัณห์ วงศ์สุรินทร์ (2562 : 77, 79) ได้กล่าวถึง สภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี มีองค์ประกอบ ดังนี้ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านผู้สอน ซึ่งพบว่าเมื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่กำลังศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จำนวน 214 รูป มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.72 นอกจากนี้ ทิพย์วรรณ สุพิเพชร (2565 : 204) ยังแบ่งลักษณะของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ เป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1. ด้านการบริหารจัดการ หมายถึง นโยบาย การนิเทศ และประเมินผล 2. ด้านกายภาพ ซึ่งหมายถึง อาคาร สถานที่ บริเวณโรงเรียน และ 3. ด้านการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการศึกษา กิจกรรม การรายงานผล โดยลักษณะสิ่งแวดล้อม หรือสภาพการจัดการดังกล่าวข้างต้นนี้ ส่งผลต่อการสร้างแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อโรงเรียนพระปริยัติธรรม พระอาโช เสี่ยงง (2562 : 5 - 6) ได้แบ่งประเภทของแรงจูงใจออกเป็น 8 ประเภท ได้แก่ 1. ด้านสถาบัน หมายถึง ชื่อเสียง เกียรติประวัติ บุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ 2. ด้านเหตุผลส่วนตัว หมายถึง ความต้องการในการพัฒนาตนเอง ความชื่นชอบในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 3. ด้านครอบครัวและบุคคลที่เกี่ยวข้อง หมายถึง บุคคลที่มีอิทธิพลต่อความคิดและการตัดสินใจ 4. ด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน 5. ด้านความสำเร็จ หมายถึง ความคาดหวังหรือประโยชน์ที่ได้รับ 6. ด้านการประชาสัมพันธ์ หมายถึง การรับรู้ข้อมูล

จากโรงเรียน 7. ด้านสภาพแวดล้อม หมายถึง อาคาร สถานที่ บุคลากร ความปลอดภัย เป็นต้น และ 8. ด้านเศรษฐกิจ และสังคม หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของแต่ละครอบครัว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้มีกรอบวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ พระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ที่กำลังศึกษาหรือเคยเป็นนักเรียนในสังกัดโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 8 โรงเรียน ประกอบด้วย 1) โรงเรียนโพธิศึกษา วัดโพธิพิศุขาราม 2) โรงเรียนปริยัติคุณสรวิทยา วัดจุมพลสุทธาวาส 3) โรงเรียนปริยัติโกศลวิทยา วัดกลางสุรินทร์ 4) โรงเรียนบาลีสถิตวัดศาลาลอยสุรินทร์ วัดศาลาลอย 5) โรงเรียนรัตโนภาสวิมลศึกษา วัดกลางรัตนบุรี 6) โรงเรียนพระปริยัติธรรมพันชีวิทยา วัดพันชี 7) โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดจอมพระ 8) โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโพธาราม แผนกสามัญศึกษา จำนวนทั้งหมด 2,930 รูป/คน (กลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจการพิเศษ, 2565 : 2)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ที่กำลังศึกษาหรือเคยเป็นนักเรียนในสังกัดโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 8 โรงเรียน จำนวน 352 รูป/คน ได้มาโดยวิธีการใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ เลือกระดับความเชื่อมั่น 95%

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

งานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามออนไลน์ เรื่อง การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ โดยมีขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถามและหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้
2. การจัดทำโครงสร้างแบบสอบถาม ให้มีเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบบสอบถามมี 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษาปัจจุบัน และระดับการศึกษาที่มุ่งหมายที่จะสำเร็จการศึกษาสูงสุด ตอนที่ 2 สภาพการเรียนรู้ในปัจจุบัน แบบสอบถามมีจำนวน 5 ด้าน ๆ ละ 5 ข้อ รวมเป็น 25 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ต ตอนที่ 3 แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดสุรินทร์ มีจำนวน 4 ด้าน ๆ ละ 5 ข้อ รวมเป็น 20 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ต และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะที่มีผลต่อแรงจูงใจในการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 3 คน ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00 ทุกข้อ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะเพื่อให้คำถามชัดเจนและสามารถสื่อความหมายได้ตรงประเด็นเหมาะสมยิ่งขึ้น
4. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.954

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ได้รวบรวมการเก็บข้อมูล ด้วยการขอความร่วมมือกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นพระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดสุรินทร์ 8 โรงเรียน โดยการนำแบบสอบถามออนไลน์ให้กลุ่มตัวอย่างกรอกข้อมูล จากนั้นนำแบบสอบถามมาคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่สมบูรณ์ได้จำนวน 352 คน เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่และร้อยละในการวิเคราะห์ลักษณะประชากรศาสตร์ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสภาพการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในปัจจุบันและแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษา ซึ่งแปลผลค่าเฉลี่ยด้วยวิธีของลิเคิร์ต (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 103) ดังนี้ 4.51 – 5.00 ระดับมากที่สุด 3.51 – 4.50 ระดับมาก 2.51 – 3.50 ระดับปานกลาง 1.51 – 2.50 ระดับน้อย และ 1.00 – 1.50 ระดับน้อยที่สุด นอกจากนี้ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติอ้างอิง ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธี Stepwise (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2561 : 279 - 280) ในการวิเคราะห์ตัวแปรด้านหลักสูตรการเรียน ด้านกิจกรรมการเรียน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสภาพการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในปัจจุบัน

ผลการศึกษาคุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ ที่กำลังศึกษาหรือเคยเป็นนักเรียนในสังกัดโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 8 โรงเรียน จำนวน 352 รูป/ คน ผลการวิจัยดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
สถานะของผู้ตอบแบบสอบถาม		
พระภิกษุ	98	27.84
สามเณร	232	65.91
คฤหัสถ์	22	6.25
รวมรายด้าน	352	100.00
อายุ		
10 - 20 ปี	276	78.41
21 - 30 ปี	76	21.59
รวมรายด้าน	352	100.00
อำเภอที่อยู่อาศัย		
อำเภอเมืองสุรินทร์	209	59.38
อำเภอกาบเชิง	7	1.99
อำเภอเขวาสินรินทร์	15	4.26
อำเภอจอมพระ	7	1.99
อำเภอกาบจันทน์	13	3.69
อำเภอโนนนารายณ์	13	3.69
อำเภอบัวเขต	9	2.56
อำเภอปราสาท	13	3.69
อำเภอพนมดงรัก	11	3.13
อำเภอรัตนบุรี	12	3.41
อำเภอลำดวน	6	1.70
อำเภอศรีณรงค์	4	1.14
อำเภอศีขรภูมิ	8	2.27
อำเภอสนม	10	2.84
อำเภอสังขะ	6	1.70
อำเภอสำโรงทาบ	9	2.56
รวมรายด้าน	352	100.00
ระดับการศึกษาที่มุ่งหมายจะสำเร็จการศึกษาสูงสุด		
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	21	5.97
ปริญญาตรี	130	36.93
ปริญญาโท	90	25.57
ปริญญาเอก	111	31.53
รวม	352	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง 352 คน ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ เป็นสามเณรจำนวน 232 รูป (ร้อยละ 65.91) ส่วนใหญ่มีอายุ 10 - 20 ปี จำนวน 276 รูป (ร้อยละ 78.41) ส่วนใหญ่อำเภอที่อยู่อาศัย อยู่ในอำเภอเมือง จำนวน 209 รูป (ร้อยละ 59.38) และมีความมุ่งหมายที่จะสำเร็จ การศึกษาสูงสุด คือระดับปริญญาตรี จำนวน 130 รูป (ร้อยละ 36.93)

ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสภาพการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาใน ปัจจุบัน

ผลการวิจัย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสภาพการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในปัจจุบัน

รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
ด้านหลักสูตรการเรียน			
1. มีความเหมาะสมกับวัยและระดับชั้นเรียน	4.23	0.77	มาก
2. มีความสอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนและสภาวะปัจจุบัน	4.20	0.75	มาก
3. มีการวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ทุกกลุ่มสาระและกิจกรรม	4.14	0.77	มาก
4. ทำให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษาได้	4.14	0.78	มาก
5. เมื่อเรียนแล้วสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	4.15	0.76	มาก
รวมรายด้าน	4.17	0.68	มาก
ด้านกิจกรรมการเรียน			
6. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.11	0.77	มาก
7. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน	4.20	0.75	มาก
8. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลาย	4.15	0.76	มาก
9. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง	4.15	0.78	มาก
10. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้จากแหล่ง เรียนรู้ต่างๆ	4.13	0.76	มาก
รวมรายด้าน	4.15	0.68	มาก
ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน			
11. หนังสือ/ตำรา/เอกสาร ที่ใช้ประกอบการสอนเพียงพอกับจำนวนผู้เรียน	4.16	0.75	มาก
12. ใช้เทคโนโลยี และอุปกรณ์ที่ทันสมัย	4.21	0.74	มาก
13. สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับเนื้อหา สาระการเรียนรู้	4.14	0.73	มาก
14. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการผลิตและใช้สื่อแหล่งการเรียนรู้	4.15	0.73	มาก
15. แหล่งการเรียนรู้มีความเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.16	0.74	มาก
รวมรายด้าน	4.17	0.66	มาก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
ด้านการวัดและประเมินผล			
16. มีการบอกวิธีการวัดผลและประเมินผลแต่ละครั้งให้ผู้เรียนทราบล่วงหน้า	4.12	0.75	มาก
17. มีการวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการเรียนการสอน	4.18	0.75	มาก
18. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผล	4.13	0.74	มาก
19. วัดผลและประเมินผลครอบคลุมการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้และการปฏิบัติ	4.15	0.75	มาก
20. นำผลการประเมินมาปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ	4.13	0.74	มาก
รวมรายด้าน	4.14	0.67	มาก
ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา			
21. ความพึงพอใจเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมที่โรงเรียนเรียกเก็บ	4.27	1.00	มาก
22. ความพึงพอใจเกี่ยวกับค่าเครื่องแบบ/เสื้อผ้าที่ใส่ไปเรียน (ผ้าไตรจีวร)	3.01	1.43	ปานกลาง
23. ความพึงพอใจเกี่ยวกับค่าอุปกรณ์การเรียน	3.00	1.39	ปานกลาง
24. ความพึงพอใจเกี่ยวกับค่าเดินทางไปโรงเรียน	2.99	1.39	ปานกลาง
25. ความพึงพอใจเกี่ยวกับค่ากิจกรรมอื่นๆ ที่โรงเรียนจัด (ทัศนศึกษา)	2.93	1.37	ปานกลาง
รวมรายด้าน	3.24	1.18	ปานกลาง
โดยรวม	3.97	0.49	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสภาพการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.97, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณารายด้าน ดังนี้ ด้านหลักสูตรการเรียน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย = 4.17 (S.D. = 0.68) ด้านกิจกรรมการเรียน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย = 4.15 (S.D. = 0.68) ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย = 4.17 (S.D. = 0.66) ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย = 4.14 (S.D. = 0.67) และ ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย = 3.24 (S.D. = 1.18) เมื่อศึกษารายข้อ พบข้อที่มีความคิดเห็นระดับมากกว่าข้ออื่น คือ ความพึงพอใจเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมที่โรงเรียนเรียกเก็บ ค่าเฉลี่ย = 4.27 (S.D. = 1.00) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นระดับน้อยกว่าข้ออื่น คือ ความพึงพอใจเกี่ยวกับค่ากิจกรรมอื่นๆ ที่โรงเรียนจัด (ทัศนศึกษา) ค่าเฉลี่ย = 2.93 (S.D. = 1.00)

ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์

ผลการวิจัย ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์

รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
ด้านการสนับสนุนโดยคนใกล้ชิดที่ส่งผลถึงแรงจูงใจของตน			
1. การสนับสนุนของครอบครัว	4.09	0.77	มาก
2. การสนับสนุนของเพื่อน	4.06	0.74	มาก
3. บรรยากาศทางการเรียน	4.06	0.74	มาก
4. การตระหนักรู้ด้านการเรียน	4.03	0.75	มาก
5. การรับรู้ความคาดหวังของผู้ปกครอง	4.04	0.76	มาก
รวมรายด้าน	4.06	0.67	มาก
ด้านสภาพความพึงพอใจการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา			
6. หลักสูตรมีความครบถ้วนสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	4.07	0.70	มาก
7. การจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสม	4.09	0.69	มาก
8. การจัดสื่อการเรียนการสอนมีเพียงพอ	4.08	0.69	มาก
9. การวัดและประเมินผลมีความถูกต้อง	4.08	0.71	มาก
10. การจัดองค์กรเอื้อต่อการบริการทางการศึกษา	4.08	0.70	มาก
รวมรายด้าน	4.08	0.62	มาก
ด้านความพร้อมและศักยภาพของครูผู้สอน			
11. ครูมีความรู้ในวิชาที่สอน	4.12	0.70	มาก
12. ครูมีความสามารถในการสอน	4.16	0.68	มาก
13. ครูมีความเชี่ยวชาญในการสอน	4.16	0.67	มาก
14. ครูมีความรับผิดชอบในการเรียนการสอน	4.13	.68	มาก
15. ครูมีการตรวจสอบงานที่มอบหมายและให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสม่ำเสมอ	4.13	0.72	มาก
รวมรายด้าน	4.14	0.61	มาก
ด้านการพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา			
16. การเตรียมตัวก่อนเรียน และจัดระบบการเรียนของตนเอง	4.09	0.73	มาก
17. การปฏิบัติตัวในชั้นเรียนมีความเหมาะสม	4.13	0.73	มาก
18. การทบทวนบทเรียนโดยสม่ำเสมอ	4.11	0.67	มาก
19. การทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครูผู้สอน	4.06	0.73	มาก
20. การปฏิบัติตัวให้พร้อมในการสอบ	4.07	0.73	มาก
รวมรายด้าน	4.09	0.64	มาก
โดยรวม	4.09	0.60	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.09, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณารายด้าน ดังนี้

ด้านการสนับสนุนโดยคนใกล้ชิดที่ส่งผลถึงแรงจูงใจของตน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย = 4.06 (S.D. = 0.67) ด้านสภาพความพึงพอใจการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย = 4.08 (S.D. = 0.62) ด้านความพร้อมและศักยภาพของครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย = 4.14 (S.D. = 0.61) และด้านการพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย = 4.16 (S.D. = 0.64) เมื่อศึกษารายข้อ พบข้อที่มีความคิดเห็นระดับมากกว่าข้ออื่น คือ ครูมีความสามารถในการสอน ค่าเฉลี่ย = 4.16 (S.D. = 0.68) ครูมีความเชี่ยวชาญในการสอน ค่าเฉลี่ย = 4.16 (S.D. = 0.67) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นระดับน้อยกว่าข้ออื่น คือ การตระหนักรู้ด้านการเรียน ค่าเฉลี่ย = 4.03 (S.D. = 0.75)

ผลการศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยการทดสอบความสัมพันธ์เพื่อหาค่า Multicollinearity ระหว่างตัวแปรอิสระพบว่า ค่าตัวแปร - 0.339 - 0.901 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันสูงระหว่างตัวแปรด้านหลักสูตรการเรียน ด้านกิจกรรมการเรียน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งมีความสัมพันธ์กันสูง ถือเป็นตัวแปรเดียวกัน ทำให้ตัดเงื่อนไข Multicollinearity ด้วยการทดสอบด้วยวิธี Stepwise พบค่า Tolerance ได้ค่าระหว่าง 0.294 - 0.870 ซึ่งมากกว่า 0.100 และ VIF ได้ค่า 1.149 - 3.401 ซึ่งน้อยกว่า 10 ดังนั้นผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์

แรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษา	ปัจจัยสภาพการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในปัจจุบัน	b	SE _b	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่		1.940	.204			
	ด้านหลักสูตรการเรียน	.342	.066	.381	5.168	.000*
	ด้านการวัดและประเมินผล	.223	.065	.254	3.431	.001*
	ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา	-.060	.022	-.118	-2.745	.006*

R = .6617, R² = .4379, Adjusted R² = .433, SEE = .45254, F = 90.365, Sig. = .000*

*อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ด้านหลักสูตรการเรียน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ส่งผลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งพบว่ามีค่าความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง (R = .6617) และจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ ร้อยละ 43.79 สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงได้ดังนี้

ระดับความคิดเห็นการยกระดับด้านหลักสูตรการเรียนเพิ่มขึ้น 1 ระดับ จะทำให้ระดับแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ เพิ่มขึ้น .342 ระดับ

ระดับความคิดเห็นการยกระดับด้านการวัดและประเมินผลเพิ่มขึ้น 1 ระดับ จะทำให้ระดับแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ **เพิ่มขึ้น** .223 ระดับ

ระดับความคิดเห็นการยกด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษาเพิ่มขึ้น 1 ระดับ จะทำให้ระดับแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ **ลดลง** .060 ระดับ

สามารถเขียนสมการพยากรณ์ ดังนี้

1. คะแนนดิบ คือ แรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษา = $1.940 + .342(\text{ด้านหลักสูตรการเรียน}) + .223(\text{ด้านการวัดและประเมินผล}) - .060(\text{ค่าใช้จ่ายในการศึกษา})$

2. คะแนนมาตรฐาน คือ แรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษา = $.066(\text{ด้านหลักสูตรการเรียน}) + .065(\text{ด้านการวัดและประเมินผล}) + .022(\text{ค่าใช้จ่ายในการศึกษา})$

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยสรุป ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นสามเณรจำนวน 232 รูป ส่วนใหญ่มีอายุ 10 - 20 ปี จำนวน 276 รูป ส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอเมือง จำนวน 209 รูป และมีความมุ่งหมายที่จะสำเร็จการศึกษาสูงสุด คือระดับปริญญาตรี จำนวน 130 รูป เมื่อความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสภาพการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.97, S.D. = 0.49) ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.09, S.D. = 0.60) และผลการศึกษาปัจจัยสภาพการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในปัจจุบัน พบว่า ด้านหลักสูตรการเรียน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ส่งผลต่อแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. อภิปรายผล

สภาพแรงจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับพระภิกษุและสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความพร้อมและศักยภาพของครูผู้สอน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความรู้ความเข้าใจและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ถ้าครูผู้สอนมีศักยภาพแล้วจะส่งผลต่อพัฒนาการเรียนของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อำนวย มีราคา (2563 : 228) ได้ทำงานวิจัย เรื่อง บทบาทครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งกล่าวถึงความพร้อมและศักยภาพของครูผู้สอน การเอาใจใส่ลูกศิษย์ ความรู้ความเชี่ยวชาญในการสอน เป็นต้น ด้านสภาพความพึงพอใจการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจะทำให้เกิดการสร้างแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ได้แก่ **1. ด้านหลักสูตรการเรียน** เนื่องจากหลักสูตร คือ หัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งโรงเรียน โดยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาอ่านออกเขียนได้ รวมถึงการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การศึกษาวิชาอักษรและบาลี และการศึกษาปริยัติสามัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอำพล ชนปญโญ และคณะ (2562 : 221 - 224) ที่ได้วิจัยเรื่องการศึกษาจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจริยธรรมในการเรียนสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย โดยพบว่า หลักสูตรมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถบูรณาการเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ดี เนื้อหาใน

รายวิชาที่มีความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน ใช้โรงเรียนเป็นฐานซึ่งเน้นการปฏิบัติระหว่างการเรียนรู้ และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ตามวัยของผู้เรียน **2. ด้านการวัดและประเมินผล** เนื่องจากการวัดผลและประเมินผลจะทำให้ผู้สอนได้ทราบความก้าวหน้าของการเรียนรู้ รวมไปถึงความบกพร่องในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งผู้สอนจะได้รับหากทางแก้ไขและช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันที่ นอกจากนี้หากพบผู้เรียนที่มีความสามารถสูงผู้สอนก็จะได้เสริมศักยภาพ ความสามารถขั้นสูงให้กับผู้เรียนได้ ซึ่งการวัดผลและประเมินผลจำเป็นต้องทำเป็นระบบและกลไกเพื่อให้โรงเรียนมีการประกันคุณภาพการจัดการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุญญา เหมาะสม และ กิจพิณัฐ อุสาโท (2562 : 44 - 46) ได้ออกแบบวิธีการการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลายตามสภาพความเป็นจริง มีการสร้างทีมผู้สอนเพื่อวางแผนการนำผลการวัดผลและประเมินผลไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรให้เป็นไปตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา และมีกระบวนการบริหารงานการวัดผลที่สามารถกำหนดเป็นแผนงานได้อย่างเป็นรูปธรรม และ **3. ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา** เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการเรียนของผู้เรียนขึ้นอยู่กับนโยบายของโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอน ทั้งการแต่งกาย อุปกรณ์การเรียน การทัศนศึกษา และกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นต้น หากโรงเรียนมีการบริหารจัดการที่ดีก็จะช่วยลดค่าใช้จ่ายของผู้เรียน การบริหารงบประมาณจำเป็นต้องทำเป็นระบบและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล สอดคล้องกับงานวิจัยของ จินฉัตร กิ่งแก้ว และ สมบัติ ศขสิทธิ์ (2557 : 167 - 168) ได้กล่าวถึงรูปแบบการบริหารโรงเรียนปริยัติธรรมกลุ่มที่ 5 สุ่ความเป็นเลิศ โดยมีการกระจายอำนาจการบริหารงบประมาณ การให้อิสระ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการตรวจสอบได้ การจัดทำและเสนอของงบประมาณด้านการจัดสรรงบประมาณ และการตรวจสอบติดตามประเมินผล รายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน ซึ่งการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพนี้จะส่งผลต่อค่าใช้จ่ายในการเรียนของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

- 1) โรงเรียนควรมีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาได้ง่าย
- 2) โรงเรียนควรออกแบบการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย ให้สื่อที่ทันสมัย เข้าถึงผู้ปกครองได้ง่ายขึ้น เช่น การใช้สื่อสังคมในการนำเสนอข้อดีของการเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
- 3) โรงเรียนควรหาทุนการศึกษาให้กับผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ เช่น อุปกรณ์การเรียน หรือสื่อเสริมพัฒนาการเรียนรู้ รวมไปถึงการหาทุนศึกษาให้กับผู้ที่สำเร็จการศึกษาแล้วเพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการศึกษาต่ออย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเชิงคุณภาพในการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ปกครองหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อหาความต้องการที่แท้จริงในการส่งลูกหลานให้มาศึกษาต่อในโรงเรียน และหาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของผู้เรียนจริง ๆ รวมไปถึงการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจการพิเศษ. (2565). **สรุปข้อมูลจำนวนนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดสุรินทร์ ประจำปีการศึกษา 2562 - 2565**. หนังสือราชการ ที่ สร 0035/ 1135 ลงวันที่ 14 กันยายน 2565. สุรินทร์ : สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์.

- กองพุทธศาสนศึกษา. (ม.ป.ป.). **คู่มือการปฏิบัติงานการขออนุญาตจัดตั้งและขยายชั้นเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา** [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 14 มกราคม 2566, จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER21/DRAWER066/GENERAL/DATA0000/00000087.PDF>.
- จินณวัตร กิ่งแก้ว และ สมบัติ คชสิทธิ์. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนปริยัติธรรมกลุ่มที่ 5 สู่ความเป็นเลิศ. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**, 4(2), 162 - 170.
- ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. (2561). การประยุกต์ใช้ SPSS วิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 8). มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์.
- ทิพย์วรรณ สุพิเพชร. (2565). การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาสู่ความสำเร็จขององค์การยุคใหม่. **วารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์**, 2(3), 199 - 210.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). **การวิจัยเบื้องต้น**. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญณิศา เหมาะสมาน และ กิจพิณัฐ อุสาโท. (2562). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลุ่ม 11 ของประเทศไทย. **วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา**, 2(2), 36 - 49.
- พระมหาเจริญ กตปญโญ, อุเทน ลาพิงค์, ประทีป พีชทองกลาง. (2564). การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์. **วารสารปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 6(2), 25 - 49.
- พระมหาอำพล ธนปญโญ, วิทยา ทองดี, ประยูร แสงใส. (2562). การศึกษาจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจริยธรรมในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. **วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 13(1), 217 - 225.
- พระอนันต์ ตโมนุโฑ, อินดา ศิริวรรณ, ลิน งามประโคน, นภัทร์ แก้วนาค. (2561). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาสู่เกณฑ์มาตรฐาน. **วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์**, 5(2), 440 - 453.
- พระอนันต์ ตโมนุโฑ. (2560). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สู่มาตรฐานสากล. **วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย**, 8(2), 319 - 326.
- พระอาโช เสี้ยกั๋ง. (2561). **รูปแบบแรงจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา**. ดุษฎีนิพนธ์. ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- โรงเรียนปริยัติโกศลวิทยา. (2552). **แผนกลยุทธ์โรงเรียนปริยัติโกศลวิทยา (2552 - 2556)**. สุรินทร์ : โรงเรียนปริยัติโกศลวิทยา.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2547). **รายงานข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา**. นครปฐม : กองพุทธศาสนศึกษา.
- สายัณห์ วงศ์สุรินทร์. (2562). สภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี : กรณีศึกษา สำนักเรียนวัดชูจิตธรรมาราม พระอารามหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. **วารสารวิจัยรำไพพรรณี**, 13(1), 74 - 84.
- อำนวยการ มีราคา. (2563). บทบาทครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในศตวรรษที่ 21. **วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์**, 5(1), 221 - 231.

การพัฒนาทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติ
ประกอบแบบฝึกทักษะ: กรณีศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคำสมอ (ศรีศึกษา)
อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

A Development of the Skills Playing Khaen by Using Instruction Process and
Skill Practices: A Case Study of Pratomsuksa 4 Students, Ban Kumsamaor School
(Sri Sueksa), Khueang Nai District, Ubon Ratchathani

ภาณุพงศ์ ธงศรี^{1*}

Panoopong Thongsee^{1*}

โรงเรียนบ้านคำสมอ (ศรีศึกษา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1^{*}

Ban Kham Samo School (Sri Sueksa), Ubonratchathani Primary Educational Service Area Office 1^{*}

*Corresponding author, e-mail: pisan816@gmail.com

วันที่รับบทความ: 10 ธันวาคม 2565; วันแก้ไขบทความ: 13 กุมภาพันธ์ 2566; วันตอบรับบทความ: 13 กุมภาพันธ์ 2566

บทคัดย่อ

การพัฒนาทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะก่อให้เกิดประโยชน์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านและส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนในการเป่าแคน การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/ 80 2) เปรียบเทียบทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะให้มากกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคำสมอ (ศรีศึกษา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 9 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบฝึกทักษะ และ 3) แบบประเมินทักษะการเป่าแคน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัย พบว่า 1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การเป่าแคน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.22/ 80.78 2) ทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะของผู้เรียน เท่ากับ 80.78 สูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ทักษะการเป่าแคน กระบวนการปฏิบัติ แบบฝึกทักษะ

Abstract

A development of the skills for playing Khaen by using the instruction process and skill practices contributes to the conservation of folk art and culture and promotes the ability of learners to play Khaen. This research aimed to 1) develop the skills of playing Khaen by using the instruction

process and skill practices to have according to the 80/ 80 efficiency criteria and 2) compare the skills of playing Khaen by using the instruction process and skill practices that more than the 80 percent threshold. A sample of 9 students from Prathom Suksa 4 (Grade 4) at Ban Kham Samo School (Sri Sueksa) under the Office of Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 1 are studying in the first semester of the academic year 2022, obtained by cluster sampling. The research instruments were lesson plans, skill practices, and a skills assessment form. The statistics used for data analysis were mean, percentage, standard deviation, and t-test (one sample). The research findings showed that 1) the efficiency levels of the instruction process and skill practices under which it was developed were 80.22 and 80.78. 2) Using the instruction process and skill practices, the skills of Khaen were 80.78, which was higher than the criteria of 80 percentiles and significantly different at the statistical level of 0.05.

Keywords: Skills Playing Khaen, Instruction Process, Skill Practices

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชี้ว่าความคิดสร้างสรรค์ช่วยให้นักเรียนพัฒนาจินตนาการและความชื่นชมในความงามและสุนทรียศาสตร์ กิจกรรมศิลปะช่วยให้นักเรียนมีการเจริญเติบโตทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม การส่งเสริมให้นักเรียนมีความมั่นใจในตนเองเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการศึกษาต่อหรืออาชีพ นอกจากนี้ การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ยังสามารถพัฒนาความรู้สึกซาบซึ้งในดนตรีได้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551 : 1 - 7)

การเรียนการสอนดนตรีในสังคมไทย ตามงานวิจัยของ ปฐมวิส ธรรมชาติ และคณะ (2564 : 209 - 210) ชี้ว่าจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ทำให้ผู้ที่ชื่นชอบดนตรีชื่นชมการแสดงออกที่สร้างสรรค์และความรู้สึกที่สามารถสร้างขึ้นได้ เช่นเดียวกับบริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มันถูกสร้างขึ้น ต่อยอดให้ดนตรีสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว หลายโรงเรียนในภาคอีสาน จึงมีการจัดการเรียนการสอนดนตรีพื้นเมือง สอดรับกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ พร้อมทั้งการประกวดในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ซึ่งมีกิจกรรมการประกวดศิลปวัฒนธรรมอีสานเข้ามา โดยมีการประกวด 2 ประเภท คือ 1) การประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีพื้นเมืองอีสาน ประกอบด้วย โปงลาง โหวด พิณ และแคน 2) การประกวด วงดนตรีพื้นเมืองอีสาน (โปงลาง) ส่งผลให้หลายโรงเรียนในภาคอีสานได้มีการจัดการเรียนการสอนและฝึกซ้อมนักเรียนให้สามารถเล่นดนตรีอีสานได้

โรงเรียนบ้านคำสมอ (ศรีศึกษา) เป็นโรงเรียนขนาดเล็กในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 13 ศรียางเหล่าสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ได้มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีพื้นเมือง สอดรับกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โดยเฉพาะการสอนเป่าแคนพื้นฐานให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พร้อมทั้งต้องการพัฒนานักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้สามารถ

เป่าแคนได้ และคัดเลือกตัวแทนนักเรียนเพื่อเข้าประกวดในงานงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนครั้งที่ 70 ในฐานะผู้รับผิดชอบสอนการเป่าแคนพื้นฐาน 3 ลาย จึงได้พบปัญหาจากการจัดการเรียนการสอน คือ ผู้เรียนไม่มีทักษะพื้นฐานทางด้านการเป่าแคน ประกอบด้วย การนับนิ้ว การนับคู่แคน การใช้ลม การอ่านโน้ต การจำโน้ต และการบรรเลงลายแคน

ปัญหาดังกล่าว นำมาสู่การหารูปแบบการสอนเพื่อให้การสอนเป่าแคนเกิดประสิทธิภาพ งานวิจัยนี้จึงได้ศึกษาแนวทางการสอนเป่าแคน การสอนจะใช้กระบวนการปฏิบัติ ถ่ายทอดลายพื้นฐานผ่านครูผู้สอน (สราวุฒิสีหาโคตร, 2557 : 37 – 44; อธิราช ทองกลาง และ มนัส วัฒนไชยยศ, 2559 : 101 – 107; สิทธิศักดิ์ จำปาแดง และคณะ, 2562 : 63 – 75; พัลลภ เพียรชนะ และคณะ, 2562 : 201 – 212) สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติ ซึ่ง วิไลวรรณ เชื้ออุ้น (2543 : 50 - 57) เน้นหลักสำคัญว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ ซึ่งดำเนินการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่อง กระทั่งบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยมีครูคอยวางแผน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการอย่างเป็นลำดับ ครอบคลุมกระบวนการ

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะที่น่าสนใจของ สิทธิศักดิ์ จำปาแดง และคณะ (2562 : 75) ซึ่งว่าการสอนนักเรียนต้องเริ่มจากการสอนผู้เรียนนับนิ้วไล่ระดับเสียงตามตัวโน้ตดนตรีแบบสากลให้คล่อง แล้วท่องโน้ตโดยอาศัยเพลงอย่างง่ายให้ขึ้นใจ ซึ่งสอดคล้องกับการใช้แบบฝึกทักษะ ซึ่งจะเป่าเอกสารประกอบการสอนและคู่มือ รวมถึงเป็นสื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติเองอย่างเป็นระบบ โดย ปราณี จินณฤทธิ์ (2552 : 50) กล่าวถึงความสำคัญของแบบฝึกทักษะไว้ว่า แบบฝึกทักษะจะเป็นเอกสารที่ช่วยในการทบทวนและฝึกทักษะในเรื่องที่เรียนผ่านมาแล้วให้เกิดความชำนาญ

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังที่กล่าวมา งานวิจัยนี้จึงสนใจที่จะพัฒนาทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนในการเป่าแคน และได้แนวทางการพัฒนานักเรียนเพื่อเป็นตัวแทนของโรงเรียนเข้าประกวดเดี่ยวแคนในการประกวดงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน รวมถึงส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าถึงสุนทรียภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อการพัฒนาทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/ 80
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะ ให้มากกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80

การทบทวนวรรณกรรม

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติ

แนวทางสำหรับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติ ในมุมมองของ ชอบ สีขอ (2536 : 30 - 37) และ วิไลวรรณ เชื้ออุ้น (2543 : 59) มีทิศทางจัดการเรียนรู้คล้ายกัน กล่าวโดยสรุปเป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือทำ คิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหา ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน มีครูเป็นผู้ดูแลให้ผู้เรียนมีการปฏิบัติ ฝึกฝนจนเกิดทักษะ สามารถปฏิบัติได้ตามลำดับขั้นตอน และสามารถนำมาใช้ได้อย่างอัตโนมัติ หรือนำไปใช้ได้จริงในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะการสังเกต การทำตามแบบ การทำเองโดยไม่มีแบบ และการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ

แบบฝึกทักษะ

แบบฝึกทักษะ เป็นเอกสารที่ใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกหัด จดจำ และมีหลักการสำคัญที่ผู้เรียนต้องรู้จักทบทวน ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้มีทักษะดีขึ้น จากการทบทวนวรรณกรรม ในมุมมองของนักวิชาการ ปรีศนา พลหาร (2549 : 70) ปราณี จินฤทธิ์ (2552 : 50) ประภาพร ถิ่นอ่อน (2553 : 45 - 50) นงเยาว์ ทองกำเนิด (2558 : 80) และ บุญนำ เกษี (2556 : 73) มีมุมมองเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า แบบฝึกทักษะ เป็นสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง จนเกิดความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น ผ่านกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในแบบฝึกนั้นจะครอบคลุมเนื้อหาที่เรียนไปแล้ว ทำให้นักเรียนมีความรู้ และทักษะมากขึ้น พร้อมทั้งทำให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นความก้าวหน้าจากผลการปฏิบัติของตนเองได้

การพัฒนาทักษะการเป่าแคน

สรราวดี สีหาโคตร (2557 : 40) ได้อธิบาย กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บทของครู สมบัติ สิมห้ำล่า ซึ่งว่า กระบวนการถ่ายทอดของครูสมบัติ สิมห้ำล่า ใช้วิธีการแบบมุขปาฐะ โดยเน้นความสามารถของผู้เรียน เป็นหลัก โดยมีเทคนิคที่สำคัญ คือ การใช้ลม การใช้นิ้ว การจดจำเพลง และการบรรเลงให้คล่องแคล่ว มีลายแคน แม่บท 6 ลาย ประกอบด้วย ลายใหญ่ ลายน้อย ลายสุดสะแนน ลายไปซ้าย ลายเซ และลายสร้อย นอกจากนี้ อีรราช ทองกลาง และ มนัส วัฒนไชยยศ (2559 : 105) ได้ศึกษา การพัฒนาชุดฝึกเป่าแคน สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาล 1 สุขวิทยากรตั้งตรงจิต 15 สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองยโสธร ผลการศึกษา พบว่า มีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยเกิดมาจากการสร้างชุดฝึกเป่าแคน มีกระบวนการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ ใช้เนื้อหาที่เหมาะสมกับผู้เรียน ในชุดฝึกมีจุดมุ่งหมายชัดเจนว่าจะฝึกด้านใด โดยเฉพาะการอ่านตัวโน้ต การเคาะจังหวะ สิ่ง que ผู้เรียนเข้าใจยากมากที่สุดในการฝึกเป่าแคน คือ เทคนิคการใช้ลม ในงานวิจัยของ สิทธิศักดิ์ จำปาแดง และคณะ (2562 : 70) อธิบายเทคนิค วิธีการและความสำเร็จในการเป่าแคน ไว้ว่า หมอแคนจำเป็นต้องมีเทคนิคในการฝึกอย่างถูกต้อง มีสมาธิในการฟังเสียงแคนและฝึกซ้อม การเข้าถึงอารมณ์เพลง เรียนรู้การแก้ปัญหา โดยเฉพาะการใช้ลม การนับนิ้ว การจัดกลุ่มเสียง พร้อมทั้งสามารถประดิษฐ์ ทำนองเพลงขณะเล่นได้การเลือกแคน สุดท้ายสำคัญที่สุด คือ การใช้ลม ประกอบด้วย ลมเรียบ ลมสะเทิน ลมตัด และลมสะบัด พร้อมกันนั้น ยังเสนอเพิ่มเติมอีกว่า การสอนนักเรียนต้องเริ่มจากการสอนผู้เรียนนับนิ้วตามแบบสากลให้คล่อง แล้วท่องโน้ตโดยอาศัยเพลงอย่างง่ายให้ขึ้นใจ เมื่อเป่าลายเบื้องต้นได้ไม่ควรยึดติดโน้ตจนเกินไป พยายามจำสำเนียงที่ไพเราะของหมอแคนที่เป็นต้นฉบับต่าง ๆ ให้ได้ และในงานวิจัยของ พัลลภ เพ็ชรชนะ และคณะ (2562 : 202) กล่าวถึง แนวทางการพัฒนาการเป่าแคนประกอบการขับในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า การเป่าแคนจะต้องเป่าประกอบลำ โดยมียาลายเป็น คือ ขับมิ่ง ขับเซียงขวางและขับขำเหนือ ใช้ 2 วิธีคือ การใช้ลมสั้น การใช้ลมยาว และหลักวิธีการใช้นิ้วคู่ นิ้วเดียว และนิ้วผสม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะ: กรณีศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคำสมอ (ศรีศึกษา) อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัย การพัฒนาทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะ: กรณีศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคำสมอ (ศรีศึกษา) อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 13 ศรียางเหล่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 168 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคำสมอ (ศรีศึกษา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 9 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การเป่าแคน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติ จำนวน 5 แผน เวลา 20 ชั่วโมง จัดการเรียนการสอนในคาบที่ 5 ของภาคบ่ายวันศุกร์ เวลา 13.00 น. – 14.00 น. ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 2) แบบฝึกทักษะการเป่าแคนลายลมพัดพร้าว ลายแมงกูดมดดอก และลายโป่งกลาง ซึ่งเป็นลายแคนพื้นฐานสำหรับผู้เรียนและเป็นลายบังคับในการประกวดงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน

การหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การเป่าแคน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติ จำนวน 5 แผน เวลา 20 ชั่วโมง ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ท่านที่ 1 (อายุงาน 10 ปี) และท่านที่ 2 (อายุงาน 12 ปี) เป็นครูผู้สอนดนตรีพื้นบ้าน เชี่ยวชาญด้านการเป่าแคน (อายุงาน 10 ปี) และท่านที่ 3 เป็นอาจารย์สอนดนตรีในมหาวิทยาลัย (อายุงาน 15 ปี) ผลการประเมินระดับความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$)

2) แบบฝึกทักษะการเป่าแคนลายลมพัดพร้าว ลายแมงกู่ตอมดอก และลายโป่งกลางผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิม ผลการประเมินระดับความเหมาะสมของแบบฝึกทักษะการเป่าแคนลายลมพัดพร้าว ลายแมงกู่ตอมดอก และลายโป่งกลาง อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$)

3) แบบประเมินทักษะการเป่าแคนลายลมพัดพร้าว ลายแมงกู่ตอมดอก และลายโป่งกลาง แบบเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubrics) เต็ม 100 คะแนน โดยมีองค์ประกอบ คือ 1) ความไพเราะความถูกต้องของลายและเสียงดนตรี 2) เทคนิคการบรรเลง 3) จังหวะถูกต้องแม่นยำ 4) บุคลิกท่าทางในการบรรเลง 5) การใช้ลมได้เหมาะสมกับลาย โดยมีระดับความสามารถ (Performance Level) 4 ระดับ ประกอบด้วย ดีมาก 4 คะแนน ดี 3 คะแนน พอใช้ 2 คะแนน ปรับปรุง 1 คะแนน ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ผลการประเมินระดับความเหมาะสมของแบบฝึกทักษะการเป่าแคนลายลมพัดพร้าว ลายแมงกู่ตอมดอก และลายโป่งกลาง อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การเป่าแคน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติ จำนวน 5 แผน เวลา 20 ชั่วโมง และแบบฝึกทักษะการเป่าแคนลายลมพัดพร้าว ลายแมงกู่ตอมดอก และลายโป่งกลาง ประกอบการจัดการเรียนรู้

2) ประเมินทักษะการเป่าแคนลายลมพัดพร้าว ลายแมงกู่ตอมดอก และลายโป่งกลาง โดยใช้แบบประเมินทักษะการเป่าแคนลายลมพัดพร้าว ลายแมงกู่ตอมดอก และลายโป่งกลาง แบบเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubrics)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การเป่าแคน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/ 80 โดยใช้สูตร E1/ E2 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) วิเคราะห์ข้อมูล และเปรียบเทียบทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะของผู้เรียน เทียบเกณฑ์ร้อยละ 80 จากแบบประเมินทักษะการเป่าแคนลายลมพัดพร้าว ลายแมงกู่ตอมดอก และลายโป่งกลาง โดยใช้การทดสอบค่าที่ t-test (one sample)

ผลการวิจัย

ผลการพัฒนาทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/ 80

งานวิจัยนี้ได้พัฒนาทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะ เมื่อทดสอบประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ทั้งประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) พบผลการวิจัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การเป่าแคน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะ

ประสิทธิภาพ	คะแนนเต็ม	\bar{x}	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	100	80.22	80.22
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	100	80.78	80.78

ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การเป่าแคน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะ (E_1/ E_2) เท่ากับ 80.22/ 80.78

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การเป่าแคน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.22/ 80.78 โดยมีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 80.22 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 80.78 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลการเปรียบเทียบทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะ ให้มากกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80

ผลการเปรียบเทียบทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะ โดยใช้การทดสอบค่าที่ t-test (one sample) ผลการวิจัย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะ

กลุ่มเป้าหมาย	n	เกณฑ์ (100 คะแนน)	\bar{x}	S.D.	df	t	P (1-tailed)
หลังการเรียน	9	80	80.78	1.92	8	125.21	.00*

*อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนของทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะของผู้เรียน ซึ่งได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 80.78 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.92 จากตารางได้ค่า $p = 0.00 > 0.05$ สรุปได้ว่า คะแนนทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะของผู้เรียน เท่ากับ 80.78 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 (80 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะ: กรณีศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคำสมอ (ศรีศึกษา) อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การเป่าแคน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.22/ 80.78

2) ทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะของผู้เรียน เท่ากับ 80.78 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การเป่าแคน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.22/ 80.78 จะเห็นว่าเป็นผลมาจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะ โดยมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) น้อยกว่า ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) โดยประสิทธิภาพของกระบวนการสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของผู้เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ในตอนต้น ยังมีความเข้าใจในส่วนของการเล่นน้อย รวมถึงการปฏิบัติทดสอบในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ยังไม่สามารถปฏิบัติได้ดีมากนัก แต่เมื่อเรียนรู้ครบตามแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถเป่าแคนได้คล่องขึ้น ทั้งนี้ประสิทธิภาพดังกล่าวมีผลของคะแนนร้อยละไม่ต่างกันมากนัก แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนปฏิบัติตามแบบแผนที่ได้เรียนเท่านั้น ส่วนการปรับประยุกต์เพื่อต่อยอดบรรเลงลายแคนให้ดีขึ้นยังไม่สามารถทำได้ดั่งนี้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับ ขอบ สือขอ (2536 : 35) ที่ได้ให้หลักการของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติ ซึ่งมีองค์ประกอบของการสังเกต การทำตามแบบ การทำเองโดยไม่มีแบบและการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ โดยความชำนาญดังกล่าวเป็นความชำนาญตามกระบวนการที่ครูผู้สอนสร้างขึ้นเท่านั้น ดังนั้นหากต้องการให้ผู้เรียนพัฒนาการเป่าแคนให้ดียิ่งขึ้น แผนการจัดการเรียนรู้ต้องเน้นไปที่การบรรเลงทำนองในการดำเนินมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ สราวุฒิ สีหาโคตร (2557 : 40) ได้อธิบาย กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมห้ำ ชื่อว่า กระบวนการถ่ายทอดของครูสมบัติ สิมห้ำ ใช้วิธีการแบบมุขปาฐะ โดยเน้นความสามารถของผู้เรียนเป็นหลัก โดยมีเทคนิคที่สำคัญ คือ การใช้ลม การใช้นิ้ว การจดจำเพลง และการบรรเลงให้คล่องแคล่ว หากแต่ความแตกต่างกันของงานวิจัยนี้กับงานวิจัยของสราวุฒิ สีหาโคตร คือ พื้นฐานของผู้เรียน

2) ทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะของผู้เรียน เท่ากับ 80.78 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เห็นได้ว่าผลของทักษะการเป่าแคนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะของผู้เรียนสูงกว่าเกณฑ์เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในประเด็นนี้จะเห็นว่าคะแนนการประเมินทักษะการเป่าแคนลายลมพัดพร้าว ลายแมงกู่ต่อมดอกและลายโป่งกลาง พบว่าผู้เรียนส่วนมากมีคะแนนในส่วนเทคนิคการบรรเลง และการใช้ลมได้เหมาะสมกับลายน้อยที่สุด ปัจจัยสำคัญมาจากการฝึกเป่าแคนในลายลมพัดพร้าว แมงกู่ต่อมดอก และโป่งกลาง ที่เป็นแบบแผนมากเกินไป และระยะเวลาในการฝึกซ้อม ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถปรับปรุงเทคนิคการบรรเลง และการใช้ลมได้เหมาะสมกับลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิศักดิ์ จำปาแดง และคณะ (2562 : 60) อธิบายเทคนิค วิธีการและความสำเร็จในการเป่าแคน ไว้ว่า หมอแคนจำเป็นต้องมีเทคนิคในการฝึกอย่างถูกต้อง มีสมาธิในการฟังเสียงแคนและฝึกซ้อม การเข้าถึงอารมณ์เพลง เรียนรู้การแก้ปัญหา โดยเฉพาะการใช้ลม การนับนิ้ว การจับกลุ่มเสียง พร้อมทั้งสามารถประดิษฐ์ทำนองเพลงขณะเล่นได้ การเลือกแคน สุดท้ายที่สำคัญที่สุด คือ การใช้ลม ประกอบด้วย ลมเรียบ ลมสะเทิ้น ลมตัด และลมสะบัด ส่วนการเป่าแคนที่ผู้เรียนสามารถเล่นได้ตามลายในแบบฝึก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อีรราช ทองกลาง และ มนัส วัฒนไชยยศ (2559 : 106) โดยเฉพาะการอ่านตัวโน้ต การเคาะจังหวะ โดยงานวิจัยนี้อธิบายถึงสิ่งที่ผู้เรียนเข้าใจยากมากที่สุด ในการฝึกเป่าแคน

คือ เทคนิคการใช้ลม ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยนี้ โดยผลการศึกษาก็ให้เห็นว่าแบบฝึกทักษะมีส่วนในการพัฒนาทักษะการเป่าแคนให้กับผู้เรียนได้ผลในระดับที่น่าพอใจ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1) ครูผู้สอนควรศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การเป่าแคน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะ และปรับแนวทางการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน

2) ครูผู้สอนต้องเสริมกิจกรรมให้ผู้เรียน หากผู้เรียนไม่สามารถจำโน้ตของลายเพลงได้ โดยใช้การคัดการท่อง การร้อง และการทดสอบการท่องโน้ตของลายประกอบกัน เพื่อความแม่นยำในการเป่าแคนของผู้เรียน

3) ครูผู้สอนต้องเริ่มสอนผู้เรียนโดยเริ่มต้นจากการเป่าซ้ำ ๆ ประกอบการใช้ลมเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียน ขณะที่เป่าแคนอยู่นั้น ลม นิ้ว สายตา และสมอง จะต้องสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ในเบื้องต้นจากการจัดการเรียนรู้พบว่า ผู้เรียนมีปัญหาในส่วนของการวางมือตอมดอกมากที่สุด ดังนั้นการฝึกปฏิบัติหากผู้เรียนยังไม่สามารถปฏิบัติได้ ควรเพิ่มเวลาในการจัดการเรียนรู้เพิ่มเติม

4) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การเป่าแคน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการปฏิบัติประกอบแบบฝึกทักษะนี้ เหมาะสำหรับการจัดการเรียนการสอนการเป่าแคนเบื้องต้นเท่านั้น ไม่เหมาะกับการเป่าแคนขั้นสูง ซึ่งใช้การดันสด (Improvisation) ในลายลมพัดพร้าว และลายแมงกูดอมดอก ซึ่งการเป่าลายดังกล่าวขั้นสูงจำเป็นต้องได้รับการสอนจากครูผู้ชำนาญส่วนตัว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาตัวแปรทางด้านความฉลาด ความจำ ความอดทน ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา ประกอบการศึกษาไปพร้อมกันด้วย ว่าในแต่ละตัวแปรมีความสำคัญในการเป่าแคนมากน้อยเพียงใด

2. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถของการเป่าแคน ระหว่างการเรียนเป่าแคนจากครูโดยตรง และการเรียนที่มาจากเทคโนโลยีหรือโปรแกรมสำเร็จรูป ว่าส่งผลต่อระดับความสามารถการเป่าแคนของผู้เรียนมากน้อยเพียงใด

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยในครั้งนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก นางเคลือวัลย์ ตลอดพงษ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคำสมอ (ศรีศึกษา) และคณะครู ประกอบด้วย นายอดิพงษ์ ตลอดพงษ์ นางสาวชไมพร ทักซิณ และนายสรรพจน์ สายสมบัติ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการจัดทำงานวิจัย ตลอดจนการสนับสนุน ให้คำแนะนำ ในการแก้ไขงานวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

สุดท้ายขอขอบใจ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคำสมอ (ศรีศึกษา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 9 คน ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ชอบ ลีชอ. (2536). แนวทางการวิเคราะห์และการประเมินผลทักษะกระบวนการ. วารสารการวัดผลการศึกษา, 14(พฤษภาคม – สิงหาคม 2536), 54 - 83.
- ธีรราช ทองกลาง และ มนต์ วัฒนไชยยศ. (2559). การพัฒนาชุดฝึกเป่าแคน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาล 1 สุวิทยาคารตั้งตรงจิต 15 สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองยโสธร. วิจัยและประเมินผล อุดรราชธานี, 5(2), 101 - 107.
- นงเยาว์ ทองกำเนิด. (2558). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์. การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญนำ เกษี. (2556). ระบบสมการเชิงเส้นระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพานทองสาขานูถัมภ์. รายงานการวิจัย. ชลบุรี : โรงเรียนพานทองสาขานูถัมภ์.
- ปฐมวิศ ธรรมชาติ, ชนนาด มีนะนันท์, กฤตวิทย์ ภูมิถาวร. (2564). การศึกษาการสอนดนตรีโรงเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่ตำบลแพรทนามแดง. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 5(2), 209 - 236.
- ประภาพร ถิ่นอ่อง. (2553). การพัฒนาแบบฝึกทักษะวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การแยกตัวประกอบของพหุนามดีกรีสอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. การค้นคว้าอิสระ. การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา (วิจัยและพัฒนาการศึกษา). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปราณี จิมฤทธิ์. (2552). ผลการใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์และเจตคติทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเคหะประชาสามัคคี จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปริศนา พลหาร. (2549). การพัฒนาแบบฝึกทักษะหลักเกณฑ์ทางภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์. ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. อุดรราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรราชธานี.
- พัลลภ เพียรชนะ, ทินกร อัดไพบูลย์, สิทธิศักดิ์ จำปาแดง. (2562). แนวทางการพัฒนาการเป่าแคนประกอบการขับในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรราชธานี, 10(1), 201 - 212.
- วิไลวรรณ เชื้ออู่. (2543). แผนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ เรื่อง การทำความสะอาดเสื้อผ้า กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. การศึกษาค้นคว้าอิสระ. การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สราวุฒิ สีหาโคตร. (2557). การศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหล้า. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 15(2), 37 - 44.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สิทธิศักดิ์ จำปาแดง, อภิสิทธิ์ เบื้องบน, กล้า ศรีเพชร, ไกรฤกษ์ สัพโส. (2562). หมอแคนอีสาน : เทคนิค วิธีการ และความสำเร็จในการเป่าแคน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 38(1), 63 - 75.

บทบาทตัวละครในละครโทรทัศน์ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลียนแบบของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ
Character Roles in Television Dramas Affecting Student's Imitative Behaviors at
Dhonburi Rajabhat University, Samutprakan

พรเทพ เจริญกิจ^{1*}

Pornthep Charoenkit^{1*}

ศูนย์ภาษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ^{1*}

Language Center, Dhonburi Rajabhat University, Samutprakarn^{1*}

*Corresponding author, e-mail: porntep.c@dru.ac.th

วันที่รับบทความ: 22 กันยายน 2565; วันแก้ไขบทความ: 15 มีนาคม 2566; วันตอบรับบทความ: 15 มีนาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะประชากรของนักศึกษา ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับชมละครโทรทัศน์ และศึกษาการเลียนแบบด้านพฤติกรรมจากบทบาทตัวละครในละครโทรทัศน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ จากนักศึกษาภาคปกติที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1,200 คน ได้กลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากวิธีการหาค่าสูตรทาร์ยามาน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมการเปิดรับชมสื่อละครโทรทัศน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการส่วนใหญ่รับชมสื่อละครโทรทัศน์ผ่านแอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือมากกว่ารับชมผ่านโทรทัศน์ ใช้ระยะเวลาในการรับชมสื่อละครโทรทัศน์ 1 ชั่วโมง – 1 ชั่วโมงครึ่ง มีเหตุผลที่รับชมสื่อละครโทรทัศน์เพื่อนำประเด็นจากละครไปสนทนาต่อ มากที่สุด มีปัจจัยในการเลือกชมสื่อละครโทรทัศน์ที่เนื้อหาละคร/ บทละครโทรทัศน์ มากที่สุด นักศึกษาส่วนใหญ่มีบทบาทการแสดงของตัวละครที่ชื่นชอบ คือ การแต่งกาย การแต่งหน้าของตัวละคร ในภาพรวมของผลการเลียนแบบพฤติกรรมจากการเปิดรับชมละครโทรทัศน์ พบว่า นักศึกษาเลียนแบบพฤติกรรมการแต่งหน้า ทำผมตามนักแสดง มีการออกกำลังเพื่อให้หุ่นดีแบบนักแสดง และชอบพูดจาดูด้วยคำคมสอนใจ นอกจากนี้ผลการศึกษการเลียนแบบด้านพฤติกรรมจำแนกตามลักษณะประชากรและพฤติกรรมการเปิดรับชมละครโทรทัศน์ที่ต่างกัน จะมีผลต่อการเลียนแบบด้านพฤติกรรมจากบทบาทการแสดงของตัวละครแตกต่างกัน

คำสำคัญ: ละครโทรทัศน์ พฤติกรรมการเลียนแบบ นักศึกษา การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม

Abstract

These research objectives were to study population characteristics, study behaviors for watching television dramas, and study imitative behaviors from character roles in television dramas of students at Dramasat Dhonburi Rajabhat University, Samutprakan. There were 1,200 students who were enrolled in the first semester of the 2017 year. The sample group were 300 students who were

collected by Taro Yamane method. The questionnaire served as an instrument to gather information. The study's findings showed that the student's behaviors at Dhonburi Rajabhat University, Samutprakarn watched television dramas using mobile phone applications more than television. Most students took time to watch television dramas media from one hour to one and a half hours. The most reason for watching television dramas media was to bring the topics from the drama to continue the conversation. Most of deciding to watch television drama media to watch because of the content of the drama or television drama. Most of the students' favourite character roles in television dramas were dressing and makeup. It was discovered that the imitative behaviors from character roles in television dramas of students overall were makeup, hairstyles of actors, exercises for good body shape like actors, and enjoying using motivational phrases in conversation. Moreover, the imitative behaviors from character roles in television dramas of students discovered that the different population characteristics and behaviors watching television dramas of students had affected different imitative behaviors from character roles in television dramas.

Keywords: Television Dramas, Imitative Behaviors, Students, Cultural Transfer

บทนำ

ละครโทรทัศน์ไทยในปัจจุบันมีรูปแบบเรื่องราวที่หลากหลาย เป็นทั้งละครครอบครัว ละครสะท้อนชีวิต ละครตลก และละครโทรทัศน์ยังมีอิทธิพลในการถ่ายทอดความเชื่อ และค่านิยมในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นรสนิยม ความนิยม ค่านิยม ความเชื่อในหลาย ๆ ด้าน เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งเป็นกลุ่มที่รับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว และในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวถือว่าการเปลี่ยนแปลงในรากฐานของวัฒนธรรมไทย อย่างไรก็ตาม ละครโทรทัศน์ไทยยังไม่มีรายการสำหรับเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องเป็นรายการที่ปลูกฝังเจตคติ พฤติกรรม วัฒนธรรมและค่านิยมที่ดีงาม (ชนชาติ จันท์เวโรจน์ และคณะ, 2557 : 51) ละครเป็นส่วนหนึ่งของสื่อทางโทรทัศน์ที่คนส่วนมากใช้เวลามากกว่าสื่อประเภทอื่น สามารถตอบสนองความสามารถในการรับรู้ของมนุษย์ เนื่องจากความสมจริงของภาพและเสียงที่ถ่ายทอดเรื่องราวผ่านการแสดงออกโดยผู้แสดง ทำให้กระตุ้นความรู้สึกของผู้รับชมให้คล้อยตามและนำไปสู่อารมณ์ต่าง ๆ เช่น สนุก เศร้า เป็นต้น ดังนั้นละครโทรทัศน์จึงมีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนอย่างยิ่ง สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสช.) จึงมีบทบาทสำคัญที่จะหาแนวทางกำกับการนำเสนอเนื้อหาละครโทรทัศน์ที่ไม่เหมาะสมต่อเด็กและเยาวชนเพื่อป้องกันการเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม (วิจิตโชค อินเียด, 2560 : 311) คนเรามีพฤติกรรมเลียนแบบตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น เด็กเลียนแบบการ์ตูน วัยรุ่นเลียนแบบนักร้องและดารา วัยทำงานเลียนแบบคนมีชื่อเสียง วัยกลางคนเลียนแบบผู้ประสบความสำเร็จทางการงาน ทางสังคม สังคมและวัฒนธรรมต่างก็เลียนแบบซึ่งกันและกัน โดยแต่ละสังคมจะนำเอาสิ่งที่ดีของสังคมอื่นมาประยุกต์ใช้กับสังคมของตน อันมีผลให้โลกได้พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ (วรชัย ทองไทย, 2562) นอกจากนี้ วชิรี คำศรี (2543 : 98 – 107) กล่าวว่า เด็กกลุ่มอายุ 6 - 12 ปีที่รับชมโทรทัศน์เลือกเปิดรับรายการที่ให้ความบันเทิงมากกว่ารายการที่ให้สารประโยชน์ มีพฤติกรรมการวิพากษ์วิจารณ์รายการโทรทัศน์ที่กำลังดูอยู่เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ และเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ จากโทรทัศน์ ไม่ว่าจะเป็นการพูด สำเนียง ภาษา การแต่งกาย ให้เหมือนกับตัวละครที่ตนเองชอบ อยากได้ อยากมี อยากเป็นเหมือนดังในโทรทัศน์ แสดงให้เห็น

ว่าเมื่อได้กรับชมโทรทัศน์จะเกิดจินตนาการตามภาพ และเสียงที่เห็น และมีความเชื่อจากตัวละครที่ชื่นชอบจนเกิดพฤติกรรมเลียนแบบ นักศึกษาถือว่าเป็นเยาวชนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นที่กำลังก้าวไปสู่วัยทำงาน ปัญหาของวัยรุ่นไม่ใช่แค่ปัญหาระดับครอบครัว แต่เป็นปัญหาในระดับประเทศ เพราะวัยรุ่นเป็นกลุ่มผู้ชมละครโทรทัศน์กลุ่มหนึ่งซึ่งอยู่ในวัยของการเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในความสนใจของตน ตั้งแต่การคบเพื่อน การหนีเรียน ความขัดแย้งต่าง ๆ เป็นต้น

จะเห็นว่าบทบาทตัวละครในละครโทรทัศน์หรือสื่อมีผลต่อความคิดและพฤติกรรมของเยาวชน ซึ่งถือว่าเป็นการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมทางอ้อม (ตฤณห์ โพธิ์รักษา, 2565 : 99) โดยชุมชนมีความต้องการรับชมสารคดีทางวัฒนธรรมผ่านทางทางโทรทัศน์ชุมชนมากที่สุด (กรกฎ จำเนียร และ เมธาวี จำเนียร, 2560 : 205) เนื่องจากครัวเรือนทุกหลังจะมีโทรทัศน์ที่สามารถเข้าถึงง่าย และไม่มีค่าใช้จ่ายรายเดือนที่จะต้องจ่ายเพิ่ม ทำให้โทรทัศน์กลายเป็นแหล่งที่เข้าถึงวัฒนธรรมของชุมชนมากที่สุด นอกจากนี้จะพบว่าละคร คือ การเลียนแบบการกระทำของมนุษย์ ทำให้หลายรายการโทรทัศน์ที่อยู่ในประเภทส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมได้มีการนำเสนอละครย้อนยุคเพื่อนำสู่การถ่ายทอดเรื่องราว วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม (กัญจนดามาต โภพล และ สุพัชรจิต จิตประไพ, 2556 : 59) ดังนั้นการที่เยาวชนจะได้รับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมที่ดีงาม ผู้จัดทำรายการสื่อละครโทรทัศน์จำเป็นต้องทำอย่างเต็มที่ที่จะเขียนบทตัวละครที่มีบทบาทเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเยาวชนได้

จากความเป็นมาดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงได้ศึกษาเรื่อง บทบาทตัวละครในละครโทรทัศน์ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลียนแบบของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ เพื่อศึกษาถึงการเลียนแบบด้านพฤติกรรมจากบทบาทตัวละครในละครโทรทัศน์ของนักศึกษาที่ส่งผลต่อการรับวัฒนธรรมต่าง ๆ และจะนำไปสู่การปรับตัวใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

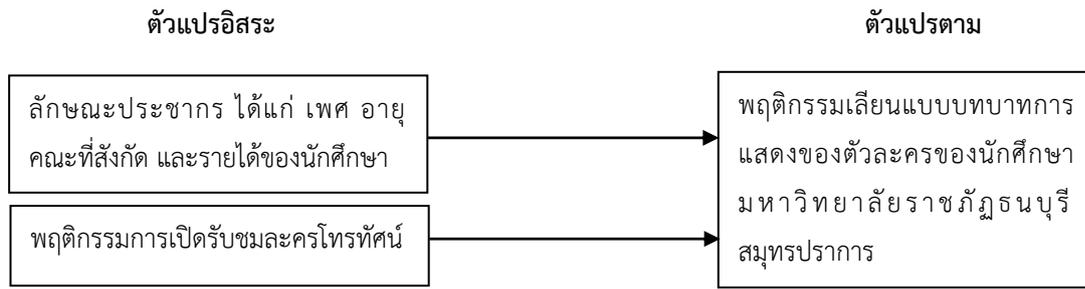
1. เพื่อศึกษาลักษณะประชากรของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการในการรับชมละครโทรทัศน์
2. เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการเปิดรับชมละครโทรทัศน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาการเลียนแบบด้านพฤติกรรมจากบทบาทตัวละครในละครโทรทัศน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ

สมมติฐานของการวิจัย

1. ลักษณะประชากรที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อการเลียนแบบด้านพฤติกรรมจากบทบาทการแสดงของตัวละครแตกต่างกัน
2. พฤติกรรมการเปิดรับชมละครโทรทัศน์แตกต่างกัน จะมีผลต่อการเลียนแบบด้านพฤติกรรมจากบทบาทการแสดงของตัวละครแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณในการศึกษา ตัวแปรอิสระ ดังนี้ ปัจจัยลักษณะประชากร และพฤติกรรมการเปิดรับชมละครโทรทัศน์ และตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมเลียนแบบบทบาทการแสดงของตัวละครของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักศึกษาภาคปกติที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ จำนวน 1,200 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นักศึกษาภาคปกติที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ จำนวน 1,200 คน ได้กลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากวิธีการหาค่าสูตรทาโรยามานะ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 300 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือสำหรับการทำวิจัย

2. ศึกษารูปแบบ วิธีการสร้าง กำหนดขอบเขตและโครงสร้างของเนื้อหาแบบสอบถามที่จะใช้ในการศึกษา เพื่อให้มีความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ และสมมติฐานการวิจัย

3. ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม รวมทั้งกำหนดเกณฑ์การวัดและแปลผลตามหลักวิธีการสร้างแบบสอบถาม โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ซึ่งแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายปิด จำนวน 4 ข้อ ซึ่งถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ คณะที่สังกัด รายได้ของนักศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับชมละครโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ช่องทางในการชม ระยะเวลาในการชมในแต่ละวัน เหตุผลในการเลือกรับชม ปัจจัยในการเลือกรับชม บทบาทการแสดงของตัวละครที่ชื่นชอบ เป็นคำถามปลายปิด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการเลียนแบบพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดรับชมละครโทรทัศน์ จำนวน 20 ข้อ เป็นคำถามปลายปิด ประเมินมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะประชากรโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการนำเสนอข้อมูลโดยตรง เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้น จากนั้นใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา
 2. การวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมกรรมการเปิดรับชมละครโทรทัศน์ทำการวิเคราะห์โดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการนำเสนอข้อมูลโดยตรง เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้น จากนั้นใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา
 3. การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงละครโทรทัศน์ด้านพฤติกรรมทำการวิเคราะห์โดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการนำเสนอข้อมูลโดยตรง เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้น จากนั้นใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา
- การทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้สถิติ ได้แก่ การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (t-test) ความแปรปรวนทางเดียว (One-way analysis of variance หรือ ANOVA) การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยการเปรียบเทียบพหุคูณ ใช้การทดสอบแบบ LSD

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาลักษณะประชากรของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการในการรับชมละครโทรทัศน์

ผลการวิจัย ดังตารางที่ 1 - 4

ตารางที่ 1 จำนวนและค่าร้อยละของลักษณะประชากรของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	214	71.33
หญิง	86	28.67
รวม	300	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ลักษณะประชากรของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศ จำนวน 300 คน แบ่งออกเป็นเพศหญิง 214 คน และเพศชาย 86 คน

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของลักษณะประชากรของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 18 ปี	72	24.00
18 ปี	91	30.33
19 ปี	41	13.67
20 ปี	27	9.00
21 ปี	33	11.00
มากกว่า 21 ปี	36	12.00
รวม	300	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า ลักษณะประชากรของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านอายุ แบ่งออกเป็นอายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 72 คน อายุ 18 ปี จำนวน 91 คน อายุ 19 ปี จำนวน 41 คน อายุ 20 ปี จำนวน 27 คน อายุ 21 ปี จำนวน 33 คน และอายุมากกว่า 21 ปี จำนวน 36 คน

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของลักษณะประชากรของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านคณะที่ศึกษา

คณะที่สังกัด	จำนวน	ร้อยละ
คณะครุศาสตร์	49	16.33
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	22	7.33
คณะวิทยาการจัดการ	154	51.33
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	58	19.33
โครงการจัดตั้งคณะวิศวกรรมศาสตร์	17	5.68
รวม	300	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า ลักษณะประชากรของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านคณะที่ศึกษา จำนวน 300 คน แบ่งออกเป็น สังกัดคณะวิทยาการจัดการ จำนวน 154 คน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 58 คน คณะครุศาสตร์ จำนวน 49 คน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 22 คน และโครงการจัดตั้งคณะวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 17 คน

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของลักษณะประชากรของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านรายได้ต่อเดือน

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 4,000 บาท	3	1.00
4,000 – 5,000 บาท	29	9.66
5,001 – 6,000 บาท	41	13.66
6,001 – 7,000 บาท	26	8.66
7,001 – 8,000 บาท	92	30.66
มากกว่า 8,000 บาท	109	36.36
รวม	300	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่า ลักษณะประชากรของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านรายได้ต่อเดือน จำนวน 300 คน แบ่งออกเป็น รายได้น้อยกว่า 4,000 บาท จำนวน 3 คน รายได้ 4,000 – 5,000 บาท จำนวน 29 คน รายได้ 5,001 – 6,000 บาท จำนวน 41 คน รายได้ 6,001 – 7,000 บาท จำนวน 26 คน รายได้ 7,001 – 8,000 บาท จำนวน 92 คน รายได้มากกว่า 8,000 บาท จำนวน 109 คน

2. ผลการศึกษาถึงพฤติกรรมกาเปิดรับชมละครโทรทัศน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ

ผลการวิจัย ดังตารางที่ 5 – 9

ตารางที่ 5 ด้านพฤติกรรมกาเปิดรับชมด้านช่องทางที่รับชมสื่อละครโทรทัศน์

ช่องทางที่รับชมสื่อละครโทรทัศน์	จำนวน	ร้อยละ
โทรทัศน์	87	29.00
แอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือคอมพิวเตอร์	141	47.00
โทรทัศน์	72	24.00
รวม	300	100.00

จากตารางที่ 5 พบว่า พฤติกรรมกาเปิดรับชมด้านช่องทางที่รับชมสื่อละครโทรทัศน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 300 คน ส่วนใหญ่รับชมสื่อละครโทรทัศน์ผ่านแอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือ จำนวน 141 คน รองลงมา รับชมสื่อละครโทรทัศน์ผ่านโทรทัศน์ จำนวน 87 คน และรับชมสื่อละครโทรทัศน์ผ่านคอมพิวเตอร์ จำนวน 72 คน

ตารางที่ 6 ด้านระยะเวลาในการรับชมสื่อละครโทรทัศน์

ด้านระยะเวลาในการรับชมสื่อละครโทรทัศน์	จำนวน	ร้อยละ
มากกว่า 2 ชั่วโมง	87	29.00
1 ชั่วโมงครึ่ง – 2 ชั่วโมง	51	17.00
1 ชั่วโมง – 1 ชั่วโมงครึ่ง	94	31.33
ครึ่งชั่วโมง – 1 ชั่วโมง	37	12.33
น้อยกว่าครึ่งชั่วโมง	31	10.34
รวม	300	100.00

จากตารางที่ 6 พบว่า พฤติกรรมกาเปิดรับชมด้านระยะเวลาในการรับชมสื่อละครโทรทัศน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 300 คน ส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาในการรับชมสื่อละครโทรทัศน์ 1 ชั่วโมง – 1 ชั่วโมงครึ่ง จำนวน 94 คน รองลงมา ใช้ระยะเวลาในการรับชมสื่อละครโทรทัศน์มากกว่า 2 ชั่วโมง จำนวน 87 คน ใช้ระยะเวลาในการรับชมสื่อละครโทรทัศน์ 1 ชั่วโมงครึ่ง – 2 ชั่วโมง จำนวน 51 คน ใช้ระยะเวลาในการรับชมสื่อละครโทรทัศน์ ครึ่งชั่วโมง – 1 ชั่วโมง จำนวน 37 คน ส่วนใช้ระยะเวลาในการรับชมสื่อละครโทรทัศน์น้อยกว่าครึ่งชั่วโมงมีน้อยที่สุด จำนวน 31 คน

ตารางที่ 7 ด้านเหตุผลที่รับชมสื่อละครโทรทัศน์

ด้านเหตุผลที่รับชมสื่อละครโทรทัศน์	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อพักผ่อนคลายเครียด	92	30.67
เพื่อนำประเด็นจากละครไปสนทนาต่อ	116	38.67
เพื่อเปิดเป็นเพื่อนเวลาทำกิจกรรมอื่น ๆ	8	2.67
เพื่อใช้เวลาว่าง	44	14.67
เพื่อดูดาราท่านชื่นชอบ	40	13.32
รวม	300	100.00

จากตารางที่ 7 พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับชมด้านเหตุผลที่รับชมสื่อละครโทรทัศน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 300 คน ส่วนใหญ่มีเหตุผลที่รับชมสื่อละครโทรทัศน์เพื่อนำประเด็นจากละครไปสนทนาต่อ มากที่สุดจำนวน 116 คน รองลงมา เพื่อพักผ่อนคลายเครียด จำนวน 92 คน เพื่อใช้เวลาว่าง จำนวน 44 คน ส่วนเพื่อดูดาราท่านชื่นชอบ และเพื่อเปิดเป็นเพื่อนเวลาทำกิจกรรมอื่น ๆ มีน้อยที่สุด จำนวน 40 คน และ 8 คน

ตารางที่ 8 ด้านปัจจัยในการเลือกชมสื่อละครโทรทัศน์

ด้านปัจจัยในการเลือกชมสื่อละครโทรทัศน์	จำนวน	ร้อยละ
สถานที่ถ่ายทำ/ เทคนิคพิเศษ	22	7.33
ดารานำแสดง	98	32.67
เนื้อหาละคร/ บทละครโทรทัศน์	131	43.67
ผู้กำกับการแสดง/ บริษัทผู้ผลิต	4	1.34
เพลงประกอบละคร	45	15.00
รวม	300	100.00

จากตารางที่ 8 พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับชมด้านปัจจัยในการเลือกชมสื่อละครโทรทัศน์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 300 คน ส่วนใหญ่มีปัจจัยในการเลือกชมสื่อละครโทรทัศน์ที่เนื้อหาละคร/ บทละครโทรทัศน์ มากที่สุดจำนวน 131 คน ดารานำแสดง จำนวน 98 คน เพลงประกอบละคร จำนวน 45 คน สถานที่ถ่ายทำ/ เทคนิคพิเศษ จำนวน 22 คน ส่วนผู้กำกับการแสดง/ บริษัทผู้ผลิต มีน้อยที่สุดจำนวน 4 คน

นอกจากนี้พฤติกรรมการเปิดรับชมด้านบทบาทการแสดงของตัวละครที่ชื่นชอบ (ตารางที่ 9) พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 300 คน ส่วนใหญ่มีบทบาทการแสดงของตัวละครที่ชื่นชอบ คือ การแต่งกาย การแต่งหน้าของตัวละคร จำนวน 73 คน รองลงมา คือ ความมีเสน่ห์ของตัวละคร จำนวน 72 คน การแสดงออกทางเพศของตัวละคร จำนวน 47 คน ความมั่นใจในตัวเอง จำนวน 31 คน ความทะเยอทะยานและรูปร่างและบุคลิกของตัวละครเท่ากันที่จำนวน 24 คน ส่วนการวางตัวและมารยาททางสังคม จำนวน 15 คน และพฤติกรรมการแสดงออกมีน้อยที่สุด จำนวน 14 คน

ตารางที่ 9 ด้านบทบาทการแสดงของตัวละครที่ชื่นชอบ

ด้านบทบาทการแสดงของตัวละครที่ชื่นชอบ	จำนวน	ร้อยละ
การแต่งกาย การแต่งหน้าของตัวละคร	73	24.33
ความมีเสน่ห์ของตัวละคร	72	24.00
ความทะเยอทะยาน	24	8.00
ความมั่นใจในตัวเอง	31	10.33
พฤติกรรมการแสดงออก	14	4.67
การแสดงออกทางเพศของตัวละคร	47	15.67
รูปร่างและบุคลิกของตัวละคร	24	8.00
การวางตัว และมารยาททางสังคม	15	5.00
รวม	300	100.00

3. ผลการศึกษาการเลียนแบบด้านพฤติกรรมจากบทบาทตัวละครในละครโทรทัศน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ
ผลการวิจัย ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ จากบทบาทการแสดงของตัวละครจากการเปิดรับชมละครโทรทัศน์

พฤติกรรมจากละครโทรทัศน์ที่เลียนแบบ	ระดับการเลียนแบบพฤติกรรม		
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย
1. แฟชั่นการแต่งกาย	2.54	1.18	ปานกลาง
2. เข้าวัด ทำบุญ ให้ทาน	2.79	1.12	ปานกลาง
3. ความอิจฉาริษยา	1.32	1.14	น้อย
4. การแต่งหน้า ทำผมตามนักแสดง	3.21	1.11	ปานกลาง
5. พูดจาด้วยคำคมสอนใจ	3.18	1.24	ปานกลาง
6. ร้องไห้ทุกครั้งเวลาสำนึกผิด	2.77	1.16	ปานกลาง
7. การอ่อนน้อมถ่อมตน	2.98	1.21	ปานกลาง
8. รู้จักผิด และกล่าวขอโทษเมื่อผิด	2.64	1.27	ปานกลาง
9. การรักษาวินัยในด้านต่าง ๆ	2.53	1.19	ปานกลาง
10. ความมั่นใจในตัวเอง	2.97	1.23	ปานกลาง
11. สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า การพนัน	1.72	1.04	น้อย
12. วางแผนกลั่นแกล้งคนที่ไม่ชอบเมื่อมีโอกาส	1.47	1.06	น้อย
13. เคารพบิดา มารดา ครู อาจารย์ ญาติผู้ใหญ่	2.68	1.21	ปานกลาง
14. พูดจาให้ร้ายบุคคลที่คุณไม่ชอบ	1.21	1.03	น้อย

ตารางที่ 10 (ต่อ)

พฤติกรรมจากละครโทรทัศน์ที่เลียนแบบ	ระดับการเลียนแบบพฤติกรรม		
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย
15. การเก็บหอมรอมริบ	2.67	1.19	ปานกลาง
16. ออกกำลังเพื่อให้หุ่นดีแบบนักแสดง	3.19	1.27	ปานกลาง
17. แกล้งเพื่อนเพื่อความสนุกสนาน	2.88	1.17	ปานกลาง
18. รักศักดิ์ศรีในตัวเอง	2.71	1.26	ปานกลาง
19. แสดงออกทางเพศอย่างชัดเจน	2.76	1.24	ปานกลาง
20. รับประทานอาหารอย่างมีมารยาท	2.44	1.21	น้อย
ค่าเฉลี่ย	2.53	1.18	ปานกลาง

จากตารางที่ 10 พบว่า จากการศึกษ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ จากบทบาทการแสดงของตัวละครจากการเปิดรับชมละครโทรทัศน์ในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.53 เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า ข้อที่มีระดับการเลียนแบบพฤติกรรมมากที่สุด คือ การแต่งหน้า ทำผมตามนักแสดง ค่าเฉลี่ย 3.21 รองลงมา คือ ออกกำลังเพื่อให้หุ่นดีแบบนักแสดง ค่าเฉลี่ย 3.19 พุดจาด้วยคำคมสอนใจ ค่าเฉลี่ย 3.18 การอ่อนน้อมถ่อมตน ค่าเฉลี่ย 2.98 ความมั่นใจในตัวเอง ค่าเฉลี่ย 2.97 แกล้งเพื่อนเพื่อความสนุกสนาน ค่าเฉลี่ย 2.88 เข้าวัดทำบุญ ให้ทาน ค่าเฉลี่ย 2.79 ร้องไห้ทุกครั้งเวลาสำนึกผิด ค่าเฉลี่ย 2.77 แสดงออกทางเพศอย่างชัดเจน ค่าเฉลี่ย 2.76 รักศักดิ์ศรีในตัวเอง ค่าเฉลี่ย 2.71 เคารพบิดา มารดา ครู อาจารย์ ญาติผู้ใหญ่ ค่าเฉลี่ย 2.68 การเก็บหอมรอมริบ ค่าเฉลี่ย 2.67 รู้จักผิด และกล่าวขอโทษเมื่อผิด ค่าเฉลี่ย 2.64 แฟชั่นการแต่งกาย ค่าเฉลี่ย 2.54 การรักษาวินัยในด้านต่าง ๆ ค่าเฉลี่ย 2.53 รับประทานอาหารอย่างมีมารยาท ค่าเฉลี่ย 2.44 สูดบุหรี่ย ดื่มเหล้า การพนัน ค่าเฉลี่ย 1.72 วางแผนกลั่นแกล้งคนที่ไม่มีโอกาส ค่าเฉลี่ย 1.47 ความอิจฉาริษยา ค่าเฉลี่ย 1.32 พุดจาให้ร้ายบุคคลที่คุณไม่ชอบ ค่าเฉลี่ย 1.21

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ด้านความแตกต่าง ทดสอบโดยสถิติ t test และ F test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ แอลฟา = .05 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

1. ลักษณะประชากรที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อการเลียนแบบด้านพฤติกรรมจากบทบาทการแสดงของตัวละครแตกต่างกัน ผลการวิจัย ดังนี้

1.1 ด้านเพศ การเปรียบเทียบความแตกต่างของการเลียนแบบด้านพฤติกรรมจากบทบาทการแสดงของตัวละครจำแนกตามเพศ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า ค่า Sig. มีค่า 0.63 ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน หมายความว่า เพศแตกต่างกันมีผลต่อการเลียนแบบด้านพฤติกรรมจากบทบาทการแสดงของตัวละครแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

1.2 ด้านอายุ การเปรียบเทียบความแตกต่างของการเลียนแบบด้านพฤติกรรมจากบทบาทการแสดงของตัวละครจำแนกตามอายุ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า ค่า Sig. มีค่า 0.29 ซึ่งมากกว่า 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน หมายความว่า อายุแตกต่างกันมีผลต่อการเลียนแบบด้านพฤติกรรมจากบทบาทการแสดงของตัวละครแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลลักษณะประชากร จากการศึกษาพบว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 300 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 214 คน คิดเป็นร้อยละ 71.33 และเพศชาย 86 คน คิดเป็นร้อยละ 28.67 ส่วนใหญ่อายุ 18 ปี จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 30.33 รองลงมาได้แก่ อายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 อายุ 19 ปี จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 13.67 ส่วนใหญ่สังกัดคณะวิทยาการจัดการ จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 51.33 รองลงมาได้แก่ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 19.33 คณะครุศาสตร์ จำนวน 49 คน ส่วนใหญ่รายได้มากกว่า 8,000 บาท จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 36.36 รองลงมาได้แก่ รายได้ 7,001 – 8,000 บาท จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 30.66 รายได้ 5,001 – 6,000 บาท จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 13.66 รายได้ 4,000– 5,000 บาท จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 9.66

ข้อมูลเกี่ยวกับผลการเลียนแบบพฤติกรรมจากการเปิดรับชมละครโทรทัศน์ จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ จากบทบาทการแสดงของตัวละครจากการเปิดรับชมละครโทรทัศน์ในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.53 เมื่อพิจารณาข้อพบว่า ข้อที่มีระดับการเลียนแบบพฤติกรรมมากที่สุด คือ การแต่งหน้า ทำผมตามนักแสดง ค่าเฉลี่ย 3.21 รองลงมา คือ ออกกำลังเพื่อให้หุ่นดีแบบนักแสดง ค่าเฉลี่ย 3.19 พุดจาด้วยคำคมสอนใจ ค่าเฉลี่ย 3.18 การอ่อนน้อมถ่อมตน ค่าเฉลี่ย 2.98 ความมั่นใจในตัวเอง ค่าเฉลี่ย 2.97 แกล้งเพื่อนเพื่อความสนุกสนาน ค่าเฉลี่ย 2.88 เข้าวัด ทำบุญ ให้ทาน ค่าเฉลี่ย 2.79 ร้องให้ทุกครั้งเวลาสำนึกผิด ค่าเฉลี่ย 2.77 แสดงออกทางเพศอย่างชัดเจน ค่าเฉลี่ย 2.76 รักศักดิ์ศรีในตัวเอง ค่าเฉลี่ย 2.71 เคารพบิดา มารดา ครู อาจารย์ ญาติผู้ใหญ่ ค่าเฉลี่ย 2.68 การเก็บหอมรอมริบ ค่าเฉลี่ย 2.67 รู้จักผิด และกล่าวขอโทษเมื่อผิด ค่าเฉลี่ย 2.64 แพ้ชั้น การแต่งกาย ค่าเฉลี่ย 2.54 การรักษาวินัยในด้านต่าง ๆ ค่าเฉลี่ย 2.53 รับประทานอาหารอย่างมีมารยาท ค่าเฉลี่ย 2.44 สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า การพนัน ค่าเฉลี่ย 1.72 วางแผนกลั่นแกล้งคนที่ไม่ชอบเมื่อมีโอกาส ค่าเฉลี่ย 1.47 ความอิจฉาริษยา ค่าเฉลี่ย 1.32 พุดจาให้ร้ายบุคคลที่คุณไม่ชอบ ค่าเฉลี่ย 1.21

2. อภิปรายผล

ข้อมูลลักษณะประชากร จากการศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เนื่องด้วยจำนวนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 18 ปี ซึ่งเป็นวัยรุ่นตอนกลางค่อนข้างไปทางตอนปลาย สำหรับวัยนี้ เป็นวัยที่ต้องการหากิจกรรมบันเทิงเพื่อให้ร่างกายผ่อนคลายความตึงเครียด และความกดดันที่เกิดขึ้นในสถาบันการศึกษา หรือจากงานที่ได้รับมอบหมายจากทางบ้าน กิจกรรมผ่อนคลาย เช่น การรับชมโทรทัศน์ หรือออกไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ (Staff et al., 2004 : 423) ซึ่งจะเห็นว่าวัยรุ่นในช่วงวัย 8 - 18 ปี จะมีเครื่องโทรทัศน์อยู่ในห้องนอน (Roberts et al., 2004 : 488)

ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับชมสื่อละครโทรทัศน์ จากการศึกษา พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับชมสื่อละครโทรทัศน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการส่วนใหญ่รับชมสื่อละครโทรทัศน์ผ่านแอปพลิเคชันโทรศัพท์มือถือมากกว่ารับชมผ่านโทรทัศน์ แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันโทรศัพท์มือถือเป็นอุปกรณ์สื่อสารหลักที่วัยรุ่นส่วนใหญ่มีใช้ นอกเหนือจากการโทรศัพท์พูดคุยกันแล้วยังใช้รับชมละครโทรทัศน์ได้ด้วย ส่วนใหญ่นักศึกษาใช้ระยะเวลาในการรับชมสื่อละครโทรทัศน์ 1 ชั่วโมง – 1 ชั่วโมงครึ่ง ส่วนใหญ่มีเหตุผลที่รับชมสื่อละครโทรทัศน์เพื่อนำประเด็นจากละครไปสนทนาต่อ มากที่สุด แสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นชอบพูดคุยกับเพื่อน ๆ ในเรื่องของประเด็นละคร ส่วนใหญ่มีปัจจัยในการเลือกชมสื่อละครโทรทัศน์ที่เนื้อหาละคร/ บทละครโทรทัศน์ มากที่สุด และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการส่วนใหญ่มีบทบาทการแสดงของตัวละครที่ชื่นชอบ คือ การแต่งกาย การแต่งหน้าของตัว

ละคร เนื่องด้วยเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำให้ละครโทรทัศน์มีความเหมาะสม สอดคล้องกับฉากแต่ละฉาก ทำให้ละครเรื่องนี้น่าสนใจ และดึงดูดผู้ชมให้ติดตามอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญจนดามาต โภพล และ สุพัชร์จิต จิตประไพ (2556 : 65) ได้กล่าวถึง การสร้างความรู้สึกระทึกในละครย้อนยุค เครื่องแต่งกายของตัวละครจำเป็นต้องมีการตัดเย็บให้มีความใกล้เคียงกับของเดิม เพื่อให้ละครดูสมจริง น่าเชื่อถือ และเป็นการสื่อให้เห็นถึงมรดกทางวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน

ข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียนแบบพฤติกรรมจากการเปิดรับชมละครโทรทัศน์ ในภาพรวมของผลการเรียนแบบพฤติกรรมจากการเปิดรับชมละครโทรทัศน์ พบว่า นักศึกษาเรียนแบบพฤติกรรมการแต่งหน้า ทำผมตามนักแสดง มีการออกกำลังเพื่อให้หุ่นดีแบบนักแสดง และชอบพูดจาด้วยคำคมสอนใจ แสดงให้เห็นว่านักศึกษาเรียนแบบพฤติกรรมเกี่ยวกับภาพลักษณ์และการสร้างบุคลิกภาพที่ดี จากนั้นมีการพูดจาด้วยคำคมสอนใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อริษา นางวุฒิวร (2553 : 162 - 164) ศึกษาเรื่อง การเปิดรับสื่อละครโทรทัศน์ การรู้เท่าทันสื่อ และความคิดเห็นต่อความนิยมทางเพศ และการเรียนแบบพฤติกรรมชายรักชายของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร โดยมีผลว่าเยาวชนในปัจจุบันมักให้คุณค่ากับความนิยมทางเพศ โดยการยอมรับ และเปิดเผยตนเองมากขึ้นอยู่ในระดับสูง โดยเปิดเผยผ่านบุคลิกลักษณะ ความคิดเห็นต่อการเรียนแบบอยู่ในระดับปานกลาง โดยจะเรียนแบบทรงผม และการแต่งกายจากนักแสดงชายในละครโทรทัศน์ หรือนักศึกษาที่อยู่ในกลุ่มวัยรุ่นนั้น มีการแสดงออกทางบุคลิกภาพเพื่อให้สังคมยอมรับในตัวเอง และยังคงมองรูปลักษณ์ความสวย ความงามเพื่อดึงดูดเพศตรงข้ามด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1. พฤติกรรมการเรียนแบบของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ ส่วนใหญ่จะเรียนแบบเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตัวละครที่หล่อ สวย แต่งตัวดี ทำผมแต่งหน้าทันสมัย แสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นนั้นยังคงพิถีพิถันในการแต่งตัวแต่งกายโดยหาบุคคลต้นแบบมาเป็นตัวอย่าง

2. ตัวละครในโทรทัศน์ที่ปัจจุบันนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการสามารถรับชมผ่านแอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือมีอิทธิพลสำคัญในการเรียนแบบการทำผม การแต่งหน้า การแต่งกายที่ทันสมัยยอมนำไปสู่การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ค่อนข้างฟุ่มเฟือย

3. นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการมีรายได้ในระดับมากกว่า 8,000 บาทต่อเดือน ดังนั้นจึงอาจตกไปสู่กลไกทางการตลาดของสินค้าเกี่ยวกับความสวยความงาม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการวิจัยในครั้งนี้ทำการศึกษาเฉพาะเชิงปริมาณ จึงไม่ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับเชิงลึกทางจิตวิทยาของนักศึกษาในการมีพฤติกรรมเรียนแบบตัวละครในโทรทัศน์ ข้อมูลที่ได้รับมาจึงอาจมีความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ดังนั้น ควรทำการศึกษาโดยวิธีการอื่น เช่น การสัมภาษณ์เจาะลึกกับกลุ่มนักศึกษา หรือ การวิเคราะห์จากเอกสาร

2. ควรศึกษาแนวทางในการส่งเสริมเยาวชนในเกิดการอนุรักษ์และสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทยผ่านการชมละครโทรทัศน์ เนื่องจากเยาวชนเป็นช่วงวัยที่กำลังก้าวสู่ผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต และวัฒนธรรมไทยถือเป็นสิ่งดีงามที่ควรปลูกฝังให้กับเยาวชนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดีและอยู่ในเวลาที่เหมาะสม

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนจากงบประมาณเงินรายได้มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีที่ได้รับการเห็นชอบจากสถาบันวิจัยและพัฒนา ปี 2560

เอกสารอ้างอิง

กรกฎ จำเนียร และ เมธาวิ จำเนียร. (2560). การศึกษาการเปิดรับสื่อและความต้องการสารคดีทางวัฒนธรรมทางโทรทัศน์ชุมชนของประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยพาร์อิสเทอร์น*, 11(2), 197 - 209.

กัญจนดามาต โภพล และ สุพัชรจิต จิตประไพ. (2556). บทบาทของละครย้อนยุคที่มีต่อการสืบสานและอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทย. *วารสารกระแสวัฒนธรรม*, 14(26), 57 - 69.

ตฤณห์ โพธิ์รักษา. (2565). อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชน. *วารสารรัฐศาสตร์รอบรู้และสหวิทยาการ*, 5(2), 97 - 116.

วรชัย ทองไทย. (2562). การเลียนแบบ [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.theprachakorn.com/newsDetail.php?id=191>.

วัชรีย์ คำศรี. (2543). พฤติกรรมการรับสื่อโทรทัศน์ของเด็กในครอบครัวที่มีอาชีพประมง. วิทยานิพนธ์. นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิจิตโชค อินเอียด. (2560). แนวทางการกำกับการนำเสนอเนื้อหาละครโทรทัศน์ที่ไม่เหมาะสมต่อเด็กและเยาวชน. *วารสารวิชาการ กสทช.*, 1(1), 288 - 315.

อุริษา งามวุฒิวร. (2553). การเปิดรับสื่อละครโทรทัศน์ การรู้เท่าทันสื่อ และความคิดเห็นต่อความนิยมทางเพศ และการเลียนแบบพฤติกรรมชายรักชายของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์. นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตรพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Roberts, D. F., Henriksen, L., Foehr, U. G. (2004). Adolescents and Media. In *Handbook of Adolescent Psychology*, Richard M. Lerner, R. M. and Steinberg, L., Editor. New Jersey : John Wiley & Sons. 487 - 521.

Staff, J., Mortimer, J. T., Uggen, C. (2004). Work and Leisure in Adolescence. In *Handbook of Adolescent Psychology*, Richard M. Lerner, R. M. and Steinberg, L., Editor. New Jersey : John Wiley & Sons. 429 - 450.

องค์ความรู้ในการทำนายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์
Knowledge of Prediction of Thai-Khmer Ethnic Groups in Surin Province

ยโสธารา ศิริภาพระภากร^{1*} สำเร็จ อินทยุง² และ สุริยา คลังฤทธิ์³

Yasothara Siriphaprapagon¹, Samroeng Intayung², and Suriya Klangrit^{3*}

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์^{1*}

บ้านตะโก ตำบลโคกยาง อำเภอบุรีรัมย์²

บ้านศาลาสამัคคี ตำบลบ้านขบ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus^{1*}

Ban Tako, Khok Yang Sub-district, Prakhon Chai District, Buriram Province²

Ban Sala Samakkhi, Ban Chop Sub-district, Sangkha District, Surin Province³

*Corresponding author, e-mail: yasotharar.s@gmail.com

วันที่รับบทความ: 5 มิถุนายน 2565; วันแก้ไขบทความ: 24 พฤศจิกายน 2565; วันตอบรับบทความ: 26 พฤศจิกายน 2565

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ความรู้ในการทำนายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การศึกษาพื้นที่ การสัมภาษณ์ การสังเกต การมีส่วนร่วม โดยมีกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง ได้แก่ (1) อาจารย์ผู้ประกอบประกอบพิธี (2) ผู้นำชุมชน (3) ผู้ร่วมในพิธี (4) ผู้มีประสบการณ์ตรง (5) ประชาชนชาวบ้าน เป็นต้น เป็นการศึกษาในพื้นที่ของ บ้านกระหม ตำบลนาบัว อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์ มีพื้นที่บางส่วนติดต่อกับประเทศกัมพูชาและได้รับอิทธิพลในด้านวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรม และองค์ความรู้ในการทำนายแบบดั้งเดิม การทำนายของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมรของพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ มีลักษณะการทำนาย 3 ลักษณะ มีลักษณะการทำนายโดยการนำวัสดุและอุปกรณ์ คือ (1) การนำเอา คางไก่ และ ไข่ไก่มาใช้ในการทำนาย (2) การนำดอกไม้มาใช้ชื่อเรียกว่า จำปา จำปี มาใช้ในพิธีกรรมเพื่อการทำนาย (3) และวิธีการ “โบล” เป็นภาษาเขมรให้ความหมายว่า การทำนาย ด้านความสำคัญในลักษณะการทำนายมักมีความเกี่ยวข้องกับอำนาจเหนือธรรมชาติและพลังลึกลับ และการทำนายที่กล่าวมานี้มักปรากฏในพิธีกรรมที่จัดขึ้นของชุมชน เชิงระบบโครงสร้างด้านต่าง ๆ ของชุมชน และการทำนายโดยส่วนมากที่มีปัญหาและนำมาซึ่งวิธีการทำนาย มีสาเหตุหลัก ได้แก่ (1) ด้านสุขภาพ ร่างกาย (2) ด้านความมั่นคงของชีวิตและทรัพย์สิน (3) ด้านที่อยู่อาศัย (4) หน้าที่การงานและความสำเร็จ และ (5) วิธีการบำบัดรักษา หลักการทำนายและผลที่ได้จากการทำนายจากสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงไว้บนวัสดุ และอุปกรณ์ เป็นองค์ความรู้จากบรรพบุรุษและถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้านการทำนายที่มีการรักษาสืบทอดจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: การทำนาย กลุ่มชาติพันธุ์ ชาวไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์

Abstract

The objective of this article was to study knowledge of the prediction of Thai-Khmer ethnic groups in Surin province. There were steps for data collecting including area study, interviews, observations, and participation. The specific target groups were (1) ceremonial instructors, (2) community leaders, (3) participants in the ceremonies, (4) people with direct experience, and (5) local philosophers. The area study was in Ban Krathom, Na Bua sub-district, Mueang Surin district, Surin province. The results of the study were that the Thai-Khmer ethnic groups in Surin province have some areas connected with Cambodia country and people are influenced by cultural traditions beliefs and rituals and traditional prophetic knowledge. The prediction of the Thai-Khmer group in the Surin province area has three divination characteristics. The nature of divination is by using materials and equipment: (1) the use of chicken chins and eggs used in divination (2) the use of flowers, often called Champa Champi, used in divination for divination (3) and method "Bol" in the Khmer language means divination Its prophetic significance is often associated with supernatural and mystical powers. And such predictions often appear in the rituals of the community. In terms of various structural aspects of the community and prediction, most of them have problems and lead to prediction methods, with the main reasons being (1) physical health, (2) security of life and property, (3) housing, (4) job duties and achievements, and (5) methods of healing. The principles of prediction and the results obtained from the predictions from the things shown on the materials and equipment are the ancestors' knowledge. They are regarded as the local cultural heritage. The prognosis has been inherited until the present.

Keywords: Prediction, Ethnic Group, Thai-Khmer People, Surin Province

บทนำ

มนุษย์ได้ถือกำเนิดบนโลกและดำรงชีวิตมาหลายยุคสมัยจนถึงปัจจุบัน มนุษย์มีความต้องการ และการรับรู้ ในด้านความสุขและความทุกข์ มนุษย์ได้เป็นผู้ก่อกำเนิดวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรม และยังคงรักษา อัตลักษณ์ของกลุ่มชนของตนเอาไว้อย่างต่อเนื่องหลายยุคสมัยนับกาลเวลามายาวนาน จากความหมายดังกล่าวข้างต้น บทความนี้จึงพยายามอธิบายและมีมุมมองที่กล่าวถึงความคิด ความเชื่อและการให้ความสำคัญบางอย่างที่น่าสนใจจาก กล่าวโดยภาพรวมได้ว่าการถือกำเนิดโลก เกิดขึ้นเมื่อใดไม่ทราบชัดแต่ปรากฏสิ่งมีชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดมาบนพื้น โลกนี้อาจกล่าวได้ว่านับได้ประมาณหลายล้านปีมาแล้ว สิ่งมีชีวิตที่เกิดขึ้นมา มีความต้องการและยอมแสวงหาอาหาร ที่อยู่ อาศัย ยารักษาโรค เสื้อผ้าและที่หลบภัยอันเกิดจากธรรมชาติ จากคำกล่าวได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ว่า สิ่งมีชีวิต ตระกูลหนึ่งที่เรียกตนเองว่ามนุษย์ ไม่ได้แสวงหาเพียงอาหาร และที่หลบภัยเท่านั้น ยังมีความต้องการอื่น ๆ อีกมากมาย อาจเป็นเพราะสิ่งมีชีวิตตระกูลนี้มีความแปลกและแตกต่างจากสิ่งมีชีวิตตระกูลอื่น ๆ ก็เป็นได้มนุษย์ได้เริ่มเรียนรู้ในสิ่ง ต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวทั้งนี้อาจเพื่อทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อมและเพื่อทำความรู้จักปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและเพื่อ การอาศัยอยู่หรือการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นเป็นลำดับ (สุเมธ เมธาวิทยกุล, 2532 : 62) และพัฒนาการต่อมามนุษย์ได้ให้ ความสำคัญในเรื่องของความสัมพันธ์ซับซ้อนของธรรมชาติ มีอำนาจเหนือธรรมชาติที่เชื่อว่ายังมีการสถิตตามพื้นที่ต่าง ๆ

อำนาจเหล่านี้มีอิทธิพล บทบาทต่อมนุษย์ในเชิงระบบวิถีชีวิต และมีอิทธิพลต่อการกำหนดเส้นทางของชีวิตได้อีกด้วย (ทองคำ คลังฤทธิ์ และคณะ, 2563 : 49 - 50) และดวงวิญญาณบรรพบุรุษ อำนาจเหนือธรรมชาติเหนือมนุษย์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีความเชื่อว่ามีผลต่อการดลบันดาลทั้งด้านที่ให้เกิดผล สมหวัง สมฤทธิ์ผล และประสบพบเจอกับเรื่องที่ดีและด้านไม่ดี เช่น ความเจ็บป่วยที่รักษาไม่หาย สิ่งของหายและไม่ได้คืน ประสบภัยพิบัติ เป็นต้น (สำเร็จ อินทยุง และคณะ, 2562 : 375; สิบปี๋ ขยำนุสาสนี จันทรดอน และคณะ, 2561 : 417 - 418) ดังนั้น ด้านฐานคติทางความเชื่อนี้เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความคิดว่ามีอำนาจบางอย่างที่เป็นผลที่กระทบโดยตรงต่อตัวมนุษย์ มีบางสิ่งบางอย่างอาจเป็นเหตุที่ทำให้มนุษย์ได้รับผลกระทบ และเป็นไปในด้านต่าง ๆ มนุษย์จึงต้องมีการสร้างทักษะชีวิต และแนวคิดที่จะพยายามแสวงหาเหตุผลและที่มาของสิ่งเหล่านั้น นี่จึงเป็นตัวก่อกำเนิดที่พัฒนาการมาจากความนึกคิดของมนุษย์ และพยายามพัฒนามาทุกยุคทุกสมัย ด้วยความหมายนี้ผู้ศึกษาพยายามอธิบายให้ท่านทราบถึงที่มาและก่อให้เกิดการพัฒนาความหมายที่สำคัญ และพยายามสื่อความหมายสำคัญที่ได้จากการศึกษาในพื้นที่แถบอีสานใต้ กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายเขมร ที่มีการสื่อสารด้วยภาษาพื้นถิ่น คือ ภาษาเขมร (ขแมร์) ด้วยเหตุกลุ่มชนนี้มีทักษะและการอิงอาศัยระหว่างสัญลักษณ์บางอย่าง และการให้ความหมาย ด้านสื่อความหมายอันเป็นปฐมเหตุที่มนุษย์ต้องการหาคำตอบ และเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขต่อไป ดังนั้น มนุษย์ได้มีแนวคิดบางอย่างอันเกิดจากความไม่รู้ในบางสิ่ง ความลึกลับบางมิติที่ทำให้เกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาภัยแล้ง ปัญหาหน้าท่วม ปัญหาภัยพิบัติ ปัญหาโรคภัยไข้เจ็บ ปัญหาส่วนตัวของมนุษย์ ด้วยปัญหาเหล่านี้ทำให้มนุษย์เกิดความกังวลใจอันเกิดจากสาเหตุในรูปแบบที่แตกต่างกันนั้น

ดังนั้น เมื่อมนุษย์เมื่อเกิดปัญหาจึงเป็นเครื่องบ่มเพาะให้มนุษย์ได้มีแนวทางการพัฒนาทักษะในการเอาตัวรอดและสร้างสิ่งต่าง ๆ เพื่อเป็นตัวสนับสนุนและช่วยเหลือมนุษย์เราสามารถยกตัวอย่างได้ เช่น (1) เมื่อมนุษย์ต้องการทำการเพาะปลูก และการทำการเกษตรสิ่งที่เป็นด้านนี้อุปกรณ์ ได้แก่ วัว ควาย และคันไถโดยมนุษย์เป็นผู้ควบคุมเอง และวัสดุ ได้แก่ เมล็ดพืช ต้นกล้า น้ำ ปุ๋ย เป็นต้น (2) เมื่อมนุษย์เกิดการเรียนรู้โลกทักษะที่เป็นบ่อเกิดที่ได้จากศาสนาและลัทธิ และสำนักเรียนแต่ละยุคสมัยทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางและศาสตร์แห่งการเรียนรู้เพื่อการนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่หลากหลายสาขาวิชาชีพ จนถึงเป้าหมายอันสูงสุดก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สร้างความสนใจให้กับมนุษย์เช่นกันแนวทางนี้มักเป็นด้านศาสนาและผู้อุทิศตนเพื่อทดลอง ทดสอบและเรียนรู้จนเกิดความรู้จริงเห็นแจ้งในเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีการสอนทางศาสนา เป็นต้น (3) ปัญหาของมนุษย์เป็นบ่อเกิดให้เกิดการพัฒนาทักษะ องค์ความรู้ เพื่อเป็นสิ่งตอบสนองความต้องการของมนุษย์และเป็นแนวทางในการแก้ไขต่อไป ได้แก่ องค์ความรู้แห่งการรักษา องค์ความรู้แห่งการทำนาย โดยอาศัยทั้งอุปกรณ์ และวัสดุบางอย่างเพื่อเป็นเครื่องประกอบทั้งนี้เพื่อบรรลุเป้าหมายและการแก้ไขเรื่องราวที่เกิดขึ้น ได้แก่ มนุษย์มีภาวะความกังวลที่เกิดจาก ภาวะความคิด ปัญหาชีวิต และด้านความเจ็บป่วย และภาวะวิกฤตจิตอันเกิดจากปัญหาแทรกบางมิติตามฐานคติความเชื่อที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์นั้น เป็นต้น

กลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมร อีสานใต้มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและมีการจัดกิจกรรม ด้านความเชื่อแบบท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นตัวก่อให้เกิดสิ่งเหล่านี้มีฐานคติที่สำคัญอยู่อย่าง คือ (1) ฐานคติที่มีต่ออำนาจเหนือธรรมชาติและมีความเชื่อในเรื่องดวงวิญญาณที่สามารถก่อให้เกิดคุณและโทษได้ เป็นต้น (2) ฐานคติความเชื่อแบบดั้งเดิมที่รับต่อและสืบสานจากอดีตจนถึงปัจจุบัน (3) ก่อให้เกิดพลังในความโชคดี เกิดผลประโยชน์ต่อตนเอง และครอบครัว และชุมชนกับสังคมจึงเป็นฐานคติสำคัญและพัฒนาการจนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีของกลุ่มชนที่อาศัยในเขตพื้นที่จนกลายเป็นองค์ความรู้แห่งการทำนายที่ยังมีการอนุรักษ์พิธีกรรมอันสืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ (อารีย์ ทองแก้ว, 2549 : 3) ที่ใช้ในการทำนายหาปฐมเหตุและแนวทางเพื่อเป็นสิ่งที่ช่วยเหลือมนุษย์ที่มีปัญหาอันเกิดขึ้นในชีวิต ดังนั้น องค์ความรู้จึงได้ถูกสืบทอดมาหลายชั่วอายุคนและผสมผสานกับคติความเชื่อที่มีอำนาจลึกลับและสิ่งเหนือธรรมชาติ

การทำนายของชาวไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์

การทำนายของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายเขมรในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จากข้อคิดและการนำมาอธิบายในการศึกษา ผู้เขียนขออธิบายตามความหมาย ดังนี้ คำว่า “ทำนาย” เป็นคำกริยา ให้ความหมายที่อธิบายถึง ทาย บอกเหตุการณ์ และสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งผู้เขียนได้ทำการศึกษาคำว่า ทำนาย คำนี้เป็นลักษณะการบอก เหตุการณ์ก็น่าจะสอดคล้องกันอยู่ สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตก็น่าจะเป็นสิ่งที่สอดคล้องกัน เพราะคำว่าทำนาย เป็นการบอก เหตุการณ์ในอนาคตและบอกเหตุการณ์ต่าง ๆ ใน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 กล่าวว่า ทำนาย เป็นคำกริยา หมายถึง บอกเหตุการณ์หรือความเป็นไปที่จะเกิดในเบื้องหน้า, ทาย ก็ว่า. (แหล่งมาจาก ทาย) (สำนักงาน ราชบัณฑิตยสภา, 2554) จะเห็นว่าคำทำนายเป็นลักษณะการบอกเหตุการณ์ สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตเป็นการบอก เหตุการณ์ในอนาคตและ บอกเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยผู้ทำนายอาจเป็นผู้วิเศษ หรือทำพิธีอัญเชิญดวงวิญญาณมาเพื่อการ ทำนาย ซึ่งสามารถใช้ได้ในสองสถานการณ์ที่เป็นหลักการในการอธิบายได้ชัดเจนมากที่สุดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ ชาวไทยเชื้อสายเขมรมากที่สุด ผู้เขียนจะใช้คำว่าทำนาย

กลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมรกรณีการศึกษาพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ถือเป็นพื้นที่หนึ่งและมีความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ คือ ประเทศไทยและประเทศกัมพูชา ผ่านช่องทางเขตแดนช่องจอม อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ จากการ วิเคราะห์ประเด็นที่มีผลกระทบและเป็นที่มาของการศึกษา เหนือในการคัดเลือกพื้นที่นี้ ด้วยเหตุสำคัญ ได้แก่ (1) เป็น พื้นที่ที่เป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเชื่อที่มีการทำนายแบบท้องถิ่น และเป็นบ่อเกิดเรื่ององค์ความรู้ แห่งการทำนายของกลุ่มชาติพันธุ์ (2) มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและประเพณีที่มีต่อความเชื่อและพิธีกรรมที่ มีความสอดคล้องเชิงระบบโครงสร้างทางสังคม ชุมชน อัตลักษณ์ที่มีความเกี่ยวข้องต่อองค์ความรู้แห่งการทำนาย (3) องค์ความรู้ในการทำนายของกลุ่มชาติพันธุ์นี้ยังมีผู้มารับบริการอย่างต่อเนื่องและผู้มารับบริการยังมีความเชื่ออย่างเข้ม แข็งอยู่ในปัจจุบัน ภาษาถิ่นที่ใช้ มักเรียกว่า “โบล” (BoL) ถือเป็นองค์ความรู้ที่นำตัวการนำมาเพื่อตอบสนองมนุษย์ใน ด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหาสุขภาพ ของหาย ถูกคนไล่ย เป็นต้น ทั้งนี้ยังนำมาทำนายด้านการเกษตร ทำนายความเจ็บป่วย และการรักษา ตลอดถึงความอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น จากการศึกษา การทำนายของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายเขมร เป็นการศึกษาศึกษาพื้นที่บริบทของจังหวัดสุรินทร์ กลุ่มชนชาวไทยเชื้อสายเขมร โดยมีการเข้าสัมภาษณ์ และการสนทนา กลุ่ม และได้การเข้าร่วมในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำนาย ในกลุ่มชนชาวไทยเชื้อสายเขมรนำมาใช้ และการจัดกิจกรรม รูปแบบลักษณะพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งโดยเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ประกอบด้วย ผู้ทำนาย (อาจารย์ หรือพ่อครู แม่ครู อาจารย์ผู้ทำนายที่เป็นชาวบ้าน) และผู้มารับบริการ ประชาชนชาวบ้านและมีประสบการณ์ ตรงที่เกิดจากการทำนายโดยลักษณะนี้ เป็นต้น

การศึกษาฐานคติความเชื่อสู่องค์ความรู้ในการทำนายกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายเขมรในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์

การศึกษาองค์ความรู้ในการทำนายของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์ เป็นการศึกษาเชิง สำรวจพื้นที่เขตจังหวัดสุรินทร์ (Survey Research) โดยใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) โดยใช้แหล่งของข้อมูล ได้แก่ การศึกษาเชิงเอกสาร (Document Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล เอกสาร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องสิ่งพิมพ์เพื่อสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับ กลุ่มชาติพันธุ์ สัญลักษณ์ในพิธีกรรม การทำนายฐาน คติชนวิทยา แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ เป็นที่มาของรูปแบบและการศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อ ศึกษาข้อมูลเชิงลึก รูปแบบองค์ความรู้ในการทำนายของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์ พร้อมกับ สรุปผล การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิค เชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกต และเข้าร่วมในพิธีกรรม หรือ

กิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้อง ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรม การทำนายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์ ตามขอบเขตเชิงเนื้อหา

ผู้ศึกษาได้เลือกพื้นที่ ศึกษาและเก็บข้อมูล สถานที่ที่มีพิธีกรรมว่าด้วยการทำนายตามแหล่งชุมชน พร้อมกำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ในการทำการศึกษาค้นคว้าได้ทำการสำรวจพร้อมทั้งเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ของแหล่งชุมชนชาวไทยเชื้อสายเขมร เพื่อทำการเก็บข้อมูล และรูปแบบการทำนาย คำทำนาย และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรมทำนาย เป็นสำคัญที่เหมาะสมและมีความสมบูรณ์ อันเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับคำทำนายและฐานคติที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายเขมร ได้ทำการเลือกเป็นรายกรณี (Case Study) ตามเกณฑ์ของกรอบที่ต้องการข้อมูลและเป็นพื้นที่ที่มีการจัดพิธีกรรมทำนายตามรูปแบบของชุมชนในท้องถิ่น ได้กำหนดพื้นที่เพื่อการเก็บข้อมูล ได้แก่ บ้านกระหม หมู่ที่ 8 ตำบล นาบัว อำเภอ เมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยประเด็นเนื้อหาการศึกษา คือ องค์ความรู้ในการทำนายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แหล่งชุมชน ได้แก่ (1) อาจารย์ผู้ประกอบประกอบพิธีกรรม กลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมรเรียกว่า (กรูทม) (2) ผู้นำชุมชน (3) ผู้ร่วมในพิธีกรรม (4) ผู้มีประสบการณ์ตรง (5) ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงสำรวจบริบททั่วไป ความเชื่อ พิธีกรรม ฐานคติ คำทำนาย และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ เป็นต้น โดยใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อความสะดวกในการจัดการกับข้อมูล ดังนั้น ผู้ศึกษาถือว่าเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และพิธีกรรม ดังนั้น การศึกษา องค์ความรู้ในการทำนายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์ เนื่องจากต้องเดินทางไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ชุมชน เพื่อสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเป็นการตรวจสอบข้อมูล โดยคณะผู้ศึกษา (Investigators Triangulation) คณะที่นักศึกษเข้าไปในพื้นที่ชุมชน เพื่อทำการศึกษารวบรวมบริบททั่วไป และทำการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย พร้อมกับเข้าไปมีส่วนร่วมในการศึกษาในพิธีกรรมการทำนาย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสัมภาษณ์ และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม เพื่อความสะดวก รวดเร็วและเป็นการป้องกันข้อผิดพลาดที่จะเกิดกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงได้ใช้อุปกรณ์เสริมที่เป็นสื่อเก็บข้อมูล คือ

1. แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือ เพื่อใช้ประกอบการเก็บข้อมูลพื้นฐาน และเป็น การเก็บข้อมูล ด้านบริบทพื้นที่ของชุมชน ความเป็นมาของพิธีกรรม และการทำนาย รูปแบบการทำนาย วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำนาย เป็นต้น

2. แบบสังเกตทั้งมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อเป็นข้อมูลประกอบและทำให้ทราบถึงการให้ความสำคัญของกลุ่มชน และเป็นหนทางหนึ่งของผู้ประสบปัญหา และใช้วิธีการตามแนวความเชื่อเพื่อการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

3. เครื่องบันทึกเสียง ระบบดิจิทัล กล้องถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว (VDO) เป็นอุปกรณ์หลัก ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านภาพและเสียง เนื่องด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกตามประเด็นการศึกษา จะใช้อุปกรณ์บันทึกเสียงเพื่อกันข้อผิดพลาดอันจะเกิดในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเพื่อยืนยันข้อมูลซ้ำในลักษณะของการไม่ชัดเจนในคำตอบด้วย เป็นต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่สำคัญ จากเอกสาร หนังสือ งานวิจัยและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง ด้านฐานคติ กลุ่มชาติพันธุ์ ความเชื่อ การทำนาย วิถีชุมชน จากการสัมภาษณ์ (Survey and In-Depth Interview) เป็นการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นแบบมีโครงสร้างพร้อมเก็บภาพประกอบในคราวเดียวกันนั้นก็ได้อาศัยการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมด้วยในการเก็บข้อมูลรายประเด็นที่สำคัญ ๆ โดยเป็นการสนทนาโต้ตอบสอบถามอย่างไม่เป็น

ทางการหรือแบบเป็นกันเองและพร้อมกับการบันทึกเสียงเพื่อกันข้อผิดพลาดด้วย และจากการสังเกตการณ์ร่วม คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมจะถูกใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นอย่างมาก ที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาที่มีการจัดกิจกรรมในชุมชน สิ่งเหล่านี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการสำรวจและสอบถามหรือแม้กระทั่งทักษะการสังเกต จึงจำเป็นต้องใช้ร่วมด้วยเสมอทุกครั้งไปและได้ทำการบันทึกการสังเกตจากสถานการณ์จริงไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ ที่ค้นพบหรือสงสัย เป็นต้น

เนื่องด้วยเป็นการศึกษาเชิงสำรวจบริบทพื้นที่ชุมชนกลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมร ในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ (Survey Research) โดยใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ การเข้าร่วม ผู้ศึกษาได้ตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยอาศัยแหล่งเวลา แหล่งสถานที่และของบุคคล เพื่อพิสูจน์และทำการตรวจสอบข้อมูลที่ผู้ศึกษาให้ความถูกต้องแม่นยำนอกจากนี้แล้วผู้ทำการศึกษายังได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลด้านผู้เก็บรวบรวมข้อมูลอีกด้วย (Investigators Triangulation) ไม่เพียงแต่เป็นการสะดวกและรวดเร็วในการเก็บรวบรวมเท่านั้นเพื่อเป็นการยืนยันว่าข้อมูลที่ได้นั้นตรงกันอย่างน้อยเพียงใดหากมีคณะที่นักศึกษช่วยสำรวจ สังเกตและสัมภาษณ์ร่วม เป็นต้น ถือเป็นตรวจสอบข้อมูลอีกทางหนึ่งพร้อมกันนั้น เอกสารชั้นรองที่ใช้ในการค้นคว้าศึกษาเพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้ในการทำนายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์ (Resources Triangulation) การวิเคราะห์ข้อมูลจะแยกวิเคราะห์เป็น ลักษณะหรือกระบวนการของการศึกษาเชิงสำรวจบริบทชุมชน โดยเทคนิคการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์จะวิเคราะห์ โดยการอธิบายประกอบเหตุผล (Descriptive Analysis) ส่วนเอกสารจากหลายแหล่งที่รวบรวมมาได้จะทำ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study) และข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสัมภาษณ์ การมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการวิเคราะห์ ข้อมูลโดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) 1) ศึกษาด้านบริบทพื้นที่ชุมชนชาวไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์ 2) การทำนาย 3) วัสดุ อุปกรณ์ในการทำนาย เป็นต้น

ดังนั้นเพื่อให้เห็นวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำนาย รูปแบบการทำนาย และคำทำนายแต่ละลักษณะที่ปรากฏจากการศึกษาทำให้ทราบที่มาที่มีต่อกระบวนการทำนาย และคำทำนาย ถือเป็นองค์ความรู้ของกลุ่มชนชาวไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์ ที่มีผู้บริการ และยังให้ความสำคัญในปัจจุบัน ถือเป็นแนวความรู้หนึ่งที่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ ผู้ศึกษา ผู้สนใจ เป็นต้น โดยผลของการศึกษาบริบททั่วไปของชุมชน มีการอิงอาศัยกันและกัน มีความเป็นอยู่เรียบง่าย โดยมากมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และปลูกผัก ทำการค้าขาย และรับราชการบ้าง ในพื้นที่เป็นกลุ่มชนที่มีการสื่อสารด้วยภาษาเขมร และสามารถเข้าใจภาษาไทย ฐานคิดด้านความเชื่อมักให้ความเชื่อด้านอำนาจเหนือธรรมชาติ ดวงวิญญาณบรรพบุรุษ และไสยศาสตร์ เป็นต้น และพัฒนาเป็นพื้นฐานให้เกิดการกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับด้านองค์ความรู้ในด้านพัฒนาการมาเป็นการทำนาย ที่ผสมผสานกับความเชื่อท้องถิ่นที่เกิดขึ้นกับบุคคลนั้น และมีผลกระทบไปถึงครอบครัว ทั้งนี้ยังปรากฏในพิธีกรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการทำนาย ได้แก่ (1) ความเชื่อและฐานคิดที่มี ได้แก่ ลางบอกเหตุร้าย ลางบอกเหตุ มีทั้งให้คุณและให้โทษที่เกิดขึ้นกับมนุษย์โดยทางตรงและทางอ้อม (2) ความเชื่อในด้านโชคลาภและเครื่องช่วยเสริม ได้แก่ พิษขมกล ว่านมงคล วัตถุมงคล สัญลักษณ์บางอย่างที่เชื่อว่ามีอำนาจดึงดูดความโชคดีและสิ่งต่าง ๆ ให้เข้ามา (3) ความเชื่อในด้านทำนายลักษณะแบบเฉพาะท้องถิ่นที่มีฐานคิดมาจากความเชื่อและผสมผสานกับอำนาจเหนือธรรมชาติกับพลังลึกลับ เป็นต้น ฐานคิดที่มาของความเชื่อเช่นนี้ได้พัฒนาการมาจากยุคโบราณ เช่น ความเชื่อเรื่องอำนาจลึกลับและดวงวิญญาณว่ามีอำนาจที่สามารถบันดาลให้คุณในด้านต่าง ๆ ได้ และให้เกิดโทษแก่มนุษย์ในด้านต่าง ๆ ได้ ดังนั้น ฐานคิดด้านความเชื่อจึงเป็นพลังก่อให้เกิดการ

สร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ ได้แก่ (1) ความเชื่อทำให้เกิดความมั่นใจและก่อให้เกิดกำลังใจ (2) ความเชื่อทำให้เกิดพลังภายในร่างกาย (3) ความเชื่อทำให้เกิดการสร้างสรรค์ความคิดที่ดี และการกระทำในสิ่งที่ดีงาม (4) ความเชื่อทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ (5) ความเชื่อทำให้เกิดการประดิษฐ์ ความเชื่อเป็นพลังที่สามารถเป็นกุญแจพิเศษที่สามารถอาศัยวัตถุและสิ่งของให้กลายเป็นความพิเศษขึ้นมาได้ เช่น วัสดุสิ่งของที่ใช้ในการทำนายในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ (สุเมธ เมธาวิทยกุล, 2532 : 50) เป็นต้น

ความเชื่อของไทยเชื้อสายเขมรกับวิธีการหาสาเหตุ

เขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ดินแดนแถบอีสานใต้ มีพื้นที่บางส่วนติดกับราชอาณาจักรกัมพูชา มีความสัมพันธ์กันมายาวนานในฐานะเพื่อนบ้านและยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับการได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรม ท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่เข้าอาศัยในพื้นที่ คือ ชาวไทยลาว ชาวไทยกวย คนไทยเชื้อสายจีน คนไทยมุสลิม คนไทยซิกข์ โดยเฉพาะกลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมร มีภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร คือ ภาษาเขมรเรียกว่า ขแมร์ กลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมรในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์นี้ มีรูปแบบองค์ความรู้ในการทำนาย โดยนำวัสดุอุปกรณ์บางอย่างที่มีการสืบทอดมานานหลายรุ่นตั้งแต่โบราณมาแล้ว ในการทำนายจะมีผลกระทบต่อระบบโครงสร้างของชุมชน ได้แก่ (1) ด้านชีวิต (2) ด้านสังคม (3) ด้านธรรมชาติ (4) ด้านสุขภาพ (5) ด้านความสำเร็จ เป็นต้น ดังนั้นความเชื่อที่มีต่อองค์ความรู้ในการทำนายมีการนำมาประกอบเข้าเพื่อการทำนาย ทายทัก โดยมากมักปรากฏในพิธีกรรมสำคัญ ได้แก่ พิธีกรรมโหลมะมีวด หรือ มมีวด (ประทีป แชรรัมย์, 2535 : 8) พิธีฮาวปรัง พิธีแซนตาโย (เช่น ไหว้ปูตาของชาวไทยเชื้อสายเขมร) พิธีแซนคะม็ย (พิธีการเช่นไหว้ดวงวิญญาณบรรพบุรุษในครอบครัว) และพิธีกรรมโบล แบบ พื้นบ้าน พิธีกรรมที่กล่าวมาทั้งหมดนี้มักมีการทำนายด้วยวัสดุ อุปกรณ์ และมีการจัดลักษณะเป็นพิธีกรรมขึ้นโดยสื่อสารกับอำนาจเหนือธรรมชาติ ให้เข้ามาทำนาย เป็นต้น ในที่นี้ได้กำหนด องค์ความรู้ในการทำนาย ไว้ 3 ตัวอย่างที่เป็นองค์ความรู้และมีผลต่อการทำนาย ทายทัก ใช้วัสดุและอุปกรณ์ มีขั้นตอนด้านพิธีกรรม และรูปแบบของกระบวนการทำนาย ดังนี้

1. การทำนายด้วยคางไก่และไข่ไก่ การทำนายด้านนี้มีการจัดประกอบพิธีกรรมถูกจัดขึ้นในรอบปีพื้นที่บริบทของชุมชนท้องถิ่น มีวัฒนธรรมท้องถิ่นจนกลายเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นไป พิธีกรรมมักถูกจัดขึ้นช่วง ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 และ ช่วงก่อนการทำเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ ช่วง 6 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี

ลักษณะของรูปแบบในพิธีกรรม กลุ่มชุมชนจะเดินทางไปร่วมกลุ่ม ณ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่กำหนดขึ้นมาเรียกเป็นภาษาเขมรว่า กระต้อมตาโยแปลใจความสำคัญ คือ กระต้อม ให้ความหมายถึงที่อยู่อาศัย ศาลา ศาล ที่พักตาโย หมายถึง คุณตา คุณยาย ในที่นี้หมายถึง ดวงวิญญาณที่เชื่อว่าเป็นผู้รักษาชุมชน มักมีการตั้งศาลตายายอยู่ห่างจากชุมชน หรือบริเวณต้นไม้ใหญ่ อาจมีจอมปลวกขนาดใหญ่ ที่ชุมชนกำหนดขึ้นว่าเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่เชื่อว่ามีดวงวิญญาณสิงสถิตอยู่ด้วย ช่วงเวลาในการประกอบพิธีกรรม โดยมากมักใช้เวลาในการเช่นไหว้ หน้าศาลตายาย ใช้เวลาในช่วง 06.00 - 07.30 น. โดยประกอบด้วยเครื่องเช่นไหว้ ได้แก่ ไก่ต้ม ปลาอย่าง หมูปิ้ง ข้าวสวย ผลไม้ น้ำเปล่า น้ำเหล้า น้ำหวาน ไข่ต้ม เป็นต้น ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ตายาย คือ เริ่มต้นโดยผู้นำประกอบพิธีเช่นไหว้อาจเป็นคนเผ่าคนแกในชุมชน หรือผู้ที่มีความเชื่อที่สามารถสื่อสารดวงวิญญาณ หรืออำนาจวิญญาณกลับได้ มักเรียกว่า “กรู” เป็นภาษา ขแมร์ เริ่มต้นด้วยจะจุดเทียนขาวสองเล่มปักไว้บนหัวหมู รูปหอมที่ใช้พิธีกรรมมักใช้เป็นเลขมงคล 9 ดอก 12 ดอก 15 ดอก 16 ดอก ตามแต่ละอาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ ขั้นตอนจะเป็นการอัญเชิญและบอกกล่าวเชิญดวงวิญญาณให้มารับเครื่องเช่นไหว้ และบอกวัตถุประสงค์การมาเช่นไหว้ ขั้นตอนต่อไปจะเป็นการ เทเหล้าขาวลงภาชนะ และตามด้วยน้ำเปล่า น้ำหวาน ในขณะนี้จะกล่าวเชิญเป็นภาษาท้องถิ่น จะเหลือขณะนี้ถึง สามครั้ง จากนั้นจะ

นำกระทงเพื่อตักแบ่งอาหารทุกอย่างออกเป็นชิ้นส่วนเล็ก ๆ เพื่อวางไว้ประจำศาลและปักด้วยรูปเทียน วางดอกไม้ขาว 1 คู่ เป็นการเสร็จในพิธีกรรมเช่นไหว้และการบอกกล่าว จากนั้นก็จะเป็นลักษณะการทำนาย โดยขอเชิญดวงวิญญาณปู่ตา ให้มาช่วยทำนายให้ โดยจะแกะคางไก่เพื่อการทำนาย ต่อไป ลักษณะของคางไก่ ดังภาพที่ 1 และลักษณะของไซ้ต้ม ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 1 คางไก่ที่ใช้ในการทำนาย
ที่มา: ยโสธรา ศิริภาพระภากร (2564ก)

จากภาพที่ 1 การทำนายโดยใช้คางไก่ เป็นวัสดุที่ใช้เช่นไหว้และเป็นอุปกรณ์สำคัญในการทำนาย ลักษณะการทำนายโดยใช้คางไก่ มีผลการทำนายโดยลักษณะต่างกัันดังนี้

1. การทำนายลักษณะของคางไก่ ทำนายว่าถ้าคางไก่ตรงเสมอกันและยาวเรียวยาวงาม ดูลักษณะสดใส ทำนายว่า การทำนายปีนั้นมักจะได้ผลดีมาก มีฝนตกต้องตามฤดูกาล พืชพันธุ์ธัญญาหารงอกงาม อุดมสมบูรณ์ ไม่มีภัยแห้งแล้ง และมีการทำนายอีกลักษณะความเจ็บไข้ มักทำนายว่าจะหายป่วยโดยเร็วหรือถ้าของหาย มักได้คืน เป็นต้น

2. การทำนายลักษณะของคางไก่ มีลักษณะคาง ส่วนหงอนนั้นดูลักษณะไม่เสมอกัน บิดเบี้ยว มีลักษณะใหญ่ข้าง มีลักษณะดูเล็กข้างหนึ่ง ไม่เท่ากัน ไม่สมส่วนกัน ทำนายว่าการทำนายปีนั้นฟ้าจะแล้ง ไม่มีผลผลิตทางการเกษตรเท่าที่ควร ถ้าเป็นด้านการรักษาผู้เจ็บป่วย มักทำนายว่าการเจ็บไข้ครั้งนี้หายยาก อาจต้องใช้เวลานาน หรือตามบุญตามกรรมของผู้ป่วยมักมีการจัดทำพิธีสะเดาะเคราะห์ อาบน้ำมนต์ หรือสวดต่ออายุ ทำพิธีบังสุกุลให้ โยนิมนต์ พระสงฆ์มาสวดมีฐานคติว่า เป็นการต่ออายุให้ผู้ป่วยอีกทางด้วย แต่ก็ยังไม่ถือว่าเลวร้ายจนเกินไปยังมีทางรักษาได้อยู่ หรือมีโอกาสหาย แต่ต้องใช้เวลา เป็นต้น

3. การทำนายลักษณะของคางไก่ มีลักษณะข้างหนึ่งยาว ข้างหนึ่งสั้นมีลักษณะที่ไม่เสมอกันดูแล้วไม่เหมาะสมสวยงาม ดูไม่สมส่วนกัน ลักษณะนี้มีการทำนายว่า ในด้านการทำการเกษตรกรรม ทำไร่นานั้นมักจะไม่ได้ผลตามที่ต้องการ มีการขาดทุน ฤดูกาลทำเกษตรไม่มีฝนน้ำพอเพียง อาจมีภัยพิบัติต่าง ๆ เกิดขึ้น ข้าวยากหมากแพง การดำรงชีวิตช่วงนั้นจะลำบากและต้องมีการระวังตัว มีลักษณะการทำนายในด้านความเจ็บไข้ได้ป่วย ด้านการรักษาไม่มีผล อาจมีการเสียชีวิต ซึ่งถ้าเป็นลักษณะเช่นนี้ต้องทำใจ ขอให้หายจะไม่ได้คืน ถ้าจะมีการทำนายคู่ครองทายว่ามักเสียชีวิตก่อนตนเอง ลักษณะเช่นนี้มักมีเคล็ดที่ใช้สำหรับแก้ไข แล้วแต่กรรมไปที่สามารถแก้ได้ เช่นคู่ครองก็จะ

เปลี่ยนเป็นให้หยุดไว้ก่อน ถ้าเป็นภัยธรรมชาติ หรือลักษณะดำรงชีวิตมักมีการแก่คราะห์ใหญ่ และบางรายอาจเข้าถือ
บวชศีล 8 สวดมนต์ไหว้พระที่วัด หรือบางรายอาจทำบุญตักบาตรหน้าบ้านในทุกวันตลอดระยะที่กำหนด อาจเป็น 7
วัน 9 วัน 1 เดือน เป็นต้น

ภาพที่ 2 ไข่ต้มที่ใช้ในการทำนาย
ที่มา: ยโสธารา ศิริภาพระภากร (2564ข)

จากภาพที่ 2 มีการทำนายโดยใช้ไข่ไก่เป็นอุปกรณ์ที่ใช้เช่นไหว้และเป็นอุปกรณ์สำคัญในการทำนาย
โดยใช้ไข่ไก่ มีดังนี้

1. การทำนายลักษณะของไข่ไก่ ถ้าไข่ไก่ในจุดด้านบนมีลักษณะที่สดใสสวยงามขาวนวลเสมอกัน
ดูสดใส ไม่มีจุดดำเป็นจุด ๆ ตรงหัวขี้ไข่ไก่ตามลักษณะจะต้องมีความสวยงาม มีความสดใส และไม่มีจุดดำ ๆ ใน
ลักษณะนี้มีการทำนายว่า ถ้าทำนายด้านสุขภาพร่างกายของผู้ที่กำลังเจ็บป่วย ทำนายว่าจะหายขาด ในด้านคูครองและ
ด้านความรัก มักทำนายว่า จะเป็นคู่ที่เหมาะสมกัน อยู่กันได้ดีลูกสืบทอดด้วยกัน ถ้าทำนายด้านหน้าที่การงานมัก
ทำนายว่าจะได้งานที่ดี สมปรารถนาไม่มีอุปสรรค เป็นต้น

2. การทำนายลักษณะของไข่ไก่ ถ้ามีลักษณะผิวไข่ที่ไม่เสมอกัน บิดเบี้ยวใหญ่ข้างเล็กข้าง มีผิวไข่
มีลักษณะ เป็นหลุมเป็นบ่อไม่สวยงามเรียบเนียน มีการทำนายว่า ถ้าเป็นด้านร่างกายผู้เจ็บป่วย มักทำนายว่าจะหายช้า
ถ้าเป็นด้านคูครองมักทำนายว่ามักเป็นคู่ที่ไม่ได้อยู่กันไม่เย็น มีอันต้องเลิกรา ถ้าเป็นที่อยู่อาศัยที่ดินที่จะมีการสร้างบ้าน
มักทำนายว่า พื้นที่นั้นอยู่ไม่ค่อยสบายเท่าไร มักให้มีการปรับที่ดินและแก้เคล็ดต่าง ๆ เป็นต้น

3. การทำนายลักษณะของไข่ไก่ ถ้ามีลักษณะผิวไข่ที่มีจุดดำ มีตำหนิ มีลักษณะดูไม่เหมาะสม
สวยงาม ในลักษณะนี้มักให้ความหมายไปในด้าน เช่น ถ้ามีผู้ป่วยมักทำนายว่าสาเหตุนี้เกิดจากการถูกคุณไสย และถูก
การกระทำจากอำนาจลึกลับบางอย่างและอาจเกิดจากผีมีอมมนุษย์เป็นผู้ทำขึ้น มูลเหตุของการเจ็บป่วยมักเกิดจาก
ไสยศาสตร์ อำนาจคาถาอาคม และภูติผีหรือมนุษย์ที่รู้ไสยเวทมนต์ดำทำใส่ ลักษณะเช่นนี้มักมีการแก้ไขโดยการถอด
คุณไสยออกจากร่างกายผู้ป่วย และอาบน้ำมันต์ ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่นี้ คือ แม่หมอ แม่ครู หรือ หมอธรรม (ปฐมพงศ์ ลิ้มเจริญ
และคณะ, 2559 : 28) ทั้งนี้อาจมีการแก้ไขด้วยการสะเดาะเคราะห์หรือทำพิธีทางเป็นวิถีทางด้านพิธีกรรมพื้นบ้านที่มี
กระบวนการบำบัดรักษาผู้เจ็บป่วย ถ้าทำนายเรื่องหน้าที่การงานมักทำนายว่าไม่ดี มีปัญหา ถ้าทำนายด้านความ

ปลอดภัยที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางมักทำนายว่าไม่ปลอดภัย ถ้าเป็นด้านพื้นที่การยกบ้านเรือนมักทำนายว่า ไม่ควรอย่างยิ่ง ดังนั้นในลักษณะนี้ถือว่าไม่ดีย่างยิ่ง เป็นต้น

4. การทำนายลักษณะของไข้ไก่ ที่มีลักษณะที่มีจุดแดง มีลักษณะคล้ายรูปสัญลักษณ์กากบาท มักจะให้ความสำคัญในด้านบ้านเรือนที่พื้นที่อยู่อาศัย มักทำนายว่าภายใต้พื้นดินที่จะปลูกบ้านนั้นจะมีรากไม้ หรือมีต่อไม้ ของต้นไม้ถูกฝังอยู่ใต้พื้นดินซึ่งเป็นลักษณะต้องห้ามเป็นเหตุให้ผู้เข้ามาอาศัย เกิดเจ็บป่วยอย่างรุนแรง เพราะเชื่อว่า เป็นอาถรรพ์ ลักษณะรากไม้แหลมที่ตั้งขึ้นเป็นลักษณะเหมือนจะแทงผู้เข้ามาอนในบ้าน ส่วนลักษณะในการทิ่มแทงผู้อาศัยก่อให้เกิดความเจ็บป่วย ในด้านการรักษาผู้ป่วยมักทำนายว่ามักรักษาไม่หายอาจทำนายได้ว่าผู้เจ็บป่วยนั้นมักต้องตายในระยะเวลาที่ไม่ช้า ผู้ที่มารักษาผู้เจ็บป่วยเมื่อเห็นลักษณะเช่นนี้มักถอดใจและไม่รักษาต่อ เป็นต้น

2. การทำนายด้วยดอกไม้ การทำนาย ด้านนี้นิยมใช้ดอกจำปี หรือดอกจำปา ซึ่งดอกไม้ชนิดนี้เป็นดอกไม้ที่ชุมชนมักนำมาใช้ในงานพิธีกรรมต่าง ๆ ได้แก่ งานบุญ งานบวช งานแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น เพราะถือว่าเป็นดอกไม้ที่มีกลิ่นหอม และสวยงาม ทั้งยังหาง่ายในชุมชนและมีดอกตลอดทั้งปี อาจเป็นดอกไม้ที่หาง่ายในชุมชนด้วยประการหนึ่ง ดอกจำปี จำปา นี้ถือเป็นดอกไม้ที่ปรากฏในพิธีกรรมตามท้องถิ่นของกลุ่มชนชาวไทยเชื้อสายเขมรด้วยประการหนึ่ง ได้แก่ พิธีกรรมสื่อสารดวงวิญญาณเรียกเป็นภาษาถิ่นว่า “โหลมะมีวัด” อธิบายความสำคัญของพิธีกรรมนี้คือ เป็นพิธีกรรมเข้าทรงของชุมชนที่ประกอบด้วย ผู้ทรง กับ ดวงวิญญาณ เป็นลักษณะการเชิญดวงวิญญาณเข้ามาภายในร่างกายมนุษย์โดยประกอบพิธีกรรมขึ้นเรียกว่า โหลมะมีวัด นั้นเอง ส่วนประกอบของพิธีกรรมตามบริบทชุมชนได้นำดอกไม้จำปี จำปา มาใช้เพื่อบูชาในพิธีกรรมในรูปแบบ พวงมาลัย กระถางดอกไม้ บายศรีดอกไม้ กรวยดอกไม้ซึ่งจะประดับด้วยดอกจำปีจำปาเป็นส่วนประกอบหลัก ในด้านพิธีกรรมอื่น ๆ ได้แก่ พิธีแห่นตาโย (เช่นไหว้ตา ยาย เชื่อถือว่าเป็นเทวดารักษาในชุมชน) มักจัดทำกรวยชั้น 5 ประกอบด้วยดอกไม้ 5 คู่ เทียน 1 คู่ รูป 5 คู่ ผ้าขาว 1 ผืน เงิน 12 บาท หรือ 24 บาท ดอกไม้โดยส่วนมากถ้าเป็นฤดูเดือน มกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม เมษายน พฤษภาคม ช่วงเดือนนี้ถ้ามีการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ดอกไม้ ดอกจำปี จำปา มีเป็นตัวเลือกหนึ่งเพราะจะออกดอกมากในช่วงนี้ จึงกลายเป็นดอกไม้สำคัญที่ถูกนำมาใช้ประกอบพิธีกรรมอยู่เสมอ ลักษณะของดอกจำปา ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ดอกจำปาที่ใช้ในการทำนาย
ที่มา: ยโสธรา ศิริภาพระภากร (2564ค)

การเข้าร่วมในพิธีกรรมเพื่อสื่อสารดวงวิญญาณ และพิธีกรรมเรียกขวัญของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเขมรในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ผู้ประกอบพิธีกรรมได้ให้ความหมายที่น่าสนใจเกี่ยวกับ ดอกไม้จำปี จำปา มีใจความว่า “เมื่อดอกไม้ที่เรานำมาบูชา นำมาใช้เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม โดยสรรพคุณต้องเป็นดอกไม้ที่หอม คงทน อยู่นาน ดอกจำปีจำปา เราจะสังเกตว่ามันจะแห้งแล้วแต่ความหอมก็ยังคงมีอยู่ ดอกจำปีจำปา เป็นดอกไม้ที่บรรพบุรุษใช้มานานหลายชั่วอายุคนแล้ว เราใช้กันต่อกันมา คนยากคนจนบ้านนอก อยากรได้ดอกไม้สวย มีกลิ่นหอมมาบูชาในสิ่งที่เราเชื่อถือและเคารพ ได้แก่ ดวงวิญญาณบรรพบุรุษ และ เทวดาต่าง ๆ เราไม่สามารถไปหามาได้หรอกเพราะมันมีราคาแพงและลงทุนมาก ดังนั้น ดอกไม้ที่อยู่คู่กับชุมชนที่บ้านสะพลั้งตลอดและหาได้ง่าย ไม่ต้องลงทุนที่อยู่ตามชุมชนจึงได้กลายมาเป็นความสำคัญเป็นต้นมาและได้ใช้ประกอบพิธีกรรมสำคัญ ๆ มากมาย หลากหลาย จึงถือได้ว่าดอกไม้นี้เป็นดอกไม้ที่อยู่คู่ชุมชนหลายยุคสมัย” (นาย ก ประชาชนชาวบ้าน, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2564)

จากการเข้าร่วมในพิธีกรรมโงลมะมัวด ในขั้นตอนการทำนายโดยใช้ดอกไม้เป็นวัสดุในการทำนาย ผู้ศึกษาได้ถอดบทความจากผู้ประกอบพิธีกรรมได้ใจความที่น่าสนใจมีใจความว่า “ดอกไม้นี้ดวงวิญญาณบรรพบุรุษชอบและถือเป็นดอกไม้หนึ่งที่สามารถนำมาประกอบการทำนายในด้านต่าง ๆ ได้ ตอนเวลาเมื่อดวงวิญญาณเข้าร่างกายและลูกหลาน สมาชิกในครอบครัวขอให้ทำนาย เราจะจับดอกไม้คือ จำปา จำปี นี้ขึ้นมา 1 คู่ และอธิฐานของคุณเหตุการณ์ต่าง ๆ ปรากฏว่ามีภาพปรากฏอยู่บนดอกไม้ เห็นความเป็นไปของผู้ที่เราจะทำนาย ถ้าวางระหว่างดอกไม้กับดวงวิญญาณบรรพบุรุษ หรือ อานาจเหนือธรรมชาติ อาจมีความสัมพันธ์เพราะจะไม่ใช้ดอกไม้อื่น ๆ เลยนอกจากดอกไม้จำปานิ้ในการทำนาย เรื่องราวต่าง ๆ” (นาง ข ผู้ประกอบพิธีกรรม, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2564)

ดังนั้นลักษณะการทำนายมักจะจัดเข้ากับพิธีกรรมพื้นบ้านอาจต้องใช้กระบวนการที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือดวงวิญญาณ และประกอบด้วยผู้ทำพิธีกรรมต้องอำนาจสมาธิมีจิตแน่วแน่มากจึงสามารถทำนายได้ด้วยใจความสำคัญนี้ มีใจความสำคัญเกี่ยวกับการทำนายในลักษณะเช่นนี้ ได้กล่าวว่า “ลักษณะการทำนายด้วยดอกไม้ไม่ค่อยมีและไม่แพร่หลายมากนักในพื้นที่แถบนี้ เพราะผู้ที่สามารถทำนายโดยอาศัยดอกไม้ในบรรดาผู้ประกอบพิธีกรรมด้วยกันมักทราบกันดีว่า ต้องเป็นผู้ที่เก่งจริง และมีสมาธิมากและแน่วแน่จริง เพราะการทำนายต้องอาศัยตามองเห็นเหตุการณ์เรื่องนั้นได้ จึงสามารถทำนายได้ถูกต้อง” (นาย ค ผู้ประกอบพิธีกรรม, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2564) ดังนั้น ลักษณะการทำนายดอกไม้จำปี จำปา จะต้องมีความชำนาญพอสมควรแต่โดยมากผู้ทำนาย ในลักษณะนี้มักเป็นสตรีเพศที่เราเรียกว่าแม่หมอ หรือแม่ครู และต้องเป็นผู้ที่สามารถสื่อสารถึงอำนาจลี้ลับบ้างอย่าง หรือ อำนาจภูตผีหรือเทวดาได้ และความสามารถภายใน

จากการสัมภาษณ์แม่ครูผู้ประกอบพิธีกรรมได้กล่าวว่า “ผู้ทำนายต้องมีพลังจิตและสามารถสื่อสารถึงอำนาจบางอย่างได้โดยใช้ดอกไม้ที่ใช้ในพิธีกรรมการสื่อสารดวงวิญญาณ” (นาง ง ผู้ประกอบพิธีกรรม, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2564) ดังนั้นจึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่าดอกไม้ที่นำมาประกอบในพิธีกรรมนั้นมักถูกใช้ในชุมชน ง่ายและเป็นดอกไม้ที่มีกลิ่นหอมสามารถนำมาประกอบในพิธีกรรมได้ ทั้งนี้ดอกไม้ยังถูกใช้เป็นวัสดุในการทำนายได้ เป็นต้น

การทำนายในลักษณะการนำดอกไม้มาประกอบเพื่อการทำนาย มีผลการทำนายในด้านต่างที่พอสรุปได้ ดังนี้ การนำดอกไม้มาทำนายเป็นลักษณะการผสมผสานระหว่างผู้ทำนายและอาศัยการสื่อสารทางจิตวิญญาณ โดยใช้ดอกไม้เป็นวัสดุที่ใช้ในการสื่อสาร แม่ครู (ผู้ทำนาย) จะเกิดการรับรู้ทางจิตวิญญาณมักให้การทำนายในด้านต่าง ๆ ได้แก่ (1) การทำนายด้านคู่ครอง (2) การทำนายด้านที่อยู่อาศัย บ้านเรือน ที่ดินและปัญหาที่มนุษย์มองไม่เห็น (3) การทำนายด้านภัยอันตรายที่เกิดขึ้นจากปัญหาทะเลาะวิวาทภายในครอบครัว และ (4) การทำนายด้านชะตาชีวิต ดี-ไม่ดี ได้-ไม่ได้ สำเร็จ-ไม่สำเร็จ เป็นต้น

3. การทำนายด้วยพิธีโบล พิธีกรรมที่เรียกว่า “โบล” เป็นภาษาเขมร หรือ คะแมร์ อธิบายได้ใจความว่าเป็นวิธีการหาสาเหตุที่เกิดจากการทำนาย กลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมร มักให้ความสำคัญกับวิธีการแสวงหาสาเหตุโดยภาษาพื้นบ้านมักเรียกว่า โบล เป็นต้น วัตถุประสงค์การโบล มักหาสาเหตุที่เกิดขึ้นโดยมาก ได้แก่ (1) ด้านความเจ็บป่วยเมื่อมีอาการกระเซาะกระแสะ รักษาไม่หายจากแพทย์แผนปัจจุบัน และมีเหตุที่จำเป็นจะต้องหาสาเหตุ หรือการทำนาย พิธีกรรมอาจใช้ทำนายในด้านต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้คือ (2) ในด้านทำนายสิ่งของที่ไปหาย เช่นวัวควาย คนหาย เงินทอง มักเป็นลักษณะการทำนาย ด้วยอาศัยวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ไข่มืด ในการทำนาย ใช้ข้าวสาร ในการทำนาย มีการทำนายตามแบบอย่างเฉพาะแบบแผน ของผู้ทำนายที่สืบทอดกันมา (ยโสธรา ศิริภาพระภากร, 2559 : 35) โบล เป็นวิธีการหาสาเหตุและวิธีการรู้ถึงต้นตอ การทำนายในลักษณะนี้เป็นวิธีการของคนในสมัยโบราณ ที่สัมผัสพลังงานและสื่อไปยังวัสดุที่ใช้ในการทำนาย ถือว่าเป็นมิติทางองค์ความรู้หนึ่งที่น่าสนใจ ได้แก่ ด้านพลัง อำนาจความลึกลับ และวัสดุที่ใช้ในการทำนาย อาจเป็นกลไกเกี่ยวข้องกับไปถึงบางสิ่งที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ได้ โดย คำว่า “โบล” จะมุ่งหมายทำนายหาสิ่งร้าย ๆ หรือสิ่งที่ไม่ดีที่เข้ามาในชีวิตของมนุษย์ การทำนายด้วย โบล เพื่อการรักษาโรค การหาสิ่งของ การทำนายไสยศาสตร์ หรือมนต์ดำ ผู้ที่จะสามารถทำนายโบลได้ จะต้องสามารถทำนายผ่านการดูชะตาชีวิตตามวันเดือนปีเกิดได้ รวมไปถึงการดูทิศทั้ง 8 ประกอบด้วย ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ทิศตะวันออก ทิศตะวันออกเฉียงใต้ ทิศใต้ ทิศตะวันตก ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ และทิศเหนือ ด้วยแต่ละทิศจะมีความหมายของการทำนายที่แตกต่างกัน(อาหมัดอัลซารี มูเก็ม, 2559 : 104) บางทีอาจเป็นความเชื่อที่มองไม่เห็น หรือสัมผัสได้ด้วยความรู้สึกรู้สึกใช้อุปกรณ์บางอย่างเป็นสัญลักษณ์แทนเป็นพิธีกรรมในการทำนายสิ่งร้าย ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การทำนายของที่หายไป เช่น ของมีค่า วัวควาย คน หรือการทำนายโรคภัยไข้เจ็บป่วยไม่สบายต่าง ๆ การทำนายกับการรักษาด้วยวิธีโบล เมื่อครั้งที่เราเจ็บป่วยไม่สบายมาก ๆ ในสมัยก่อนโบราณการเดินทางไปหาหมอไกลมาก ถ้าหมู่บ้านที่เป็นป่าเป็นดงก็ต้องหาหมอพื้นบ้านที่ประจำตามหมู่บ้านอยู่แล้วโดยวิธีการรักษาตามแบบหมอพื้นบ้าน บางคนป่วยจนไม่รู้สึกรักษาอยากมากบางคนที่ยาไปต่อหน้าต่อตาก็มี การรักษาด้วยคนสมัยก่อนนั้นลำบากมาก วิธี โบล นี้ผู้หญิงอายุมากจะเป็นผู้โบล มีความเชื่อว่าผู้สามารถโบลได้นั้นจะมีพลังวิเศษ หรือมีครูที่มีอำนาจบางอย่าง และคนในชุมชนให้ความเชื่อถือมาก คนในสมัยก่อนไปหาของป่า ตามเทือกเขา ป่าไม้ เดินทางออกไปหาเงินหาทอง ทำงานต่างบ้านต่างเมืองแล้วเกิดอาการเจ็บป่วยโดยพักรักษาตัวเป็นเวลาหลายวัน อาจอาทิตย์ก็ไม่หาย เมื่อเดินทางกลับมาถึงบ้านเรือนของตนเองก็จะหาคน โบล ให้เพื่อให้ทราบ ว่า ผู้ที่เจ็บป่วยไข้ มีเหตุมาจากอะไร ความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายเขมร อาจมีฐานคติความเชื่อเพื่อนามาสู่การทำนายด้วยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเทวดาหรือภูตผีวิญญาณ สิ่งที่ไม่เห็น ได้แก่ (1) อารักษ์ (วิญญาณที่รักษาตามป่าเขาลำเนาไพร) (2) จราบ (ภูตผีที่รักษาตามจอมปลวก วิญญาณที่รักษาถนน คลองน้ำ) อาจมีคนไปล่องกิน (3) เนียะตา (วิญญาณที่รักษาหมู่บ้าน) (4) เพียระภูมิสะแระ (วิญญาณที่รักษาทุ่งนา) (5) โทไม้ป (ผีปอบ) (6) กูรูกำเนิด (จวมกูร เทวดาผู้รักษาคน) ผู้ทำนายจะเป็นชาย หรือ ผู้หญิงก็ได้หรืออาจเป็นแม่มดที่เป็นร่างทรงคนเฒ่าคนแก่ที่มีอายุมากที่สุดในบ้าน (สุพัตรา วยะยะลุน และคณะ, 2562 : 379 - 380) พรหมณ์ผู้ทำพิธีกรรม หรือ อาจเป็นพระสงฆ์ ที่เคยร่ำเรียนวิชาเหล่านี้มาก็ได้ แต่โดยมากในวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายเขมร มักเป็นผู้หญิงที่มีอายุโดยมีความเชื่อว่าเป็นผู้มีความรู้พิเศษมีอำนาจลึกลับ ด้านการจัดการเครื่องบูชา ได้แก่ ข้าวสาร 1 ถ้วยเล็ก/ ใหญ่ รูปเทียนอย่างละ 1 คู่ และค้ายกครู จำนวน 24 ปี หรือตามกำลังศรัทธา (อาหมัดอัลซารี มูเก็ม, 2559 : 105) ขั้นตอนของพิธีโบล จะทำสมาธิก่อนระยะหนึ่งมีพิธีกล่าวบูชาครูด้วยภาษาเขมร จากนั้นก็จะเริ่มการทำนายตามแบบที่ตนได้รับการถ่ายทอดมา องค์ประกอบที่สำคัญ พอสรุปได้ (1) ผู้ทำนาย (2) ผู้ถาม (3) ผู้ป่วย (4) สิ่งของที่นำมา (5) สถานที่ใช้ในการทำนาย (6) วัน เวลา (7) วัสดุและอุปกรณ์ในการทำนาย ความสำคัญในการ โบล มิใช่เป็นพิธีกรรมที่กระทำได้ทุกคน หากแต่ต้องมีความอดสาหะ วิริยะ ความเพียรในการเรียนรู้และจำต้องมีพลังสมาธิในการทำนายด้วยประการ

หนึ่ง โดยอาศัย อุปกรณ์ ได้แก่ สนะนา กรวยดอกไม้ 5 กรวย เทียน 2 เล่ม ข้าวสาร 1 ถ้วย เงิน 2 บาท เมื่อได้เครื่องบูชาครบแล้ว แล้วจุดเทียนอธิษฐานจิตตามที่ตนปรารถนาแล้วเริ่มทำนายน เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ และสรุปในองค์ประกอบที่สำคัญของผู้ที่จะทำนายนั้น สามารถสรุปได้ว่า ดังนี้ ผู้ที่จะทำนายนจะต้องมีความพิเศษและความพิเศษ ที่ได้รับการเลือกจากอาจารย์รุ่นก่อน ๆ หรืออาจสืบทอดมาจากคนก่อน และอาจเกิดความเหตุเหนือวิสัย คือ มีความสามารถที่เกิดขึ้นมาเองโดยไม่ได้รับการร่ำเรียนแต่อย่างใดเลย ทั้งนี้ อาจมีบางกรณีของชาวบ้านที่เหนือวิสัย สุดความสามารถ จึงหาแนวทางที่จะช่วย เช่นเรื่องความเจ็บป่วยที่เหนือวิสัย เมื่อรักษาแล้วอาการไม่ดีขึ้นก็จะมี การ โบล ว่าสิ่งที่เป็นคืออะไร มีอย่างอื่นมาเกี่ยวข้องด้วยหรือไม่ กับอาศัยอำนาจบางอย่างของผู้ทำนายนอาจเป็นมิติเชื่อมต่อด้วยสาเหตุอื่น ๆ มาเกี่ยวข้อง กรณีได้กรองให้บ่อยเกิดไป หรือมากเกิดไปจน ผิดสังเกต โบลเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถทำนายน และหาสาเหตุกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ ความพิเศษของผู้ที่สามารถทำนายนได้ นั้นในมนุษย์อีกมิติหนึ่งถ้าจะมองไปและศึกษาให้ลึกกลงไปนั้นเราจะพบว่าใจ เป็นสิ่งสำคัญ และเป็นเรื่องสำคัญสำหรับ ผู้ที่จะกระทำบางสิ่งให้สำเร็จได้ ความสามารถในการทำนายน สิ่งพิเศษบางอย่างที่สถิตอยู่ในตัวมนุษย์ และการเชื่อมต่อกับบุคคลสามารถสื่อสารและเชื่อมต่อกับการทำนายนได้ ดังนั้นการทำนายนนี้จึงกลายเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และเป็นองค์ความรู้ในด้านการทำนายนที่มีการใช้ และผ่านระยะเวลามานานหลายยุคสมัย ด้วยเป็นความเชื่อในการทำนายนเพื่อหาเหตุและผล เพื่อเตรียมตัววางแผน และเพื่อให้เกิดการมีสติอย่างรอบคอบในการ ดำเนินชีวิต (25) แนวทางในศึกษาถึงภูมิปัญญาของคนในอดีตที่มีกระบวนการทำนายน องค์ความรู้การทำนายน เพื่อหาข้อสมมุติฐานเบื้องต้น การที่มนุษย์ประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ ภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นสิ่งที่ได้รับการตอบสนองและยอมรับ ในฐานะเป็นองค์ความรู้ที่ใช้ในการทำนายน ดังนั้น กระบวนการผ่านยุคสมัยและผ่านการศึกษา แนวทางและความรู้บางอย่างกับการพัฒนาให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ยังคงอยู่ มีการสืบทอด ภูมิปัญญาเหล่านี้ ด้วยมุมมองด้านคุณค่าที่ต้องมองผ่านกระจกมิติทางวัฒนธรรม ก็องค์ความรู้ด้านการทำนายน อาจเป็นการพัฒนาต่อยอดมาจากอดีตสู่กลุ่มคนสมัยใหม่ จากศาสตร์ที่เราได้เห็นในสังคมไทย ได้แก่ การทำนายน จะมีกระบวนการที่คล้าย ๆ ทั้งความเชื่อ แนวคิด เป็นภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอด เพื่อให้เข้าใจองค์ความรู้แล้วนำมาช่วยเหลือในมิติที่มนุษย์มีความอยากรู้และเข้าใจได้อีกทาง

บทสรุป

ในพื้นที่ดินแดนแถบอีสานใต้ มีพื้นที่บางส่วนติดกับราชอาณาจักรกัมพูชา มีความสัมพันธ์กันมายาวนานในฐานะเพื่อนบ้านและได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรม ความเชื่อพิธีกรรม ประเพณี ที่ได้รับมาใช้ในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ในพื้นที่นี้มีกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มชาวไทยลาว กลุ่มชาวไทยกูย ชาวไทยเชื้อสายจีน มุสลิม จิกส์บางเล็กน้อย ได้เข้ามาอาศัยในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ โดยเฉพาะกลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมร มีอัตลักษณ์และรูปแบบวิถีชีวิตเฉพาะตน มีการใช้ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารคือภาษาเขมร และมีวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรมที่เป็นแบบเฉพาะกลุ่มชน กลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมรมีความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติและพลังลึกลับบางอย่าง ที่มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับการทำนายนที่มีผลกระทบต่อระบบโครงสร้าง ได้แก่ (1) ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ (2) ด้านสังคม (3) ด้านธรรมชาติความอุดมสมบูรณ์ และฝนฟ้า (4) ด้านสุขภาพและร่างกาย (5) ด้านความสำเร็จ เป้าหมายชีวิต เป็นต้น องค์ความรู้ที่มีการนำมาประกอบเข้าเพื่อการทำนายน ที่นำมาศึกษาในที่นี้โดยมากมักปรากฏในพิธีกรรมของกลุ่มชนชาวไทยเชื้อสาย องค์ความรู้แห่งการทำนายนของพื้นที่การศึกษา มีลักษณะได้สามลักษณะ คือ การทำนายนด้วยไข่ไก่ การทำนายนด้วยดอกไม้ และลักษณะทำนายนด้วยการโบล เป็นภาษาพื้นบ้านแถบจังหวัดสุรินทร์ให้ความหมายเรื่องการทำนายนหาสาเหตุ ในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ เป็นต้น จากการศึกษาพบว่า องค์ความรู้ในการทำนายน มีผลต่อวิถีชีวิตของกลุ่ม

ชาวไทยเชื้อสายเขมรในพื้นที่อย่างมาก การทำนายนั้มีวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้ในพิธีกรรม หรือใช้ในการทำนายน ได้แก คางไก่และไขไก่ ดอกไม้จำปี จำปาและวิธีโบลแบบเฉพาะเขมรถิ่นไทย สรุปลผลที่ได้จากการทำนายน ลักษณะของการนำ คางไก่ และไขไก่มาใช้เพื่อการทำนายน มักใช้ในการทำนายนด้าน สุขภาพร่างกาย ความเจ็บป่วย คู่ครอง พื้นที่บ้านเรือนที่อยู่อาศัยและหน้าที่การงาน เป็นต้น ลักษณะที่มีผลต่อการทำนายนด้วยดอกไม้จำปี จำปา มักมีผลในด้านสุขภาพ ร่างกาย การทำมาหากิน การทำงาน เรื่องละเอาะวิวาท สิ่งของหาย และการบำบัดรักษา มักเป็นการหาปฐมเหตุที่เกิดขง ปัญหา ลักษณะการทำนายนมักปรากฏในพิธีกรรมด้วย และอาจเป็นสถานที่บ้านเรือน ที่มีการทำนายนและบริการใน การทำนายนก็มี การทำนายนด้วยดอกไม้จำปี จำปา อาจต้องใช้กระบวนการที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจดวง วิญญาณ และอำนาจสมาธิของู้ทำนายนเองเป็นสำคัญโดยมากผู้ทำนายนในลักษณะนี้มักเป็นสตรีเพศ เรียกว่า แม่หมอ แม่ครู ผู้ทำนายนมักเป็นผู้ที่สามารถสื่อสารถึงอำนาจลึกลับบางอย่าง หรือ อำนาจภูตผีหรือเทวดาได้ ดอกไม้จำปี จำปาคือ ดอกไม้ที่มักถูกใช้ในพิธีกรรม เช่น พิธีกรรมสื่อสารดวงวิญญาณด้วยความสำคัญนี้เราอาจเรียกได้ว่าเป็นดอกไม้ใน พิธีกรรมก็ได้ เป็นต้น ลักษณะการทำนายนด้วยวิธีการโบล เป็นภาษาเขมรให้ความหมายที่สื่อถึง วิธีและในการทำนายนเพื่อ หาสาเหตุที่เกิดขึ้น “โบล” ประเด็นหลักคือการหาสาเหตุที่เกิด ได้แก่ ด้านความเจ็บป่วยที่มีอาการกระเซาะกระเซาะ สิ่งของหายเช่นวัว-ควายหาย ของมีค่าหาย คนหาย และมีในด้านอื่น ๆ เช่นการรักษา การทำนายนอาการเจ็บป่วย เป็น ต้น ลักษณะการทำนายนนี้มักอาศัยประกอบพิธีกรรมด้วยเสมอทั้งนี้เพื่อสื่อถึงอำนาจภายนอก อำนาจเหนือธรรมชาติที่ อาจเป็นวิญญาณบรรพบุรุษหรืออำนาจเหนือธรรมชาติอย่างใดอย่างหนึ่ง มีการบูชาแบบอย่างเฉพาะแบบแผนที่เป็น ระเบียบพิธีกรรมที่ได้รับการสืบทอดกัน มีความเชื่อว่าเป็นวิธีการหาสาเหตุและวิธีการรู้ถึงต้นตอในสิ่งที่เป็นมา การ ทำนายนในลักษณะนี้เป็นวิธีการของคนในสมัยโบราณที่สัมผัสพลังลึกลับไปยังวัสดุและอุปกรณ์เพื่อการทำนายนถือว่าเป็นมิติ องค์ความรู้ที่ควรทำการศึกษา ด้านพลังความลึกลับและอุปกรณ์ที่ใช้เพื่อการทำนายน อาจเป็นกลไกเกี่ยวข้องไปถึงบาง สิ่งที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ชาติได้ ดังนั้นองค์ความรู้ในการทำนายนของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมรในพื้นที่ จังหวัดสุรินทร์ นี้เป็นมรดกภูมิปัญญาของบรรพบุรุษได้สืบทอดกันมาอย่างยาวนานหลายยุคสมัย มีรูปแบบ ขั้นตอน และกระบวนการ ในการทำนายน ภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นสิ่งที่ได้รับการตอบสนองและยอมรับ ในฐานะเป็นองค์ความรู้ที่ใช้ในการทำนายนของ กลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมรมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- ทองดา คลังฤทธิ์, โยโสธารา ศิริภาประภากร, สุริยา คลังฤทธิ์. (2563). “แซนกะโม้ย” สายสัมพันธ์ระหว่างคนเป็นกับคน ตายของชาวไทยภูเขา. *วารสารวิชาการศิลปวัฒนธรรมอีสาน*, 1(2), 49 - 62.
- ปฐมพงษ์ ลิ้มเจริญ, ศรีัญญา ประสพชิงชนะ, ราชนันย์ นิลวรรณภา. (2559). หมอธรรม : ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และ เครื่องขายทางสังคมในภาคอีสาน. *วารสารช่อพะยอม*, 27(1), 25 - 34.
- ประทีป แชรรัมย์. (2535). *พิธีกรรม มมมวด ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเขมร : ศึกษากรณีบ้านตะโกราย ตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ภัทรธ อินทรกำแหง และ ลัดดาวัลย์ สีพาศย์. (2562). การศึกษาประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแค บ้านขนาดมอญ อำเภอ สังขะ จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 4(1), 19 - 35.

ยโสธารา ศิริภาพระภากร. (2559). **วิเคราะห์คำสอนจากพิธีกรรมเข้าทรงมะมัวตที่สัมพันธ์กับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรในเขตจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์**. วิทยานิพนธ์. พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ยโสธารา ศิริภาพระภากร. (2564ก). **คางไก่ที่ใช้ในการทำนาย** [ภาพถ่าย]. 11 มีนาคม 2564. สุรินทร์ : บ้านกระหม ตำบลนาบัว อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์.

ยโสธารา ศิริภาพระภากร. (2564ข). **ไข่มุกที่ใช้ในการทำนาย** [ภาพถ่าย]. 11 มีนาคม 2564. สุรินทร์ : บ้านกระหม ตำบลนาบัว อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์.

ยโสธารา ศิริภาพระภากร. (2564ค). **ดอกจำปาที่ใช้ในการทำนาย** [ภาพถ่าย]. 11 มีนาคม 2564. สุรินทร์ : บ้านกระหม ตำบลนาบัว อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). **ทำนาย** [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2565, จาก <https://dictionary.orst.go.th>.

สำเร็จ อินทยุง, ยโสธารา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์. (2562). แขนพนม พิธีกรรมบูชาภูเขากลุ่มชาวไทยเขมร บ้านตะโก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. ใน **การประชุมสัมมนาวิชาการระดับชาติ “เวทีวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมศึกษา” ครั้งที่ 2**, 23 สิงหาคม 2562. 374 - 378. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สิปปีย์ ชยานุสาสนี จันท์ดอน, ทรงคุณ จันทจร, ระพีพันธ์ ศิริสัมพันธ์. (2561). ผีปูด้า : ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม ของชาวมหาสารคาม. **วารสารช่อพะยอม**, 29(1), 415 - 420.

สุพัตรา วัชระลุน, ยโสธารา ศิริภาพระภากร, สำเร็จ อินทยุง, สุริยา คลังฤทธิ์. (2562). “จวมกรู” สัญลักษณ์เชื่อมต่อกับอำนาจวิญญานศักดิ์สิทธิ์ของชาวไทยเขมรกับการพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ทางความเชื่อที่ยั่งยืน. ใน **การประชุมสัมมนาวิชาการระดับชาติ “เวทีวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมศึกษา” ครั้งที่ 2**, 23 สิงหาคม 2562. 389 - 394. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุเมธ เมธาวิทยกุล. (2532). **สังกัปพิธีกรรม**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

อารีย์ ทองแก้ว. (2549). **วัฒนธรรมท้องถิ่นสุรินทร์**. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

อาหมัดอัลซารี๋ มูเก็ม. (2559). **ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชนกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบนพื้นที่บ้านจารย์ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์**. การวิจัยเฉพาะเรื่อง. ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาบัณฑิตอาสาสมัคร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บุคลากรกรม

นาย ก ประชาญชาบ้าน (ผู้ให้สัมภาษณ์). ยโสธารา ศิริภาพระภากร (ผู้สัมภาษณ์). ที่ บ้านกระหม ตำบลนาบัว อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000. เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2564.

นาง ข ผู้ประกอบพิธีกรรม (ผู้ให้สัมภาษณ์). ยโสธารา ศิริภาพระภากร (ผู้สัมภาษณ์). ที่ บ้านกระหม ตำบลนาบัว อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000. เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2564.

นาย ค ผู้ประกอบพิธีกรรม (ผู้ให้สัมภาษณ์). ยโสธารา ศิริภาพระภากร (ผู้สัมภาษณ์). ที่ บ้านกระหม ตำบลนาบัว อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000. เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2564.

นาง ง ผู้ประกอบพิธีกรรม (ผู้ให้สัมภาษณ์). ยโสธารา ศิริภาพระภากร (ผู้สัมภาษณ์). ที่ บ้านกระหม ตำบลนาบัว อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000. เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2564.

การศึกษาพิธีกรรมเลี้ยงแถน บ้านห้วยปาง ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์
A Study of Thaen Offering Ritual at Ban Huai Pang, Dan Sub-district,
Kap Choeng District, Surin Province

พระศักดิ์นรินทร์ ปยุตตบุญโญ¹ พระสมมิตร ฐานุตโตโร² เอกชัย สร้อยจิตร³ โยโสธารา ศิริภาพระภากร^{4*}
เกริกวุฒิ กันเที่ยง⁵ และ สุริยา คลังฤทธิ์⁶

Phra Saknarin Payuttapunyo¹, Phra Sommit Thanuttaro², Ekachai Soijit³,
Yasochara Siriphaphagon^{4*}, Kroekwut Kanthiang⁵, and Suriya Klaungrit⁶

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์^{1-4*}

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช⁵

บ้านศาลาสამคคี ตำบลบ้านชบ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์⁶

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus^{1-4*}

Rajamangala University of Technology Srivijaya, Nakhon Si Thammarat Campus⁵

Ban Sala Samakkhi, Ban Chop Sub-district, Sangkha District, Surin Province⁶

*Corresponding author, e-mail: yasocharar.s@gmail.com

วันที่รับบทความ: 2 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 25 สิงหาคม 2565; วันที่รับบทความ: 27 สิงหาคม 2565

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพิธีกรรมและเชื่อในการเลี้ยง “แถน” ของกลุ่มชาวไทยลาวในพื้นที่บ้านห้วยปาง ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ผ่านกระบวนการลงพื้นที่ในการสัมภาษณ์ชุมชนกลุ่มชาวไทยลาวเกี่ยวกับฐานคติความเชื่อในเทพเจ้าอยู่บนสวรรค์ และมีบริวารคอยรับใช้และรับคำสั่งให้มาดูแลและช่วยเหลือมนุษย์ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการใช้ชีวิต ด้านการเกษตร ด้านการครองเรือนและการอยู่ร่วมกันอย่างมีกฎเกณฑ์ ด้านกฎหรือการลงโทษ ด้านการรบและการดูแลชุมชน และการประพาศิตนและการปฏิบัติตามความเชื่อนี้ชุมชนจะมีกฎและจารีตที่ต้องถือปฏิบัติตาม เนื่องจากฐานคติความเชื่อมีต่ออำนาจเหนือธรรมชาติและเทพเจ้าที่อยู่บนสวรรค์จึงมีการจัดพิธีกรรมเพื่อสื่อสารถึงเทพเจ้า และบริวารของเทพเจ้าซึ่งมีบทบาทหน้าที่นำสารจากเบื้องบนมาสู่ปฏิบัติ และยังสามารช่วยเหลือบำบัดรักษาความทุกข์ร้อนของมนุษย์ด้วย ผลการศึกษาพิธีกรรมและเชื่อ พบว่า พิธีกรรมจะเป็นการบำบัดรักษาและการทำนายเหตุการณ์ต่าง ๆ รูปแบบของพิธีกรรมจะเป็นการเซ่นไหว้ มีองค์ประกอบของ เครื่องบูชา ดอกไม้ อาหาร เสื้อผ้าเครื่องประดับ และอาวุธ สำหรับแนวทางการอนุรักษ์และสืบทอด ดังนี้ (1) ควรกระตุ้นการเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของประเพณีด้านความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชน มีการนำองค์ความรู้ไปเข้าสอนในสถานศึกษา (2) ควรมีการสร้างนวัตกรรมความเชื่อและเพิ่มมูลค่าของสัญลักษณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรม เช่น ดาบ ข้าง และม้า ซึ่งทำจากไม้ (3) ควรให้พิธีกรรมและความเชื่ออยู่กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนเนื่องจากเป็นสิ่งที่สร้างความสุขและความสงบในชุมชนด้วยข้อห้ามและโทษของผู้ทำผิดเป็นกรอบของสังคม ซึ่งพิธีกรรมและความเชื่อเป็นฐานคติที่ควบคุมจิตและพฤติกรรมของกลุ่มชาวไทยลาวได้

คำสำคัญ: พิธีกรรมเลี้ยงแถน กลุ่มชาวไทยลาว จังหวัดสุรินทร์

Abstract

This article aimed to study of rituals and beliefs in the “Thaen” offering ritual at Ban Huai Pang, Dan sub-district, Kap Choeng district, Surin province. The study steps had the process of field visits to Thai-Lao people’s community interviews of the belief in God in heaven and servants. They gradually serve and receive orders to take care of and help humans in various fields such as living, agriculture, living in a house and coexisting with rules, rules or punishment, combat and community care. By behaving and following this belief, the community has to follow the rules and customs. Due to the belief base on transcendent powers and God in heaven, the ritual is held to communicate to the God and servants who brings the message from God to the human and also can help and treat human suffering as well. The results of the study of rituals and beliefs showed that the rituals were healing and foretelling events. The form of rituals and beliefs was the rituals offerings which contained elements of offerings such as flowers, food, clothing, accessories, and weapons. Guidelines for preservation and inheritance are as follows: (1) should encourage learning about the origin of traditions including beliefs and rituals of the community, and should bring knowledge to teach in educational institutions. (2) There should create innovation of beliefs and the addition of the value of symbols that appear in rituals such as swords, elephants, and horses which are made of wood. (3) Rituals and beliefs should be aligned with the way of life of the community as it creates happiness and peace in the community with prohibitions and penalties of offenders as a framework for society. The rituals and beliefs can be the basis for the mind and behaviour of the Thai-Lao people.

Keywords: Thaen Offering Ritual, Thai-Lao People, Surin Province

บทนำ

พื้นที่จังหวัดสุรินทร์ มีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม เฉพาะกลุ่มที่ยังรักษาอัตลักษณ์และความโดดเด่น และมีวัฒนธรรมที่หลากหลายสิ่งเหล่านี้ถือเป็นความเฉพาะที่ปรากฏในพื้นที่แถบดินแดนแห่งนี้ และยังรักษาสืบสอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (ยโสธารา ศิริภาประภากร, 2564 : 58) กลุ่มชาวไทยลาว คือ ผู้มีภาษาที่ใช้ในการสื่อสารเป็นภาษาลาว ที่เข้ามาอาศัยในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ หลายนุคสมัยมีการโยกย้ายถิ่นฐานตามการเปลี่ยนแปลงของการเมือง การปกครอง การดำรงชีพ และการเดินทางไปในพื้นที่ต่าง ๆ นั้น มนุษย์ได้จดจำ บ้านที่ก และรับรู้สิ่งที่ตนเคยปฏิบัติ สืบทอด ได้นำติดตัวมาด้วยทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม ที่อยู่ภายในจิตวิญญาณดังนั้นเมื่อการรับรู้ และปลูกฝังนี้เองจึงทำให้มนุษย์แต่ละชนชาติแม้จะไปอยู่ในถิ่นฐานใดๆก็ตาม มักจะสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ของตนเองที่รับรู้ และสัมผัสอันผ่านกาลเวลามานานให้ปรากฏในพื้นที่ที่อยู่อาศัยนั้นด้วยเสมอ ดังนั้นในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ แถบอำเภอกาบเชิง เราจะเห็นกลุ่มชาติพันธุ์เข้ามาอาศัยตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ และสิ่งที่ทำให้ทราบถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชน ที่แสดงให้เห็นได้ชัดเจน คือ ความเชื่อและพิธีกรรมเฉพาะกลุ่ม และรูปแบบโครงสร้างของพิธีกรรมนั้นๆ เราจะทราบว่า ฐานคติสัญลักษณ์ ความหมาย บุคคลนั้น ชื่ออะไร มาจากไหน และฐานคติความเชื่อ เป็นต้น (สำเร็จ อินทง และคณะ, 2562 : 375) ในพื้นที่การศึกษานี้มีความเป็นมาด้านประวัติศาสตร์ยาวนาน ผสมกันหลายยุคสมัยมีการศึกษา ในด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น และประเพณีพื้นบ้าน และศาสนสถานโบราณกับทั้งโบราณวัตถุ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน ตลอดถึง

ด้านการรักษา บำบัดผู้ป่วยในพิธีกรรม ดังนั้น พื้นที่แห่งนี้มีพัฒนาการด้านความเชื่อ สามารถอธิบายได้ว่าสมัยโบราณมนุษย์ได้ถือกำเนิดขึ้นมาท่ามกลางธรรมชาติได้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายพึ่งพิงอาศัยและมีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติตลอดเวลา การที่ต้องพึ่งพิงอาศัยอยู่ตลอดเวลาเมื่อได้เกิดมีปรากฏการณ์สองอย่าง ได้แก่ (1) ปรากฏการณ์ความเชื่อที่มีต่อการดำเนินชีวิตในด้านความเป็นมงคลและเสริมกำลังใจ (2) ปรากฏการณ์การอิงอาศัยและความต้องการความอยู่รอดและปลอดภัยด้วยปรากฏการณ์นี้เองได้มีการผสมผสานทางความเชื่อและข้อปฏิบัติที่เกิดขึ้นและยังรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีมาเป็นเวลานาน ทั้งนี้สิ่งเหล่านี้ย่อมมีคุณค่าและประโยชน์ทั้งสองอย่างที่สามารถสนองความต้องการ ของชุมชนในพื้นที่บริเวณแถบนี้ได้ ปรากฏการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ต้องเผชิญกับปรากฏการณ์และความแปรปรวนทางธรรมชาติด้วยสถานการณ์หลากหลายรูปแบบ ได้แก่ ฝนตก พายุ ร่อง พายุ ภัยพิบัติ โรคระบาดผู้คนล้มตาย ฯลฯ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่มนุษย์ในสมัยนั้นไม่สามารถเข้าถึงเครื่องมือในการรักษา หรืออธิบายได้ ปรากฏการณ์นั้นได้จึงก่อให้เกิดความรู้สึกลัวว่าธรรมชาติมีพลังอำนาจลึกลับบางอย่าง ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้นำมาซึ่งคุณและโทษ ทำให้มนุษย์เกิดความกลัวและยำเกรงและต้องการสื่อสารกับพลังอำนาจลึกลับเหล่านั้นโดยพิธีกรรมบางอย่าง ด้วยความไม่เข้าใจในกฎเกณฑ์ของธรรมชาติทำให้มนุษย์สร้างจินตนาการต่อสิ่งต่างๆ มีดวงวิญญาณและสิ่งที่มีอำนาจบางอย่างที่มีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติคอยควบคุมอยู่ (ยโสธรา ศิริภาประภากร, 2564 : 159 - 160) ความเชื่อของมนุษย์ซับซ้อนและมีเหตุผลขึ้นตามความเจริญ จากความเชื่อเหล่านี้ทำให้เราทราบถึงมนุษย์ที่มีความเชื่อต่อพลังอำนาจลึกลับและสิ่งเหนือธรรมชาติที่มีพัฒนาการมาแต่เดิม จนมาสู่ยุคที่มีการสร้างรูปเคารพตามปรากฏการณ์ต่างๆ และทวยเทพประจำฤดู และดวงดาว และแม้แต่นั้นที่เทือกเขาพนมดงรักอันเป็นอาณาเขตราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา ยังปรากฏในสัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อว่าเป็นผู้รักษาและคุ้มครองอยู่ในดินแดนโดยรอบแห่งนี้ คือดวงวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ประจำภูเขา และมีรูปเคารพและพัฒนาการมาเป็นรูปแบบพิธีกรรมบูชา เช่นไหว้ประจำปีจนกลายเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ยังรักษาสืบทอด มาถึงปัจจุบันนี้

จากการศึกษาพิธีกรรมเลี้ยงแถน บ้านห้วยปาง ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ จากความหมายคำว่า พิธีกรรมเลี้ยงแถน มีความหมายสำคัญที่สามารถสื่อความหมายได้ว่า เป็นพิธีกรรมเช่นไหว้ดวงวิญญาณเทวดาหรือดวงวิญญาณบรรพบุรุษ ประจำปี เป็นพิธีกรรมสื่อสารดวงวิญญาณ และผสมผสานกับการเข้าทรงโดยมี ผู้ทรง และดวงวิญญาณ ทั้งสองฝ่ายมารวมกันให้เป็นหนึ่งเดียวโดยผ่านกระบวนการ ขั้นตอน รูปแบบของพิธีกรรมเป็นต้น ความสำคัญของพิธีเลี้ยงแถน เป็นการสื่อสารและรับคำสั่งจากเบื้องบน และเป็นพิธีกรรมที่แสดงถึงความเคารพต่อพญาแถนด้วยพิธีกรรมนี้จัดขึ้นประจำปี อาจเลือกวันตามมงคลหรือเลือกตามความพร้อมก็ได้ เป็นช่องทางหนึ่งด้านพิธีกรรมที่จะติดต่อพญาแถน ผ่านบริวารท่าน และถือเป็นพิธีกรรมอบผลผลิตหรือถวายบรรณาการก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรูปแบบของเจ้าภาพหรือเจ้าบ้านว่าจะจัดเพื่อวัตถุประสงค์อะไร และเมื่อผลลัพธ์ได้ตามความต้องการแล้วก็จะมีการเลี้ยงตอบแทน ในด้านการบำบัดรักษาจัดเป็นการรักษาโดยตรงจากพญาแถน หรือจากผู้นำสาร (บริวารพญาแถน) จากเบื้องบนอีกที ส่วนวิธีการรักษาที่ขึ้นอยู่กับเบื้องบนหรือผู้ผ่านร่างหมอผีฟ้าทำการรักษาคนป่วยตามวิถีของแต่ละรายไป

ปัญหาที่พบในการลงพื้นที่การศึกษา และจากการชุมชนได้ให้ที่มาของประเด็นที่มีความสำคัญต่อการศึกษาครั้งนี้ คือ ความเชื่อละพิธีกรรมเลี้ยงแถน มีมาหลายหลายยุคสมัย และทำการสืบทอดโดยจัดพิธีกรรมในแต่ละปี แต่ยุคสมัยปัจจุบันคนรุ่นเก่าสมัยปู่ย่า ตายาย เริ่มแก่ตัวลงและเกรงว่าวัฒนธรรมของชุมชนเหล่านี้จะเลือนหายไป ตามยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมกับเทคโนโลยี ทำให้เด็กและเยาวชนไม่ให้ความสนใจ และสามารถพัฒนาองค์ความรู้จากสิ่งเหล่านี้เลยก็น่าเสียดายวัฒนธรรมเก่าแก่ ที่ชุมชนมีความเชื่อ และรับมาจากบรรพบุรุษ กำลังจะไม่ได้รับความเข้าใจและรับรู้จนสามารถสร้างมูลค่าจากสิ่งเหล่านี้ และนวัตกรรมในความเชื่อที่สามารถนำมาสร้างเป็นรูปแบบการเรียนรู้ หรือสร้างมูลค่าในด้านวิชาการ ด้านมูลค่าเพิ่มที่ได้จากอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงได้

กลายมาเป็นความน่าสนใจและต้องการที่จะศึกษาเรื่อง การศึกษาพิธีกรรมเลี้ยงแถน บ้านห้วยปาง ตำบลด่าน อำเภอ กาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ และน่าจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในด้านต่างๆได้ และสามารถพัฒนาให้กลายเป็นสื่อการเรื่อ นรีของชุมชนได้ต่อไป อย่างยั่งยืน

ฐานคติด้านความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อแถนและพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ

ฐานคติด้านความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อพลังอำนาจที่ไม่สามารถอธิบายได้ (วิลาลินี ศรีนุเคราะห์, 2543 : 1) มีดังนี้ (1) ฐานคติที่มนุษย์ให้ความเชื่อในอำนาจธรรมชาติเชื่อว่าสามารถดลบันดาลให้เกิดผลต่างๆแก่มนุษย์ได้ คือ ความทุกข์และสุขแก่มนุษย์ได้ มนุษย์จึงให้ความเคารพยำเกรงและพยายามเอาใจธรรมชาติ ในรูปแบบความเคารพ ธรรมชาติ และบูชาธรรมชาติ เป็นต้น (2) ฐานคติด้านความเชื่อในดวงวิญญาณ ผีसाง เทวดา ไสยศาสตร์ เครื่องราง กับ พลังลึกลับแห่งมนตราคม เป็นความเชื่อที่วิวัฒนาการมาจากความเชื่อดั้งเดิม โดยเชื่อว่าในธรรมชาติมีจิตวิญญาณครอง ด้วยดวงวิญญาณเหล่านั้นสถิตอยู่ในธรรมชาติและเป็นผู้ควบคุมให้เกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติ ทั้งในด้านที่เป็นคุณและเป็นโทษแก่มนุษย์ (3) มนุษย์ให้ความเชื่อในพลังอำนาจอันลึกลับ โดยเชื่อว่าเป็นเทพเจ้า เทวดา ที่รักษาภูเขา ป่าไม้ ก้อนหิน สายน้ำ รวมไปถึงสัตว์ที่อาศัยในป่าเขาเหล่าไพรเป็นความเชื่อที่พัฒนามาจากความเชื่อเรื่องดวงวิญญาณเชื่อ ว่ามีผีวิญญาณเทวดาประจำอยู่ในธรรมชาติ ทุกประเภทเทพเจ้าเหล่านั้นมีอารมณ์ รัก ชอบ โกรธ หลง แต่มีฤทธิ์อำนาจเหนือมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ผู้ที่ประกอบพิธีกรรมจึงพยายามเอาใจ ดวงวิญญาณ เหล่านั้นด้วยการ การบวงสรวง เช่น ไห้ว สังเวศ นอกจากนี้ยังพยายามสร้างรูปเคารพขึ้นมาเพื่อเคารพบูชาอีกด้วย และบูชาด้วยสิ่งที่มีมนุษย์มีอยู่เสมอทั้งเวลา เช้า และเวลาเย็น เป็นต้น ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงเกิดความนับถือ เช่น ธรรมชาติ ต้นไม้ใหญ่ ภูเขา แม่น้ำ จอมปลวก ซึ่งเป็นฐานคติแบบดั้งเดิมนั้นเอง ฯลฯ ให้เป็นที่พึ่งและสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ด้วยความเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้ต้องมีอำนาจลึกลับ สิ่งสถิตอยู่และมีพิธีกรรมการเช่นไหว้ การบูชาและหวังผลให้ตนได้ในสิ่งที่ปรารถนา ฐานคติด้านความเชื่อมีผลและ บทบาทและมีความสำคัญต่อมนุษย์ทุกยุคทุกสมัย ดังคำกล่าวของหม่อมเจ้าหญิงพูนพิสมัย ดิสสกุล ได้ทรงอธิบาย ความเชื่อว่าเป็นสิ่งที่เกิดจากความเชื่อในอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดินฟ้าอากาศและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดย ไม่เห็นเหตุต่าง ๆ ฉะนั้นเมื่อมีภัยพิบัติเกิดขึ้น ก็จะวิงวอนขอความช่วยเหลือต่อสิ่งที่ตนเชื่อว่าจะช่วยได้และเมื่อพ้นก็จะ แสดงความเคารพบูชา เช่นไหว้และอาจประกอบกิจกรรมการแสดง เช่น ดนตรี การรำรำ การแสดงต่างๆ เป็นต้น เมื่อ มนุษย์มีความเชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นพื้นฐานก็จะพัฒนาความเจริญเพื่อก้าวไปสู่ด้านอื่นๆ ต่อไปจึงถือได้ว่าความเชื่อเป็น ด้านแรกของแนวปฏิบัติต่างๆ ทั้งหลายเพราะเมื่อมนุษย์เชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่งและเห็นว่าเป็นของมีค่าจนนำมาปฏิบัติสืบไป จนชั่วลูกชั่วหลานสิ่งเหล่านี้ก็จะกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาในที่สุด

ส่วนประเพณีที่สมาชิกของชุมชนและสังคมยังยึดถือสืบเนื่องกันมาเพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิด ทั้งหลายที่ตนเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติแต่ละประเพณีและพิธีกรรม จะมีกรรมวิธี รูปแบบ ขั้นตอน องค์ประกอบ แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น (ปริญญญา จงหาญ, 2553 : 3 - 4) ประเพณีเกิดจาก องค์ประกอบ หลายอย่าง ได้แก่ ประเพณีเกิดจากความเชื่อที่มีต่ออำนาจเหนือธรรมชาติ และดวงวิญญาณที่สามารถให้คุณและโทษได้ ประเพณีเกิดจากการร่วมมือสร้างสรรค์ให้เกิดความเป็นมงคลในชีวิตและครอบครัวตามคติที่มีต่อสิ่งนั้น เช่น การรำรำ งานพิธีบวงสรวงประจำปีที่จังหวัดแต่ละแห่งจัดขึ้น ประเพณีสามารถเป็นแนวทางด้านความประพฤติของคนส่วนรวมที่ ถือเป็นธรรมเนียมหรือเป็นระเบียบแบบแผนและสืบต่อกันมาจนเป็นพิมพ์เดียวกันและยังคงอยู่ได้เพราะมีสิ่งใหม่เข้ามา ช่วยเสริมสร้างสิ่งเก่าอยู่เสมอและกลมกลืนเข้ากันได้ดี จึงทำให้ประเพณีเดิมยังคงอยู่ต่อไปได้ ด้วยเหตุนี้ประเพณีจึงมี ความสำคัญต่อมนุษย์ เนื่องจากสังคมใดที่มีวัฒนธรรมประเพณีย่อมแสดงให้เห็นว่าชุมชนและสังคม ประเพณีของชุมชน จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาท้องถิ่น แล้วยังสามารถยึดเหนี่ยวจิตใจคนในชุมชนและสร้างกิจกรรมดีให้กับชุมชนในพื้นที่ได้

ยังเป็นรากฐานในการพัฒนาจิตและพฤติกรรมได้อีกด้วย (กฤษนันท์ แสงมาศ และ โยโสธรา ศิริภาพระภากร, 2562 : 112 - 114) ทั้งนี้ประเพณีแสดงให้เห็นถึงความมีระเบียบแบบแผน เจตคติ การกระทำ คุณค่า ค่านิยม ศีลธรรม ของคนในชุมชนและสังคมนั้นยึดถือและปฏิบัติกันมานานจนเป็นที่ยอมรับและปฏิบัติจนเป็นแบบแผนเดียวกันมีส่วนทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

คำว่า “ແຄນ” ในความหมายของ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2554ก) หมายถึง เทวดา สามารถอธิบายได้ว่าเป็นสถานะอยู่เหนือมนุษย์เป็นฐานะที่อยู่บนฟ้า มีอำนาจเหนือมนุษย์อาจกล่าวได้ว่าเป็นเทวดาสูงสุดวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวอีสาน กลุ่มชนชาติพันธุ์กลุ่มชาวไทยลาวเชื่อว่าพระยาແຄນมีบทบาทต่อชีวิตมาก และด้านบทบาทด้วยตามฐานคติแต่เดิมได้กล่าวว่า “ແຄນ” มีลักษณะสองประเภท (ประยงค์ แสนบุราณ, 2555 : 8 - 9) ได้แก่ แຄนหลวง หมายถึง เทพเจ้า ผู้สร้างโลกสร้างสรรพสิ่งในโลก อาจกล่าวได้ว่าสรรพสิ่งเกิดจากพลังการสร้างสรรคเกิดจากเทพเจ้า และปรากฏตำนานที่กล่าวขาน ปรากฏเป็นนิทานเรื่องขุนบรม ได้กล่าวถึง แຄนฟ้าขึ้น ในพงศาวดารล้านช้างเรียกว่า พระยาແຄนหลวง หรือແຄนฟ้าขึ้น มีความหมายตรงกัน คือ พระยาແຄน คือเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่สูงสุด ตามฐานคติความเชื่อของชาวไทยลาวเป็นต้น และลักษณะที่สองได้กล่าวถึง คือ แຄนบริวารเป็นແຄนที่มีศักยภาพน้อยกว่าพระยาແຄน และเป็นผู้ที่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ ที่รับจากพระยาແຄน ในการบัญชา ชาวไทยลาวมีฐานคติว่าແຄนบริวารมีหลากหลายบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกัน ได้แก่ (1) แຄนหล่อ คือ ผู้ที่ทำหน้าที่หล่อรูปร่างและใบหน้ามนุษย์ให้มีความแตกต่างกันก่อนลงมาอุบัติเกิดในโลกมนุษย์ในที่ต่าง ๆ (2) แຄนแต่ง คือ ผู้ที่ทำหน้าที่ประสาทวิชาความรู้ในด้านต่าง ๆ ให้แก่มนุษย์ เช่น ด้านการทอไหม ด้านเลี้ยงไหม ด้านการตีเหล็ก ด้านสถาปัตยกรรม และด้านการเพาะปลูกการเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น (3) แຄนถม หรือ แຄนตรง แຄนเอือก แຄนหุอี คือ แຄนประจำสี่ทิศ ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ช่วยชี้จุดเส้นทางภูมิประเทศที่ดีในการตั้งเมือง และการเพาะปลูกด้านการเกษตร รวมไปถึงการพัฒนาบ้านเมือง (4) แຄนคำ คือ ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกรรมสงคราม อาวุธ การทหาร การปกครอง (5) แຄนซัง คือ ผู้ที่สามารถตัดสินและการพิจารณาความและความยุติธรรม (6) แຄนแพน คือ ผู้ที่ทำหน้าที่สอนศิลปะการละเล่น การร้องรำ การกวี และดนตรี (7) แຄนลม คือ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์ กับพระยาແຄน และ (8) แຄนแนน คือ ผู้ที่ทำหน้าที่ในการรักษา ให้ความสำคัญและบทบาท หน้าที่ ระหว่าง พระยาແຄน และบริวารจะมีขั้นตอน และรูปแบบการทำงานที่ชัดเจน ทั้งนี้ยังสัมพันธ์กับมนุษย์ในฐานะผู้พิทักษ์ รักษา และดูแล ไปพร้อมกันด้วย (จตุพล ทองสกุล, 2553 : 55)

การศึกษาการคงอยู่ของพิธีกรรมเลี้ยงແຄนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวบ้านห้วยปาง ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

ขั้นตอนการศึกษาผ่านกระบวนการลงพื้นที่ในการสัมภาษณ์ชุมชนกลุ่มชาวไทยลาวเกี่ยวกับฐานคติความเชื่อในเทพเจ้าและมิบริวาร ดังนี้

1. ศึกษาจากงานวิจัย หนังสือ ตำราด้านความเชื่อ พิธีกรรม วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นและความเป็นมาเพื่อรวบรวมข้อมูลที่ต้องการศึกษาตามกรอบประเด็นในการศึกษา
2. ทำการลงพื้นที่เพื่อทำการลงสำรวจพื้นที่ตามบริบทบ้านห้วยปาง ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับบริบทพื้นที่ที่มีพิธีกรรมของชุมชนในพิธีกรรมเลี้ยงແຄน
3. ประสานงานและทำการติดต่อกับชุมชนในพื้นที่การศึกษา เพื่อประสานงานในการขออนุญาตสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมของชุมชนและมีความเชี่ยวชาญและสามารถตอบคำถามได้และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา เพื่อรวบรวมข้อมูลตามกรอบการศึกษา ได้แก่ ฐานคติของชุมชนที่มีต่อพิธีกรรมเลี้ยงແຄน

ความเชื่อที่มีต่อพิธีกรรมนี้มีผลกระทบต่อในด้านใดบ้างของชุมชน พิธีกรรมเลี้ยงแถนมีรูปแบบ ขั้นตอน องค์ประกอบอย่างไร และบทบาทของพิธีกรรมมีด้านใดบ้าง เช่น การรักษา การทำนาย การคุ้มครอง และอื่น ๆ เป็นต้น

4. เรียบเรียงและสรุปผลดำเนินงานพร้อมแสดงผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าตามกรอบการศึกษา

เกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่การศึกษา เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวบ้านห้วยปาง ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ เป็นพื้นที่ที่มีการสืบทอด และรักษาประเพณีท้องถิ่นที่มีต่อพิธีกรรมเลี้ยงแถนในปัจจุบัน มีฐานคติและความเชื่อที่มีต่อการเลี้ยงแถนที่ยังมีความเชื่อและผูกพันอย่างเหนียวแน่น ชุมชนยังมีผู้ประกอบการกรรมเลี้ยงแถน มีเจ้าพิธีกรรม และยังมีผู้ใช้บริการอยู่ในปัจจุบัน และชุมชนในพื้นที่ยังรักษาอัตลักษณ์ด้านความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อพิธีกรรมเลี้ยงแถนที่มีความเฉพาะท้องถิ่นของกลุ่มชาวไทยลาว

ผลการศึกษาการคงอยู่ของพิธีกรรมเลี้ยงแถนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว บ้านห้วยปาง ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ลักษณะหิ้งแถนที่ประทับดวงวิญญาณ ดังภาพที่ 1 และพิธีกรรมเลี้ยงแถน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 1 ลักษณะหิ้งแถนที่ประทับดวงวิญญาณ

ที่มา: พระศักดิ์นรินทร์ ปยุตตปุญโญ (2564ก)

ภาพที่ 2 พิธีกรรมเลี้ยงแถนบ้านห้วยปาง ตำบลด่าน

ที่มา: พระศักดิ์นรินทร์ ปยุตตปุญโญ (2564ข)

จากภาพที่ 1 เป็นหิ้งแถนตั้งอยู่ภายในบ้าน เป็นเสมือนห้องที่ใช้ในการเคารพ บูชา กราบไหว้ และใช้ในการจัดพิธีกรรมบูชา เป็นอีกบทบาทในฐานะสิ่งเคารพบูชาและยังถือเป็นสถานที่สิ่งสถิตของดวงวิญญาณด้วย เป็นต้น ภาพที่ 2 พิธีกรรมเลี้ยงแถนของกลุ่มชาวไทยลาวในพื้นที่บ้านห้วยปาง อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ เป็นงานประจำปีที่จัดขึ้นเพื่อบูชา และเช่นไหว้ แถน เป็นพิธีกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญในฐานะผู้สืบทอด และรักษา สืบสานพิธีกรรมเลี้ยงแถนจนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และความเชื่อในพิธีกรรมเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในปัจจุบัน นอกจากนี้ จากงานวิจัยของ ประยงค์ แสนบุราณ (2555 : 9 - 11) ได้ศึกษา บทบาทของพระยาแถน พบว่าพระยาแถนมี บทบาทในการสร้าง ทั้งการสร้างโลกและจักรวาล การสร้าง ดิน น้ำ ลม ไฟ และทุกสิ่งที่อยู่บนโลกใบนี้ และแถนยังมี บทบาทในการลงโทษ ซึ่งหากมนุษย์ไม่เชื่อฟังพระยาแถนแล้ว ก็จะถูกลงโทษ มนุษย์จำเป็นต้องยำเกรงพระยาแถนในฐานะที่เป็นผู้สร้าง และบทบาทของพระยาแถนในด้านการปกครอง โดยพระยาแถนจะส่งคนเข้ามาดูแล ปกป้อง รักษา สอบมนุษย์ให้สามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุข

ความเชื่อที่มีต่อแถนกลุ่มชาวไทยลาว โดยส่วนใหญ่ฐานคติที่มีต่อความเชื่อในเรื่องบทบาทของแถนมักเป็นการให้ความสำคัญในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) ความเชื่อที่มีต่อแถนในฐานะผู้อำนวยผล และมีอำนาจให้คุณและโทษได้ และถือเป็นผู้มีอำนาจที่ยิ่งใหญ่ในฐานะเทพเจ้าที่มีผลโดยตรงต่อการดำรงชีวิต

2) การจัดเครื่องบูชาของกลุ่มชาวไทยลาว และชุมชนในพื้นที่มักแสดงถึงการเคารพอย่างหนึ่งและการถวายเครื่องบูชา ที่แสดงออกถึงการเคารพบูชาต่อแถน ถึงแม้ปัจจุบันความเชื่อนี้ก็ยังฝังอยู่ในความรู้สึกของชุมชนนี้ การถวายสิ่งของเพื่อเป็นการบูชาแถน การใช้เสียงดนตรีเพื่อการบูชา การจำลองสัตว์ที่มีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ได้แก่ ช้าง ม้า ดาบ เรือ ไม้พาย และอื่นที่เกี่ยวข้อง สิ่งเหล่านี้จัดว่าเป็นเครื่องเคารพ สัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ สิ่งแทนบรรพบุรุษของตนเอง ทั้งนี้ยังมีการจัดห่อเพื่อทำการบูชาภายในบ้านเรือนของตนเองอีกด้วย เป็นต้น

3) แถนกับฐานคติความเชื่อที่มีต่อการขอฝน ประเพณีขอฝนนี้ยังคงดำรงอยู่แม้ในสมัยปัจจุบัน ประเพณีนี้ยังถือปฏิบัติกันอยู่ท่ามกลางความเจริญรุ่งเรืองของวิทยาการสมัยใหม่จึงถือเป็นการให้ความสำคัญต่อฐานคติความเชื่อแบบดั้งเดิมและเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ด้านอนุรักษ์ สืบทอด ประเพณีท้องถิ่น เป็นต้น

4) แถนยังมีความสำคัญต่อมนุษย์ในด้านความรู้สึกและจิตวิญญาณภายในร่างกายของมนุษย์ และมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความเป็นอยู่ บ้านเรือนอาศัย สุขภาพร่างกาย ความสำเร็จ และเกษตรที่ได้ผลผลิต เป็นต้น (วุฒิชัย สว่างแสง และ พุทธิรักษ์ ปรานนอก, 2564 : 6) ขวัญ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ โดยมนุษย์เชื่อว่า ทุกคนล้วนมีขวัญสถิตอยู่ในตัว ขวัญแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่เป็นนามธรรม เรียกว่า วิญญาณ หรือ สิริมงคล ความดี และลักษณะที่เป็นรูปธรรม คือสิ่งที่สามารถจับต้องได้ (วุฒิชัย สว่างแสง และ พุทธิรักษ์ ปรานนอก, 2564 : 6) นอกจากนี้ ขวัญ ในภาษาเขมร ที่เรียกว่า “ปลิง” โดยเชื่อว่ามนุษย์เราจะมีปลิง 19 ดวง ที่ทำให้จิตใจของมนุษย์เป็นปกติ มีความสุข หากมีเหตุการณ์ที่ทำให้ตกใจ หรือหวาดกลัว ก็จะส่งผลให้ทำให้ขวัญหายไป เมื่อขวัญหายไป ก็จำเป็นต้องทำพิธีเรียกขวัญ เพื่อเอาขวัญคืนมา ในขณะที่ชาวไทดำในเวียตนาม เชื่อว่า มีราว 80 ขวัญ คือ อยู่ข้างหน้า 30 ขวัญ และอยู่ข้างหลัง 50 ขวัญ (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2562) และสารานุกรมวัฒนธรรมไทย (มปป.) กล่าวถึง จะเห็นว่า วิญญาณ หรือ ขวัญ หรือ ปลิง จะเป็นผู้คอยบงการให้สิ่งมีชีวิตดำเนินชีวิตไปในทิศทางของตนเอง ซึ่งขวัญในโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับแถน คือ เมื่อมนุษย์หมดอายุขัย ดวงวิญญาณจะออกจากร่างแล้วกลับไปยังเมืองแถน ไปอยู่กับบรรพบุรุษ และคอยช่วยเหลือดูแลบุตรหลานของตน (วุฒิชัย สว่างแสง และ พุทธิรักษ์ ปรานนอก, 2564 : 21)

การทำพิธีสู่ขวัญ เป็นพิธีที่ทำการเชิญขวัญให้อยู่กับตัว เพื่อให้มีความสุข ส่งเสริมกำลังใจให้เข้มแข็ง มีสติ และไม่ประมาท เรียกผู้รู้วิธีทำขวัญว่า หมอขวัญ หรือหมอพรหมณ์ เรียกวิธีเรียกขวัญว่า สู่ขวัญ เรียกการสวดเรียกขวัญว่า สุตขวัญ ซึ่งเป็นวิธีการเรียกของพรหมณ์ เรียกเครื่องใช้ในพิธีว่า บายศรี (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2561 : 141) และการทำพิธีสู่ขวัญมีมาตั้งแต่อดีตสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่สมัยก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเผยแผ่เข้ามาในแถบสุวรรณภูมิ (นลิน สินธุประมา, 2562; สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2562)

ความเชื่อและพิธีกรรมเลี้ยงแถนกลุ่มชาวไทยลาว ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

ความเชื่อ คือ การยอมรับนับถือในหลักการอย่างใดอย่างหนึ่งเช่นเชื่อในคำสอน เชื่อในบุคคล การยึดถือในสิ่งที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือมนุษย์ ของบุคคลกลุ่มชนหรือสังคมนั้นๆ เช่นความเชื่อเรื่องเทวดาอารักษ์ เช่น รุกขเทวดา เจ้าทุ่ง เจ้าท่า เจ้าป่า เจ้าเขา พระภูมิเจ้าที่และผีประจำเมืองวิญญาณเหล่านี้มีความเชื่อว่าเป็นผู้ดูแลในสถานที่ต่างๆ มีความเกี่ยวข้องกับสถานที่นั้นมานานและยังไม่ไปจากที่นั้นยังคงดูแลรักษาอยู่ เป็นต้น สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2554) ให้ความหมายกับ คำว่า พิธีกรรม เป็นคำนาม หมายถึง การบูชา หรือแบบอย่างหรือแบบแผนต่าง ๆ ที่ปฏิบัติในทางศาสนา และ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2561 : 19) ได้กล่าวถึง พิธีกรรมของชุมชน เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้กระทำสบายใจ เป็นการสร้างพลังทางศีลธรรม เนื่องจากทุกคนจะมารวมตัวเพื่อช่วยกันทำกิจกรรมให้สำเร็จ สร้างความอบอุ่นให้กับคนในชุมชน (สมพร เกษมสุขจรสแสง, 2526 : 47) กล่าวว่า พิธีกรรม หมายถึง การบูชาแบบอย่างหรือแบบแผนต่างๆ ที่ปฏิบัติในทางศาสนาเป็นคำบัญญัติของการประกอบพิธีการต่างๆ และคำว่าพิธีการ (Rite) หมายถึงพิธีตามประเพณีทางศาสนาหรือในโอกาสสำคัญ พิธีกรรมจะก่ออำนาจพิเศษขึ้นมาเป็นการเพิ่มพลังและสืบอำนาจให้แก่การดำเนินชีวิตเป็นรูปแบบของพฤติกรรมหรือการทำพิธี นอกจากนี้ พิธีกรรม ยังเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อตอบสนองความต้องการทางโลกียวิสัย หรือเพื่อตอบสนองจิตวิญญาณให้สามารถดำเนินชีวิตได้ถูกต้องตามกฎหมาย จารีต ประเพณี วัฒนธรรม และการยอมรับจากคนทั่วไป (เดณี ชาร์เจน, 2542 : 29 – 35; ยโสธารา ศิริภาพระภากร, 2560 : 10 - 11)

ดังนั้นที่มาของความเชื่อที่มีต่อแถนสามารถที่จะดับทุกข์เข็ญหรือทำลายในอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้ และองค์ความรู้ในด้านความเชื่อนี้สามารถที่จะช่วยเหลือมนุษย์ที่เดือดร้อนได้ โดยมีความเชื่อว่าการที่มนุษย์เกิดการเจ็บป่วยนั้นก็เนื่องจากการไปละเมิดหรือทำผิดต่อผี (บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา, 2550 : 41) ที่เชื่อว่าเป็นดวงวิญญาณบรรพบุรุษ โดยเป็นการละเมิดต่อบรรพบุรุษในข้อห้ามหรือศีลธรรมอันดีงามของสังคม วิธีการในการรักษาต้องมีการเชิญแถนมาสิงสถิตอยู่ในร่างของคนทรง เรียกว่า "ผีฟ้านางเทียน" ขั้นตอนการเชิญดวงวิญญาณแถน ดังภาพที่ 3 และลักษณะพิธีกรรมช่วงประกอบพิธี ดังภาพที่ 4 ซึ่งในการลำผีฟ้าของชาวอีสานนั้นมองค้ประกอบอยู่ทั้งหมด 5 ส่วนคือ หมอลำ ผีฟ้า หมอแคน ผู้ป่วย และเครื่องบูชา ทั้งนี้การจัดพิธีกรรมดังกล่าวจะมีขึ้นในเดือนสาม จึงได้มีการจัดพิธีกรรมขึ้นทั้งนี้ตามวัตถุประสงค์ของผู้จัดพิธีกรรมว่ามุ่งประสงค์เรื่องใด

ภาพที่ 3 ขั้นตอนการเชิญดวงวิญญาณแถน
ที่มา: พระศักดิ์นรินทร์ ปยุตตปัญโญ (2564ค)

ภาพที่ 4 ลักษณะพิธีกรรมช่วงประกอบพิธี
ที่มา: พระศักดิ์นรินทร์ ปยุตตปัญโญ (2564ง)

จากการศึกษาสาเหตุของการจัดพิธีเลี้ยงแถน คือ ความเชื่อที่มีมาแต่กาลก่อนสาเหตุของจัดพิธีเลี้ยงแถนมาจากความเชื่อความศรัทธาต่อพญาแถนที่ถูกถ่ายทอดจากบรรพบุรุษเป็นความเชื่อที่มีมาพร้อมชาติพันธุ์ที่มีความเคารพและกตัญญูต่อดวงวิญญาณของบรรพบุรุษหรือเป็นผู้สืบทอดมรดก การได้รับมอบหน้าที่ในการสื่อสารจากเทพเจ้าในอุดมคติความเชื่อคือพญาแถน นั่นเอง จึงนับว่าเป็นความเชื่อมาแต่ก่อนเพราะได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ในการจัดพิธีกรรมเลี้ยงแถนหรือเลี้ยงผีแถนหรือรำผีฟ้า การจัดเตรียมเวทีหรือปลั้มพิธีมีองค์ประกอบ คือ (1) การจัดพิธีเลี้ยงแถนเป็นการเลี้ยงประจำปีจะเน้นในวันอังคาร เริ่มวันที่ดีที่สุดในการเลี้ยงครุใหญ่คือ ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 เป็นประจำทุกปี และจะมีเวลาประกอบปลั้มพิธีเพียง 3 วันก่อนจะถึงวันจริง เท่านั้น (2) ในวันเตรียมการวันแรก คือ 2.1 เตรียมจัดหาเสาปลั้มพิธี จำนวน 9 ต้น เท่านั้นและจะด้อมเสาหาให้แล้วเสร็จภายในวันเดียว 2.2 จัดหาไม้ซื่อ ไม้คาน ตามคำนวณของช่าง เพื่อความแข็งแรงคงทนของปลั้มพิธี 2.3 จัดหาไม้กลอนหลังคาตัวนี้คือต้องใช้ฝัองละ 9 ลำ รวม 18 ลำ 2.4 จัดหา ไพรหญ้าคา จำนวน 100 พิล เพื่อใช้มุง โดยเน้นวิธีการมุงหลังคาจะต้องมุงโดยชาวตำบลเท่านั้น หลังจากจัดหาอุปกรณ์ ที่จะเป็นเหล่านี้เสร็จแล้ว ก็จะมีการช่วยกันประกอบปลั้มพิธี ให้แล้วเสร็จภายในวันแรกของการเตรียมงาน (3) วันที่ 2 นำห่อหิ้งครุมาตั้งในประรำพิธีเส็จแล้วนำดอกจำปาสีขาวเหลือง (ชนิดเดียว) มาร้อยเป็นเส้นร้อยเสร็จ

นำไปห้อยกับไม้กลอนหลังคาให้เต็มเท่าที่จะทำได้ ฝ่ายเจ้าภาพต้องเตรียมการหื้อข้าวต้มและกล้วย คำหมากพลู บุหรี่ นำมาห้อยเช่นกัน (4) หิ้งครุมีความสูงจึงจำเป็นต้องทำบันไดมาทาบทเพื่อจะได้เชิญเทวดาหรือผีฟ้าลงมาประทับร่างคนทรงตามคติความเชื่อบนหิ้งจะประกอบด้วย คำหมากพลู บุหรี่ ชั้น 5 ชั้น 8 (ใส่ลาด วางบนหมอน) ผ้าขาว ผ้าถุง หมอน 3 ลูก น้ำมันมะกอก 1 ขวด แป้ง 1 ขวด แป้งกระป๋อง 1 ป่อง น้ำขมิ้น 1 ชั้น และ ห่อบูชาครูจากสมาชิกกลุ่มผู้ทำพิธี (คำหมาก บุหรี่ ดอกไม้) (5) หิ้งเล็ก มี แป้ง หวี กระจก หน่อกล้วย อ้อย หนูนาง หนูน้อย ดาบไม้ยอป่า เรือต้นยอป่า ซิงดักนก ดาบจริงอย่างละ 1 ชั้น (6) สูป 1 คู่ แห่ ข่องใส่ปลา ธนู ฟันไม้ ถ่าน เต่า มีดพล่า ครกสาก พริกแห้ง เกลือ เชียง หม้อ (เครื่องทำมาหากินและเครื่องครัว ตามแบบฉบับโบราณ) (7) เครื่องไหว้ในวันงาน มีข้าวปลาอาหาร ของหวาน ผลไม้ น้ำดื่ม (ยกเว้นเหล้า) (8) เครื่องแต่งกาย โดยเน้น ผ้าขาวม้า ผ้าขึ้น ผ้าโสร่ง ผ้าแพร เครื่องแต่งกายเครื่องประดับ ต่างๆ ตามแต่เจ้าภาพจะหามาไว้ได้ เป็นต้น

การจัดพิธีเลี้ยงแถนเมื่อจะเริ่มพิธีเลี้ยงแถนจะถือเครื่องบูชาไปบอกกล่าวผู้ร่วมพิธีโดยเริ่มจากหมอแคน คนตีกลอง คนตีฉิ่ง ตีฉาบ ตีฆ้อง เมื่อเสร็จแล้วก็จะให้หมอลำและกลุ่มผู้ทำพิธีตามแต่หมอลำที่จะเลือกเสร็จแล้ว ก็ยกชั้นครุ (ซึ่งประกอบด้วยผ้าขาว ผ้าแพร ชั้น 5 ชั้น 8 หมากพลู บุหรี่ เป็นต้น) นำขึ้นหื้อบูชาหลังจากนั้นผู้นำจะนำเครื่องบูชาและอาหารคาวหวานบอกกล่าวแถนในระหว่างเลี้ยงข้าวปลาอาหารผู้ที่หมอลำฟ้าได้เชิญร่วมพิธีด้วยห่อบูชาทุกคนก็จะอธิษฐานจิตถึงองค์พญาแถนหรือองค์เทพตามคติความเชื่อ นำเครื่องบูชาครูไปวางไว้บนหิ้งครุที่ตั้งไว้กลางประรำพิธี พอวางเสร็จเมื่อพร้อมแล้ว หมอแคนจะเป็นผู้เริ่มเป่าแคนตามบทบาทที่ได้รับหลังจากนั้นหมอลำฟ้าจะนำพ่อนบูชาครูและคณะที่พ่อนตามบทบาท ที่ว่าคือ รำเริ่มต้นพอรำได้สักพักเมื่อได้เวลาที่เทพเทวดาหรือผีฟ้า ตามความเชื่อได้รับทราบและอ้อนนำสำราญกับเครื่องเช่นไหว้พอลแล้วท่านก็จะเข้ามาร่วม พ่อนรำด้วย โดยการผ่านร่างกลุ่มผู้ร่วมประกอบพิธีโดยลำดับ เกิดเป็นการแสดงขับร้องและดำเนิน เป็นเรื่องเป็นราว เป็นตอนตามแต่ผีฟ้าจะพาลำเรื่องไปเมื่อเข้าโหมโรงก็มีการรักษาโดยผีฟ้าที่ลงมาประทับมีการปราบสิ่งชั่วร้ายต่างๆ ร่วมด้วยในบทลำนำเป็นเช่นนั้นไปเรื่อยๆ โดยผีฟ้าจะมีเวลาให้คณะพักเบรกและเริ่มต่อจนเป็นที่พอใจของเจ้าภาพ แต่ถ้าหากเจ้าภาพประสงค์จะหยุดผีฟ้าก็จะหยุดให้ตามความประสงค์โดยการเชิญและยกหื้อบูชาขึ้นไปไว้บนบ้านของเจ้าภาพ เมื่อเสร็จพิธีทุกฝ่ายก็จะมากินเลี้ยงกันตามแต่เจ้าภาพจะเตรียมไว้เสร็จแล้วก็ป็นอันจบพิธี

แนวทางการอนุรักษ์พิธีเลี้ยงแถนของกลุ่มชนชาวไทยลาว ตำบลต่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

ในพื้นที่ชุมชน น่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมด้านวิถีความเชื่อของกลุ่มชาวไทยลาว และพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญ ที่สามารถพัฒนาต่อยอดด้านต่างๆได้ โดยอาศัยฐานคติที่ได้จาก นิทาน และตำนานพญาแถน บทบาท หน้าที่ของแถนที่มีต่อมนุษย์ สามารถหาแนวทางที่มีผลต่อการอนุรักษ์พิธีกรรมเลี้ยงแถน ดังนี้ (1) ฐานคติที่ชุมชนมีความเชื่อในอำนาจดวงวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ คือ พญาแถน (2) พิธีเลี้ยงแถนที่มีการพัฒนาการมาจากอดีตมาในช่วงสมัย ปู่ย่า ตายาย ก็ยังมีการจัดพิธีกรรมเช่นไหว้และถูกขึ้นมาในทุกๆปี และรอบเดือนที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ได้แก่ ช่วงก่อนการลงทำการเกษตร หรือการทำนา ทำไร่ มักเป็นพิธีกรรมเพื่อความอุดมสมบูรณ์ และฝน เป็นต้น นอกนั้นก็มักจะเป็นเรื่องราวที่เข้ามาบทบาท อธิฐาน และสำเร็จตามที่ตั้งใจก็มักจะเดินทางเข้ามา เช่นไหว้ บูชา (3) ความเป็นทางประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ตำนานท้องถิ่น ได้แก่ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม ฐานคติที่มีต่อพญาแถน สิ่งเหล่านี้สามารถเป็นจุดสำคัญพอที่จะสร้าง ประดิษฐ์สร้างศิลปะการแสดง ประกอบ แสง สี แสง ที่เกิดขึ้นเฉพาะพื้นที่ชุมชนโดยไม่ต้องไปซ้ำกับพื้นที่อื่น ๆ ได้

การพัฒนาศิลปะการแสดงพื้นบ้าน การออกแบบชุดการแสดงจากพิธีเลี้ยงแถน เป็นการนำแนวคิดและแรงบันดาลใจมาจากร่างกายประกอบที่อยู่ในพิธีกรรม เช่นไหว้เข้ามาวิเคราะห์ ตีความหมายและค้นหาคุณค่าในพิธีกรรม

ออกมาเป็นชุดการแสดง โดยใช้แนวคิดการฟ้องร้องของนาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์พื้นและหลักทฤษฎีทางดนตรีมาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศิลปะการแสดงจากพิธีเลี้ยงแถน ดังนี้ การพัฒนาท่ารำสามารถนำท่ารำ ที่ปรากฏในพิธีกรรมเลี้ยงแถน มาใช้เป็นโครงสร้างประดิษฐ์ท่ารำให้เกิดความประณีตสวยงามโดยพิจารณาจากท่าทางตามธรรมชาติของปราศรัยท้องถิ่นผู้นำประกอบพิธี ผู้เข้าร่วม ขึ้นตอนการประกอบพิธีบวงสรวง จากการศึกษาวิถีชีวิตบริบทชุมชนบ้านโคกเจริญ ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ นำมาวิเคราะห์ตีความหมายเพื่อออกแบบท่ารำได้ คือ ท่าเล่าตำนานนพยาแถน บทบาทของแถนที่มีต่อมนุษย์ ทำเดินชมทิวทัศน์วิถีกลุ่มชน ทำประนมวันทาบูชา ท่วงท่าแสดงออกการถวายท่ากราบและบูชา ทำอัญเชิญ รูปแบบการแสดงแบ่งเป็น 2 ช่วง โดยช่วงที่ 1 เป็นการบรรยายตำนานนพยาแถน และบทบาทที่มีต่อมนุษย์ในด้านต่าง ๆ และช่วงที่ 2 เป็นขั้นตอนของการประกอบพิธีกรรมบวงสรวง เช่นไหว้พิธีเลี้ยงแถน เป็นต้น การแสดงละครประกอบ แสง สี เสียง ตำนานพิธีกรรมเลี้ยงแถนวิถีชุมชนชาวไทยลาว กับการจัดการแสดง แสง สี เสียง สืบสานตำนาน นิทาน เรื่องเล่า จัดงานโดยองค์การบริหารตำบล วิเคราะห์ชุดการแสดง การนำเสนอวิถีชีวิตของชุมชนบ้านห้วยปาง และบ้านโคกเจริญ ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ เป็นชาวไทยลาวมีประเพณีท้องถิ่น คือ พิธีกรรมเลี้ยงแถน ที่สามารถนำมาประกอบการแสดงเพื่อให้เห็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน และการกล่าวขาน ด้านตำนานนพยาแถนเรื่องราวบทบาท หน้าที่ การดูแล ของแถนที่มีบทบาทต่อมนุษย์ เป็นการแสดงละครเรื่องราวความเป็นมา เป็นตำนานเล่าขานสืบมาสู่ลูกหลานทำให้ผู้เข้าชมเกิดอารมณ์ความรู้สึกร่วม ผ่านศิลปะการแสดง เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และสืบสานและต่อยอดต่อไป และสามารถพัฒนาในด้าน การกระตุ้นการศึกษา การสร้างสรรค์นวัตกรรมทางความเชื่อ และด้านสัญลักษณ์ในพิธีที่นำมาสร้างสรรค์ผ่านศิลปะการแสดงของชุมชน สามารถสรุปได้ดังนี้ (1) กระตุ้นการศึกษาทำความเข้าใจในบทบาทพิธีกรรมและความเชื่อการเพิ่มความรู้ความเข้าใจในประวัติความเป็นมาในด้านชาติพันธุ์ และความเชื่อดั้งเดิมที่มีต่อแถน จากงานวิจัย สืบหาความรู้ทางวิชาการ และขยายสื่อพร้อมวีดิทัศน์ประกอบให้เข้าถึงมากขึ้นโดยจัดให้เหมาะสมกับทุกวัยและเพิ่มหลักสูตรความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีความเชื่อชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของบรรพบุรุษทำให้เกิดความเข้าใจสังคมอดีตมากขึ้น เป็นการเพิ่มความหวงแหนและความภูมิใจของตนเองและชุมชน (2) การสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อยักจุดเด่นของพิธีกรรมเลี้ยงแถน สร้างรายได้และกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน ต้องหาจุดเด่นของพิธีกรรมเลี้ยงแถน ในที่นี้ก็คือเป็นวัตถุที่มีความเชื่อว่าเป็นมงคลแก่ผู้ครอบครอง เช่นดาบไม้ยอป่า เรือไม้ยอป่า ไม้ยอป่า ที่มีความเชื่อมาแต่โบราณว่าสามารถขับไล่สิ่งอัปมงคลออกจากร่างกายผู้ป่วย เป็นการรักษาแบบท้องถิ่น ที่พบเห็นได้ยากทั้งนี้ยังเพิ่มความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น สำหรับการประกอบพิธีเลี้ยงแถน ด้วยไม้ยอป่าที่เป็นความเชื่อด้านสรรพคุณป้องกันและไล่มนต์ดำคุณไสยและภูตผีร้าย ที่เป็นพื้นฐานโดยได้รับการยอมรับจากรุ่นสู่รุ่น ทั้งนี้การสร้างวัตถุมงคลขึ้นมาใหม่เพิ่มในประรำพิธีอาจสร้างแรงจูงใจในการเพิ่มพลังความศรัทธา ต่อองค์แถนและพิธีกรรมได้มากยิ่งขึ้น (3) สัญลักษณ์ในพิธีเลี้ยงแถนและความเชื่อของชุมชนสามารถเพิ่มความน่าสนใจ ในการเข้ามาศึกษาเรียนรู้และต่อยอดองค์ความรู้ที่หลากหลายสำหรับพัฒนารูปแบบพิธีให้เข้ากับสมัยและวิถีชีวิตของชุมชนโดยการเพิ่มเอกลักษณ์ เช่น รูปแบบการสร้างควมรื่นรม เสียงดนตรี การขับร้อง ท่วงทำนองการรำรำ การสร้างสัญลักษณ์ของพิธีกรรมเลี้ยงแถนเพื่อต่อยอดพัฒนาอาชีพและผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพิ่มเสน่ห์ของมรดกขลังภายในพิธีโดยมีการปลุกเสกหรือเอาเข้าร่วมในพิธีเพิ่มความน่าเชื่อถือและสร้างกลุ่มอนุรักษ์ภายในชุมชนสนับสนุนและส่งเสริมสินค้าสร้างมูลค่าบวกกับการอนุรักษ์ประเพณีในชุมชนด้วย เป็นต้น

บทสรุป

ฐานคิดด้านความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อพลังอำนาจที่ไม่สามารถอธิบายได้มีดังนี้ (1) ฐานคิดที่มนุษย์ให้ความเชื่อในอำนาจธรรมชาติเชื่อ ว่าสามารถดลบันดาลให้เกิดผลต่างๆแก่มนุษย์ได้ คือความทุกข์และสุขแก่มนุษย์ได้ มนุษย์

จึงให้ความเคารพยำเกรงและพยายามเอาใจธรรมชาตินี้ ในรูปแบบความเคารพธรรมชาติ และบูชาธรรมชาติ เป็นต้น ส่วนประเพณีที่สมาชิกของชุมชนและสังคมยังยึดถือสืบเนื่องกันมาเพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดทั้งหลายที่ตนเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติแต่ละประเพณีและพิธีกรรม จะมีกรรมวิธี รูปแบบ ขั้นตอน องค์ประกอบ แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น

ทั้งนี้ประเพณีแสดงให้เห็นถึงความมีระเบียบแบบแผน เจตคติ การกระทำ คุณค่า ค่านิยม ศีลธรรม ของคนในชุมชนและสังคมนั้นยึดถือและปฏิบัติกันมานานจนเป็นที่ยอมรับและปฏิบัติจนเป็นแบบแผนเดียวกันมีส่วนทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข คำว่า “แกน” สามารถอธิบายได้ว่าเป็นสถานะอยู่เหนือนมนุษย์เป็นฐานะที่อยู่บนฟ้า มีอำนาจเหนือมนุษย์จากกล่าวได้ว่าเป็นเทวดาสูงสุดวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวอีสาน กลุ่มชนชาติพันธุ์กลุ่มชาวไทยลาว เชื่อว่าพระยาแกนมีบทบาทต่อชีวิตมาก และด้านบทบาทด้วย ตามฐานคติแต่เดิมได้กล่าวว่า “แกน” มีลักษณะสองประเภท ได้แก่ แกนหลวง หมายถึง เทพเจ้า ผู้สร้างโลกสร้างสรรพสิ่งในโลก อาจกล่าวได้ว่าสรรพสิ่งเกิดจากพลังการสร้างสรรคเกิดจากเทพเจ้า ความเชื่อที่มีต่อแกนกลุ่มชาวไทยลาวโดยส่วนใหญ่ฐานคติที่มีต่อความเชื่อในเรื่องบทบาทของแกนมักเป็นการให้ความสำคัญในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ (1) ความเชื่อที่มีต่อแกนในฐานะผู้อำนวยผล และมีอำนาจให้คุณและโทษได้ และถือเป็นผู้มีอำนาจที่ยิ่งใหญ่ในฐานะเทพเจ้าที่มีผลโดยตรงต่อการดำรงชีวิต (2) การจัดเครื่องบูชาของกลุ่มชาวไทยลาว และชุมชนในพื้นที่มักแสดงถึงการเคารพอย่างหนึ่งและการถวายเครื่องบูชา ที่แสดงออกถึงการเคารพบูชาต่อแกน ถึงแม้ปัจจุบันความเชื่อนี้ก็ยังฝังอยู่ในความรู้สึกของชุมชนนี้ การถวายสิ่งของเพื่อเป็นการบูชาแกน การใช้เสียงดนตรีเพื่อการบูชา การจำลองสัตว์ที่มีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ได้แก่ ช้าง ม้า ดาบ เรือ ไม้พาย และอื่นที่เกี่ยวข้อง สิ่งเหล่านี้จัดว่าเป็นเครื่องเคารพ สัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ สิ่งแทนบรรพบุรุษของตนเอง ทั้งนี้ยังมีการจัดหอเพื่อทำการบูชาภายในบ้านเรือนของตนเองอีกด้วย เป็นต้น (3) แกนกับฐานคติความเชื่อที่มีต่อการขอฝน ประเพณีขอฝนนี้ยังคงดำรงอยู่แม้ในสมัยปัจจุบัน ประเพณีนี้ยังถือปฏิบัติกันอยู่ท่ามกลางความเจริญรุ่งเรืองของวิทยาการสมัยใหม่จึงถือเป็นการให้ความสำคัญต่อฐานคติความเชื่อแบบดั้งเดิมและเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ด้านอนุรักษ์ สืบทอด ประเพณีท้องถิ่น เป็นต้น (4) แกนยังมีความสำคัญต่อมนุษย์ในด้านความรู้สึกและจิตวิญญาณภายในร่างกายของมนุษย์ และมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในด้านต่างๆ ได้ ได้แก่ ความเป็นอยู่ บ้านเรือนอาศัย สุขภาพร่างกาย ความสำเร็จ และเกษตรที่ได้ผลผลิต เป็นต้น ความหมายของคำว่า พิธีกรรม ให้ความหมายที่สำคัญ หมายถึง พฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความเชื่อของบุคคลในสังคม ที่แสดงออกในลักษณะที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับ จุดประสงค์หรือความต้องการของผู้ทำพิธีกรรม หรือชุมชนนั้น ๆ โดยพิธีกรรมได้ถูกแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามจุดประสงค์ของการทำพิธีกรรม ได้แก่ พิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิต ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่มุ่งส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ชีวิตของมนุษย์ และพิธีกรรมที่เป็นมงคล โดยมุ่งหมายที่จะทำพิธีกรรมให้เกิดฤทธิ์เดช การดลบันดาลให้เกิดความคุ้มครอง การดูแลรักษา การป้องกันจากโรคร้ายไข้เจ็บ การมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ เป็นต้น สำหรับแนวทางในการสื่อสารดวงวิญญาณผ่านพิธีกรรมสามารถดำเนินการบูชาตามแบบอย่าง หรือแบบแผนต่างที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมา คำว่าพิธีการ (Rite) หมายถึง เป็นคำนาม หมายถึง การที่เกี่ยวข้องกับพิธีและแบบหนังสือทางทูต เช่น กรมพิธีการทูต (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554ค) อย่างไรก็ตามเมื่อกล่าวถึง พิธีตามประเพณีทางศาสนาหรือในโอกาสสำคัญ และพิธีกรรมจะก่ออำนาจพิเศษขึ้นมาเป็นการเพิ่มพลังและสีสันอำนาจให้แก่พิธีการนั้น ๆ จะเห็นว่าพิธีกรรมเป็นพฤติกรรมที่กระทำขึ้นเพื่อสนองโลกียวิสัย หรือเพื่อความสูงส่งทางจิตวิญญาณ ในขณะที่พิธีการจะเป็นการส่งเสริมพิธีกรรมนั้นให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ซึ่ง พิธีกรรมการเลี้ยงแกนของบ้านห้วยปาง ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ถือเป็นพิธีกรรมที่มุ่งหมายให้เกิดการดำรงชีวิตที่เกิดสันติสุข เกิดความสุข และรับการปกป้องจากอันตรายที่จะเกิดขึ้น โดยแนวทางการอนุรักษ์พิธีเลี้ยงแกนของกลุ่มชนชาวไทยลาว ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ พบว่าในพื้นที่ชุมชน น่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมด้าน

วิถีความเชื่อของกลุ่มชาวไทยลาว และพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญ ที่สามารถพัฒนาต่อยอดด้านต่างๆได้ โดยอาศัยฐานคติที่ได้จาก นิทาน และตำนานพญาแถน บทบาท หน้าที่ของแถนที่มีต่อมนุษย์ สามารถหาแนวทางที่มีผลต่อการอนุรักษ์พิธีกรรมเลี้ยงแถน ดังนี้ (1) ฐานคติที่ชุมชนมีความเชื่อในอำนาจดวงวิญญาณศักดิ์สิทธิ์คือ พญาแถน (2) พิธีเลี้ยงแถนที่มีการพัฒนาการมาจากอดีตมาในช่วงสมัย ปู่ย่า ตายาย ก็ยังมีการจัดพิธีกรรมเช่นไหว้และถูกขึ้นมาในทุกๆปี และรอบเดือนที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ได้แก่ ช่วงก่อนการลงทำการเกษตร หรือการทำนา ทำไร่ มักเป็นพิธีกรรมเพื่อความอุดมสมบูรณ์ และฝน เป็นต้น นอกนั้นก็มักจะเป็นเรื่องราวที่เข้ามาบทบาท อธิฐาน และสำเร็จตามที่ตั้งใจก็มักจะเดินทางเข้ามา เช่นไหว้ บูชา (3) ความเป็นทางประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ตำนานท้องถิ่น ได้แก่ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม ฐานคติที่มีต่อพระยาแถน สิ่งเหล่านี้สามารถเป็นจุดสำคัญพอที่จะสร้าง ประดิษฐ์สร้างศิลปะการแสดง ประกอบ แสง สี แสง ที่เกิดขึ้นเฉพาะพื้นที่ชุมชนโดยไม่ต้องไปเข้ากับพื้นที่อื่นก็ได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2561). **มรดกภูมิปัญญาอีสาน**. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กฤษณันท์ แสงมาศ และ ยโสธรา ศิริภาประภากร. (2562). พิธีแหวนอาหะจยุประจำปีของปราสาทบ้านโพธิ์ศรีธาตุ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์. **วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์**, 4(1), 110 – 124.
- จตุพล ทองสกล. (2553). **การดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยดำ บ้านหัวถนน ตำบลคอนพุทรา อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เดนี ชาร์เจน. (2542). **พิธีกรรมของโลก = Global Ritualism**. แปลโดย ทิพย์อาภา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ฯ.
- นลิน สันธูประมา. (2562). **การเดินทางของขวัญ** [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://m.museumsiam.org/da-detail2.php?MID=3&CID=177&CONID=3391&SCID=242>.
- บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา. (2550). **การดำรงอยู่ของหอเจ้าบ้านในเขตชุมชนเมือง กรณีศึกษา : เทศบาลตำบลหางดง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ประยงค์ แสนบูรณ. (2555). **ความเชื่อเรื่องพระยาแถนของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมกลุ่มวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคอีสาน**. **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 29(3), 1 - 17.
- ปริญญา จงหาญ. (2553). **การศึกษาพิธีกรรมแหวนของชาวบ้านดมและบ้านเทพอุดม ตำบลดม อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์**. วิทยานิพนธ์. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- พระศักดิ์รินทร์ ปยุตตปัญญา. (2564ก). **ลักษณะหิ้งแถนที่ประทับดวงวิญญาณ** [ภาพถ่าย]. 15 เมษายน 2564. สุรินทร์ : บ้านห้วยปาง ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์.
- พระศักดิ์รินทร์ ปยุตตปัญญา. (2564ข). **พิธีกรรมเลี้ยงแถนบ้านห้วยปาง** [ภาพถ่าย]. 15 เมษายน 2564. สุรินทร์ : บ้านห้วยปาง ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์.
- พระศักดิ์รินทร์ ปยุตตปัญญา. (2564ค). **ขั้นตอนการเชิญดวงวิญญาณแถน** [ภาพถ่าย]. 15 เมษายน 2564. สุรินทร์ : บ้านห้วยปาง ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์.
- พระศักดิ์รินทร์ ปยุตตปัญญา. (2564ง). **ลักษณะพิธีกรรมช่วงประกอบพิธี** [ภาพถ่าย]. 15 เมษายน 2564. สุรินทร์ : บ้านห้วยปาง ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์.

- ยโสธารา ศิริภาพระภากร. (2560). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเทพบริบาลแห่งชนเผ่ากับกลุ่มชาวไทยกวย อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์. **วารสารวณิฏโองแหกรพุทธศาสตร์ปริทรรศน์**, 4(2), 7 – 12.
- ยโสธารา ศิริภาพระภากร. (2564). **ศิลปวัฒนธรรมประเพณีกับภูมิปัญญาท้องถิ่น**. สุรินทร์ : ก๊อปปี้เซอร์วิส.
- วิลาสินี ศรีนุเคราะห์. (2543). **ปันโถงกรณีศึกษาพิธีการไหว้ครูเพื่อสืบทอดพิธีกรรมอันเนื่องมาจากความเชื่อของชาวไทยเขมรสุรินทร์**. รายงานการวิจัย. สุรินทร์ : สถาบันราชภัฏสุรินทร์.
- วุฒิชัย สว่างแสง และ พุทธิรักษ์ ปรานนอก. (2564). **ขวัญในความเชื่อเรื่องแถน**. **วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, 11(2), 1 - 24.
- สมพร เกษมสุขจรัสแสง. (2526). **การผสมทางวัฒนธรรมของลาวโห่งหรือไทยโห่ง**. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- สารานุกรมวัฒนธรรมไทย. (มปป.). **ปลิง (ขวัญ-เขมร)** [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ ค้นเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://db.sac.or.th/thailand-cultural-encyclopedia/detail.php?id=16259>.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554ก). **แถน** [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2565, จาก <https://dictionary.orst.go.th>.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554ข). **พิธีกรรม** [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2565, จาก <https://dictionary.orst.go.th>.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554ค). **พิธีการ** [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2565, จาก <https://dictionary.orst.go.th>.
- สำเร็จ อินทยุง, ยโสธารา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์. (2562). แขนพนม พิธีกรรมบูชาภูเขากองกลุ่มชาวไทยเขมรบ้านตะโก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. ใน **การประชุมสัมมนาวิชาการระดับชาติ “เวทีวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมศึกษา” ครั้งที่ 2**, 23 สิงหาคม 2562. 374 - 378. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2562). **ขวัญจับต้องไม่ได้มองไม่เห็นความเชื่อมากกว่า 3,000 ปีมาแล้ว** [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2564, จาก https://www.matichon.co.th/prachachuen/daily-column/news_1364834.

จริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ (Publication Ethics)

บทนำ

วารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล (Arts and Culture Journal of the Lower Moon River) ได้กำหนดจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ (Publication Ethics) ที่สอดคล้องกับมาตรฐานทางจริยธรรมของคณะกรรมการจริยธรรมการตีพิมพ์ (Committee on Publication Ethics : COPE) ประกอบด้วย บทบาทหน้าที่ของ บรรณาธิการ (Editors) ผู้ประเมิน (Reviewers) ผู้แต่ง (Authors) และผู้อ่าน (Readers) ซึ่งทางวารสารมุ่งหวังว่าผู้ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานวารสารจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพื่อให้การดำเนินงานของวารสารเป็นไปด้วยความโปร่งใสและน่าเชื่อถือในวงการวิชาการ

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการ (Editors)

บรรณาธิการที่ปรึกษา (Advising Editor) บรรณาธิการ (Editor) บรรณาธิการประจำเรื่อง (Section Editor) กองบรรณาธิการ (Editorial Board) มีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานวารสาร ดังนี้

1. บรรณาธิการที่ปรึกษา (Advising Editor)

1.1 ศึกษางานวิจัยและงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ สืบสาน และเผยแพร่ ศิลปะและวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงทิศทางการพัฒนาคุณภาพของวารสารไทยเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของวารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูลอย่างต่อเนื่อง

1.2 ให้คำปรึกษา ส่งเสริม และสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงานวารสารให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre : TCI)

2. บรรณาธิการ (Editor)

2.1 จัดทำคำแนะนำสำหรับผู้เขียน เกณฑ์การพิจารณาบทความเบื้องต้น รูปแบบการเขียนบทความ การเขียนเอกสารอ้างอิงที่มีมาตรฐานสากล พร้อมทั้งเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์

2.2 พิจารณาประเภทของบทความ ขอบเขตของวารสาร และรูปแบบการเขียนบทความ เบื้องต้น โดยละเอียดและหลีกเลี่ยงการดำเนินงานที่เป็นผลประโยชน์ทับซ้อน

2.3 ตรวจสอบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น (Plagiarism) รวมถึงการคัดลอกผลงานของตนเอง (Self-plagiarism) ในบทความ ทั้งนี้ให้พิจารณาปฏิเสธ (Rejected) บทความที่มีการคัดลอกผลงานดังกล่าวทันที

2.4 กำหนดบรรณาธิการประจำเรื่องจากกองบรรณาธิการในการดูแล กำกับและติดตามกระบวนการประเมินคุณภาพของบทความแต่ละเรื่องอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้

2.5 ติดตามการประเมินคุณภาพของบทความโดยผู้ประเมินให้ตรงตามเวลาที่กำหนดไว้

2.6 ตัดสินผลการพิจารณาคุณภาพของบทความจากผลการประเมิน ดังนี้

1. การรับตีพิมพ์ (Accepted) ซึ่งจะต้องเป็นไปตามกระบวนการประเมินคุณภาพของบทความ โดยประเมินจากผู้ประเมิน 3 ท่าน และต้องผ่านอย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน

2. การปฏิเสธ (Rejected) จะต้องมีผู้ประเมินปฏิเสธการตีพิมพ์อย่างน้อย 2 ท่าน และแจ้งผู้แต่งพร้อมหลักฐานเชิงประจักษ์

2.7 หากผู้แต่งมีหลักฐานโต้แย้งผลการประเมินให้บรรณาธิการนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณา ร่วมกับกองบรรณาธิการและแจ้งผลการพิจารณาต่อผู้แต่งทุกครั้ง

2.8 บรรณาธิการจะต้องเป็นบรรณาธิการตรวจสอบบทความให้ถูกต้อง ครบถ้วนก่อนจัดทำเล่ม และเผยแพร่ผ่านระบบ ThaiJo โดยจะต้องทำการเผยแพร่ให้ตรงตามกำหนดเวลาออกของวารสารอย่างเคร่งครัด

2.9 หากเกิดความผิดพลาดจากการดำเนินงานของวารสารโดยการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของบรรณาธิการนั้น บรรณาธิการจะต้องแสดงความรับผิดชอบ

3. บรรณาธิการประจำเรื่อง (Section Editor) กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

3.1 บรรณาธิการประจำเรื่องจะต้องดูแลกระบวนการประเมินคุณภาพของบทความในแต่ละเรื่องที่ได้รับมอบหมาย ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงคุณภาพของบทความ และให้ข้อเสนอแนะการตัดสินใจผลการพิจารณาคุณภาพของบทความต่อบรรณาธิการ

3.2 ประชุม และพิจารณากำหนดแผนการดำเนินงานวารสาร จัดทำคำแนะนำสำหรับผู้เขียน เกณฑ์การพิจารณาบทความเบื้องต้น รูปแบบการเขียนบทความ การเขียนเอกสารอ้างอิงที่มีมาตรฐานสากล แบบประเมินบทความ และการปรับปรุงการจัดทำวารสารให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

3.3 พิจารณากลับกรอง สรรหา คัดเลือก และจัดส่งบทความไปยังผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรงกับสาขาวิชาของบทความนั้น ๆ เพื่อการประเมินบทความที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อผู้แต่ง และผู้อ่าน

3.4 กำกับดูแลคุณภาพวารสารวิชาการให้เป็นไปตามเกณฑ์ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)

3.5 ประชุมตัดสินผลการพิจารณาบทความที่มีหลักฐานได้แย้งผลการประเมิน ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ

บทบาทหน้าที่ผู้ประเมิน (Reviewers)

1. พิจารณาระยะเวลาในการประเมิน และเลือกประเมินบทความที่ตรงตามสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาของบทความนั้น โดยละเอียดและหลีกเลี่ยงการดำเนินงานที่เป็นผลประโยชน์ทับซ้อน

2. ประเมินคุณภาพของบทความวิชาการและบทความวิจัยตามหลักทางวิชาการ และมุ่งพัฒนาคุณภาพวารสารวิชาการให้เป็นไปตามเกณฑ์ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)

3. ประเมินบทความและนำเสนอผลการประเมินตามระยะเวลาที่กำหนด พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อผู้แต่ง และผู้อ่าน

4. สรุปผลการประเมินคุณภาพบทความ ได้แก่ 1) ยอมรับการตีพิมพ์บทความ 2) ขอให้มีการแก้ไข 3) ส่งใหม่เพื่อประเมินอีกครั้ง และ 4) ปฏิเสธการรับตีพิมพ์บทความ

บทบาทหน้าที่ผู้แต่ง (Authors)

1. พิจารณาประเภทของบทความ ขอบเขตของวารสาร และรูปแบบการเขียนบทความ ให้ครบถ้วนตรวจสอบเนื้อหาของบทความที่เขียนขึ้นว่าเป็นไปตามเกณฑ์การพิจารณาเบื้องต้นของวารสารหรือไม่

2. หากประสงค์จะส่งบทความ บทความนั้นจะต้องไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาจากวารสารหรืองานประชุมวิชาการอื่น และไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ส่วนใดส่วนหนึ่ง เช่น บทคัดย่อ ผลการวิจัย หรือบทความฉบับเต็มในวารสารหรือเอกสารสืบเนื่องจากงานประชุมวิชาการ

3. ผู้แต่งจะต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น (Plagiarism) หรือคัดลอกผลงานของตนเอง (Self-plagiarism)

4. การจัดส่งบทความจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนการดำเนินงานของวารสาร หากสงสัยในการดำเนินงานของวารสารให้ติดต่อสอบถามงานวารสารก่อนทำการจัดส่งผ่านระบบ ThaiJo

5. ผู้แต่งสามารถโต้แย้งการตัดสินใจผลการพิจารณาบทความได้ โดยต้องมีหลักฐานที่ชัดเจน ประกอบการอธิบายต่อบรรณาธิการเพื่อพิจารณาตัดสินผลการพิจารณาบทความอีกครั้ง

6. ผู้แต่งจะต้องติดตามบทความผ่านระบบ ThaiJo จนสิ้นสุดกระบวนการของวารสาร

บทบาทหน้าที่ผู้อ่าน (Readers)

1. ผู้อ่านสามารถอ่านบทคัดย่อ ดาวนิโหลบทบทความวิจัย บทความวิชาการ ฉบับเต็มได้ผ่านระบบ ThaiJo

2. หากมีนำข้อความส่วนใดส่วนหนึ่งของบทความในวารสารไปใช้ประโยชน์ ขอให้ผู้อ่านทำการอ้างอิงข้อมูลของบทความให้ครบถ้วน

3. หากผู้อ่านพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น (Plagiarism) หรือคัดลอกผลงานของตนเอง (Self-plagiarism) ปรากฏในบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล ขอให้แจ้งที่งานวารสารเพื่อแจ้งดำเนินการตรวจสอบอีกครั้ง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของวงการวิชาการและเป็นการพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

การประเมินคุณภาพของบทความ

1. บทความที่ส่งเข้ามาจะได้รับการประเมินคุณภาพของผลงานทางวิชาการ โดยผู้ประเมินซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ท่าน ซึ่งพิจารณาแบบปกปิดรายชื่อทั้งผู้เขียนบทความ ผู้ประเมิน และผู้ที่เกี่ยวข้อง (Double Blind Review)

2. ระยะเวลาในการประเมินคุณภาพของบทความเป็นไปตามขั้นตอนการทำงานของวารสาร

3. การตัดสินผลการพิจารณาคุณภาพของบทความจากผลการประเมิน ดังนี้ 1. การรับตีพิมพ์ (Accepted) ซึ่งจะต้องเป็นไปตามกระบวนการประเมินคุณภาพของบทความ โดยประเมินจากผู้ประเมิน 3 ท่าน และต้องผ่านอย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน และ 2. การปฏิเสธ (Rejected) จะต้องมีผู้ประเมินปฏิเสธการตีพิมพ์อย่างน้อย 2 ท่าน และแจ้งผู้แต่งพร้อมหลักฐานเชิงประจักษ์

4. สามารถโต้แย้งการตัดสินผลการพิจารณาคุณภาพบทความได้ โดยต้องมีหลักฐานโต้แย้งที่ชัดเจน เพื่อใช้ประกอบการอธิบายต่อบรรณาธิการ และกองบรรณาธิการ และสามารถเปลี่ยนผลการพิจารณาคุณภาพของบทความได้หากหลักฐานที่โต้แย้งนั้นมีความชัดเจนและผ่านการเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ ทั้งนี้การตัดสินของกองบรรณาธิการถือเป็นที่สุด

[ชื่อเรื่องภาษาไทย]
[ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ]

[ชื่อภาษาไทยผู้เขียนคนที่1]^{1*} [ชื่อภาษาไทยผู้เขียนคนที่2]² และ [ชื่อภาษาไทยผู้เขียนคนที่3]³
[ชื่อภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่1]^{1*}, [ชื่อภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่2]² and [ชื่อภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่3]³

[ที่อยู่ภาษาไทยผู้เขียนคนที่1]^{1*}
[ที่อยู่ภาษาไทยผู้เขียนคนที่2]²
[ที่อยู่ภาษาไทยผู้เขียนคนที่3]³
[ที่อยู่ภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่1]^{1*}
[ที่อยู่ภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่2]²
[ที่อยู่ภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่3]³

*Corresponding author, e-mail: [ใส่อีเมลผู้เขียนหลัก]

บทคัดย่อ

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

คำสำคัญ: [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด] [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด] [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

Abstract

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

Keywords: [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด], [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด], [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

บทนำ

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

เนื้อเรื่อง ส่วนที่ 1 ที่มีหัวข้อเกี่ยวข้องกับการปูพื้นฐานเรื่องที่จะกล่าวถึง

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[ดับเบิลคลิกเพื่อเพิ่มกรอบรูปภาพ]

ภาพที่ 1 [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

เนื้อเรื่อง ส่วนที่ 2 ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล การใช้เหตุผล วิพากษ์ วิจัย การเพิ่มประเด็นโต้แย้ง จะต้องเป็นไปตามหลักการ ทฤษฎี และมีหลักฐานอ้างอิงตามหลักวิชาการ

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

เนื้อเรื่อง ส่วนที่ 3 ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับการนำเสนอความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

ตารางที่ 1 [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]	[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]	[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]
[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]	[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]	[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

ที่มา: [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด] (ถ้ามี)

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

บทสรุป

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

เอกสารอ้างอิง

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[ชื่อเรื่องภาษาไทย]
[ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ]

[ชื่อภาษาไทยผู้เขียนคนที่1]^{1*} [ชื่อภาษาไทยผู้เขียนคนที่2]² และ [ชื่อภาษาไทยผู้เขียนคนที่3]³
[ชื่อภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่1]^{1*}, [ชื่อภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่2]² and [ชื่อภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่3]³

[ที่อยู่ภาษาไทยผู้เขียนคนที่1]^{1*}

[ที่อยู่ภาษาไทยผู้เขียนคนที่2]²

[ที่อยู่ภาษาไทยผู้เขียนคนที่3]³

[ที่อยู่ภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่1]^{1*}

[ที่อยู่ภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่2]²

[ที่อยู่ภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่3]³

*Corresponding author, e-mail: [ใส่อีเมลผู้เขียนหลัก]

บทคัดย่อ

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

คำสำคัญ: [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด] [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด] [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

Abstract

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

Keywords: [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด], [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด], [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

บทนำ

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

การทบทวนวรรณกรรม

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

กรอบแนวคิดในการวิจัย

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[ดับเบิลคลิกเพื่อเพิ่มกรอบรูปภาพ]

ภาพที่ 1 [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

วิธีการดำเนินการวิจัย

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

ผลการวิจัย

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

ตารางที่ 1 [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]	[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]	[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]
[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]	[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]	[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

ที่มา: [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด] (ถ้ามี)

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. สรุปผลการวิจัย

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

2. อภิปรายผล

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์
[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

เอกสารอ้างอิง

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]
[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]
[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]
[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์

แบบฟอร์มส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์วารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล
สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
(กรุณาส่งมาพร้อมกับบทความ)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้อมูลทั่วไป

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี).....
ที่อยู่ติดต่อ เลขที่.....หมู่ที่.....ซอย.....ถนน.....แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....
จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์มือถือ..... email.....

2. ข้อมูลบทความ

ลักษณะของบทความ วิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ สังกัด/สถานศึกษา
ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี).....
(ลายเซ็นอาจารย์ที่ปรึกษา)ลงวันที่

ประเภท บทความวิชาการ (Academic Article) บทความวิจัย (Research Article)

ภาษาของบทความ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ

ชื่อบทความ (ภาษาไทย)

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ)

คำสำคัญ (ภาษาไทย)

Keywords (ภาษาอังกฤษ)

3. คำรับรอง

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า

1. บทความนี้เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมงานตามชื่อที่ระบุในบทความจริง
2. บทความนี้ไม่เคยลงพิมพ์ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่นหรือในงานประชุมวิชาการ ไม่ว่าจะพิมพ์คัดย่อ หรือฉบับเต็ม
3. ในกรณีที่บทความนี้เป็นวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ หรือผลงานระดับบัณฑิตศึกษา ได้รับการอนุญาตจากอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นเป็นเรียบร้อยแล้ว
4. ข้าพเจ้าได้รับทราบและจะดำเนินงานตามกรอบจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ (Publication Ethics) อย่างเคร่งครัด การละเมิดลิขสิทธิ์เป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้า และข้าพเจ้ายอมรับข้อกำหนดและนโยบายการพิจารณาตีพิมพ์บทความของวารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูลเรียบร้อยแล้ว

ลงนาม.....

(.....)

...../...../.....

ผู้ส่งบทความ

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

วารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล (Arts and Culture Journal of the Lower Moon River) เป็นวารสารที่จัดทำขึ้นโดยสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ รับผิดชอบเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ จำนวน 2 ประเภทบทความ ได้แก่ บทความวิชาการ และบทความวิจัย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งวารสารมีวารสารออกปีละ 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคมถึงมิถุนายน และฉบับที่ 2 ประจำเดือน กรกฎาคมถึงธันวาคม สำหรับขอบเขตของวารสาร ได้แก่ ศิลปวัฒนธรรม (ดนตรี ประวัติศาสตร์และปรัชญาวิทยาศาสตร์ ทักษะศิลป์ และศิลปะการแสดง ภาษาและภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปะทั่วไป มนุษยศาสตร์ ศาสนศึกษา และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง) แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

บทความที่ส่งเข้ามาจะได้รับการประเมินคุณภาพของผลงานทางวิชาการ โดยผู้ประเมินซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ท่าน ซึ่งพิจารณาแบบปกปิดรายชื่อทั้งผู้เขียนบทความ ผู้ประเมิน และผู้ที่เกี่ยวข้อง (Double Blind Review) ทั้งนี้วารสารจะดำเนินงานตามกรอบจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ (Publication Ethics) อย่างเคร่งครัด

1. การพิจารณาเบื้องต้น

ในการพิจารณาบทความเบื้องต้น ทางวารสารจะพิจารณาประเภทของบทความ ขอบเขตของวารสาร และรูปแบบการเขียนบทความ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ประเภทของบทความ

วารสารรับพิจารณาประเภทผลงานทางวิชาการ ดังนี้

1) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความทางวิชาการที่มีเนื้อหาสาระทางวิชาการ ถูกต้อง มีแนวคิดและการนำเสนอที่ชัดเจนเป็นประโยชน์ต่องานวิชาการเพื่อการอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่ ประกอบด้วย บทความย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ เนื้อเรื่อง ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับการปูพื้นฐานเรื่องที่จะกล่าวถึง ส่วนที่ 2 ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล การใช้เหตุผล วิพากษ์วิจารณ์ การเพิ่มประเด็นโต้แย้ง จะต้องเป็นไปตามหลักการ ทฤษฎี และมีหลักฐานอ้างอิงตามหลักวิชาการ ส่วนที่ 3 ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับการนำเสนอความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ บทสรุป กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) เอกสารอ้างอิง

2) บทความวิจัย (Research Article) เป็นงานวิจัยที่มีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย มีความชัดเจนในการแก้ไขปัญหา และผลงานวิจัยพบองค์ความรู้ใหม่ที่แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าทางวิชาการหรือนำไปใช้ประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่ได้ ประกอบด้วย บทความย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย การทบทวนวรรณกรรม กรอบแนวคิดในการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) เอกสารอ้างอิง

1.2 ขอบเขตของวารสาร

วารสารรับพิจารณาสาขาของบทความตามขอบเขตของวารสาร ดังนี้

1) ด้านศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วยสาขาวิชา ดังนี้ ดนตรี ประวัติศาสตร์และปรัชญาวิทยาศาสตร์ ทักษะศิลป์และศิลปะการแสดง ภาษาและภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปะทั่วไป มนุษยศาสตร์ ศาสนศึกษา และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) ด้านแหล่งเรียนรู้ อันเป็นแหล่งที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล สถานที่ และประสบการณ์

3) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรอบรู้ เทคนิคและวิธีการของชาวบ้านที่คิดขึ้นเองเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น และมีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น ประกอบด้วยภูมิปัญญา ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ศาสนา ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านศิลปกรรมและโบราณคดี ด้านดนตรีและสุนทรียศาสตร์ ด้านชีวิตความเป็นอยู่และวิทยาการ

1.3 รูปแบบการเขียนบทความ วารสารรับพิจารณาเฉพาะบทความที่เขียนตามรูปแบบที่วารสารกำหนด

2. รูปแบบการเขียนบทความ

2.1 การตั้งค่าหน้ากระดาษและตัวอักษรที่พิมพ์

กำหนดการตั้งค่ากระดาษเป็น A4 ตัวอักษรที่พิมพ์ให้ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 พอยต์ สีดำ แบบเดียวกันตลอดทั้งบทความ ยกเว้นชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ใช้ตัวอักษร ขนาด 16 พอยต์ หรือในบางกรณีการจัดพิมพ์ในตารางหรือรูปที่มีความจำเป็นต้องใช้ตัวอักษรขนาดเล็กลงเพื่อให้อยู่ในกรอบของการวางรูปกระดาษก็สามารถทำได้ หรือมีความจำเป็นต้องใช้สัญลักษณ์หรือตัวพิมพ์พิเศษจากคอมพิวเตอร์ก็สามารถทำได้

2.2 ระยะห่างของขอบกระดาษ

การตั้งระยะของการพิมพ์ให้เว้นขอบกระดาษ ดังนี้

1. ห่างจากขอบกระดาษด้านบน ระยะห่าง 3.50 ซม.
2. ห่างจากขอบกระดาษด้านซ้ายมือ ระยะห่าง 3.50 ซม.
3. ห่างจากขอบกระดาษด้านขวามือ ระยะห่าง 2.50 ซม.
4. ห่างจากขอบกระดาษด้านล่าง ระยะห่าง 2.50 ซม.
5. ระยะห่างระหว่างบรรทัด 1.0

2.3 การย่อหน้า

ให้เว้นระยะจากด้านซ้ายมือ 1 แท็บ (Tab) ให้เริ่มต้นที่ระยะ 1.50 ซม. แท็บต่อไป เพิ่มขึ้นอีกแท็บละ 0.50 ซม. เช่น 2.00, 2.50, 3.00, 3.50 เป็นต้น

2.4 จำนวนหน้าของบทความ

จำนวนหน้า 12 – 15 หน้า (รวมตาราง กราฟ และรูปภาพ)

2.5 เนื้อหาของบทความวิชาการ ประกอบด้วย

1. ชื่อเรื่อง (Title) พิมพ์ทั้งชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. ชื่อผู้เขียน (Author) ให้พิมพ์ทั้งชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษทุกคน โดยผู้เขียนหลักจะต้องใส่เครื่องหมาย * ไว้ท้ายชื่อผู้เขียนหลัก เช่น วิจิตรา โทธิสาร^{1*} เป็นต้น
3. ที่อยู่ (Address) ให้พิมพ์สังกัดและที่อยู่ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเป็นนักศึกษา หรืออาจารย์ให้ระบุ สาขาวิชา คณะ และมหาวิทยาลัยที่ตนสังกัดอยู่
4. อีเมล ให้พิมพ์อีเมลของผู้เขียนหลักหรือผู้ประสานงานบทความ หลังข้อความ *Corresponding author, e-mail:
5. บทคัดย่อ (Abstract) ให้พิมพ์บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเนื้อหาทั้งสองภาษาจะต้องสอดคล้องกัน และถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ จำนวนคำที่ปรากฏจะต้องไม่เกิน 400 คำ
6. คำสำคัญ (Keywords) จำนวน 3 – 5 คำ ให้พิมพ์คำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

7. บทนำ (Introduction) เป็นการเขียนจูงใจให้ผู้อ่านเกิดความสนใจในเรื่องดังกล่าว ความสำคัญของเรื่อง หรืออาจยกปัญหาที่กำลังเป็นที่สนใจ หรืออาจกล่าวถึงประโยชน์ที่ผู้อ่านจะได้รับจากการอ่าน บทนำสามารถกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการเขียน รวมทั้งขอบเขตเนื้อหาของบทความเพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพรวมของบทความ

8. เนื้อเรื่อง (Body) ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับการปูพื้นฐานเรื่องที่จะกล่าวถึง ส่วนที่ 2 ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล การใช้เหตุผล วิพากษ์ วิจาร์ณ การเพิ่มประเด็นโต้แย้ง จะต้องเป็นไปตามหลักการ ทฤษฎี และมีหลักฐานอ้างอิงตามหลักวิชาการ ส่วนที่ 3 ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับการนำเสนอความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ ทั้งนี้จะต้องจัดลำดับเนื้อหาสาระให้เหมาะสม มีความต่อเนื่องและทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย สามารถใช้ภาพตาราง หรือแผนภูมิ สำหรับสื่อความเข้าใจไปยังผู้อ่านได้ง่ายขึ้น และภาษาที่ใช้ในการเขียนจะต้องถูกต้องตามหลักวิชาการ

9. บทสรุป (Conclusion) มีการสรุปประเด็นสำคัญของบทความจากหัวข้อที่นำเสนอ โดยนำมาเขียนเชื่อมโยงและรวมกันไว้ท้ายบท อาจกล่าวสรุปเนื้อหาว่ามีความสำคัญอย่างไร และสามารถนำไปใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง ทั้งนี้อาจเพิ่มประเด็นคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านได้แสวงหาความรู้ต่อไป

10. กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement) เป็นการกล่าวถึงทุนที่สนับสนุนการดำเนินงาน จนนำไปสู่การเขียนบทความวิชาการ โดยระบุ ชื่อทุน ชื่อหน่วยงานหรือผู้ให้ทุน และปีงบประมาณที่ได้รับ ซึ่งหากไม่มีทุนสนับสนุนก็ไม่ต้องระบุ

11. เอกสารอ้างอิง (References) ให้ใช้ระบบอ้างอิงตามระบบนามปี (Name and Year System) โดยยึดรูปแบบของ APA (American Psychological Association)

2.6 เนื้อหาของบทความวิจัย ประกอบด้วย

1. ชื่อเรื่อง (Title) พิมพ์ทั้งชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2. ชื่อผู้เขียน (Author) ให้พิมพ์ทั้งชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษทุกคน โดยผู้เขียนหลักจะต้องใส่เครื่องหมาย * ไว้ท้ายชื่อผู้เขียนหลัก เช่น วิจิตรา โปธิสาร* เป็นต้น

3. ที่อยู่ (Address) ให้พิมพ์สังกัดและที่อยู่ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเป็นนักศึกษา หรืออาจารย์ให้ระบุ สาขาวิชา คณะ และมหาวิทยาลัยที่ตนสังกัดอยู่

4. อีเมล ให้พิมพ์อีเมลของผู้เขียนหลักหรือผู้ประสานงานบทความ หลังข้อความ *Corresponding author, e-mail:

5. บทคัดย่อ (Abstract) ให้พิมพ์บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเนื้อหาทั้งสองภาษาจะต้องสอดคล้องกัน และถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ จำนวนคำที่ปรากฏจะต้องไม่เกิน 400 คำ

6. คำสำคัญ (Keywords) จำนวน 3 – 5 คำ ให้พิมพ์คำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

7. บทนำ (Introduction) เป็นการเขียนถึงที่มาและความสำคัญของเรื่องและเหตุผลที่ศึกษาเรื่องนั้น แสดงให้เห็นว่าปัญหาหรือหัวข้อวิจัยนั้นมีคุณค่าควรแก่การศึกษาและค้นคว้าหาคำตอบ มีการกล่าวอ้างอิงถึงงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้เห็นถึงความสำคัญ วิธีการหรือแนวทางแก้ปัญหา ผลการศึกษาค้นคว้าหรือข้อค้นพบ เป็นต้น

8. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives) เป็นการกล่าวถึงความมุ่งหมายของการวิจัยว่าต้องการศึกษาอะไร วัตถุประสงค์ของการวิจัยควรสอดคล้องกับชื่อเรื่อง และหากมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยมากกว่าหนึ่งข้อให้เขียนแยกเป็นข้อ ๆ เรียงลำดับของการดำเนินงานวิจัย

9. การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) เป็นการค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการจะศึกษา ซึ่งงานที่นำมาอ้างอิงจะต้องมีความทันสมัยและตีพิมพ์เผยแพร่ย้อนหลังไม่เกิน 10 ปี ยกเว้นทฤษฎี

ดั้งเดิมหรือเนื้อหาประเด็นที่มีความจำเป็นตามบริบทเดิมตามศาสตร์สาขาวิชานั้น ๆ ที่สามารถอ้างอิงเกิน 10 ปีได้ นอกจากนี้ควรมีการสังเคราะห์ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมจนนำไปสู่การเชื่อมโยงทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้สำหรับการกำหนดกรอบในการวิจัยสู่การอภิปรายผลการวิจัยต่อไป

10. กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) (ถ้ามี) เป็นการกำหนดกรอบความคิดและเชื่อมโยงทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่แสดงให้เห็นถึงตัวแปรหรือขอบเขตของงานวิจัย

11. วิธีการดำเนินการวิจัย (Research Methodology) อธิบายถึงวิธีดำเนินการศึกษา โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นหัวข้อย่อย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยกล่าวถึงลักษณะของประชากรที่สนใจจะศึกษา มีแหล่งที่มาของข้อมูลประชากรที่ชัดเจนว่าใครเป็นประชากร จำนวนเท่าไร หากมีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ให้กำหนดวิธีการเลือกที่เหมาะสม และวิธีการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้ตัวแทนของประชากรที่ดี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพของเครื่องมือ ให้อธิบายเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้ครบถ้วน หากงานวิจัยเป็นแบบผสมผสานทั้งงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ให้แยกอธิบายว่างานวิจัยเชิงปริมาณใช้เครื่องมือใดและงานวิจัยเชิงคุณภาพใช้เครื่องมือใด การอธิบายให้ระบุการสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพของเครื่องมือ เช่น การหาความเที่ยงตรง (Validity) การหาความเชื่อมั่น (Reliability) เป็นต้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ให้อธิบายวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อแสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้มา หากมีการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ให้ระบุเลขที่คำขอจริยธรรม และขั้นตอนการเก็บข้อมูลจากอาสาสมัครให้ครบถ้วน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยเชิงปริมาณให้กล่าวถึงสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เองไขหรือข้อตกลงเบื้องต้นในการเลือกใช้สถิติดังกล่าว รวมถึงวิธีการแปรผล หรือหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการยอมรับหรือปฏิเสธสมมติฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพให้ระบุวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพให้เหมาะสม

12. ผลการวิจัย (Result) ให้เขียนรายงานผลการวิจัยให้สอดคล้องและครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเขียนอธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย และถูกต้องตามหลักวิชาการ หากมีภาพ ตาราง หรือแผนภูมิ ให้อธิบายผลที่เกิดขึ้นได้ภาพ ตาราง หรือแผนภูมิ ให้ครบถ้วน

13. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล (Conclusion and Discussion) เป็นการสรุปผลที่ได้จากการวิจัย และมีการอภิปรายผลที่เกิดขึ้น โดยเขียนขยายองค์ความรู้ที่ได้จากการสรุปผลให้ชัดเจนขึ้น มีการแสดงผลและอ้างอิงทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการวิจารณ์อย่างมีเหตุผลและน่าเชื่อถือตามหลักวิชาการ

14. ข้อเสนอแนะ (Suggestion) เป็นการให้ข้อเสนอแนะที่เกิดขึ้นจากผลการวิจัย หรือข้อค้นพบจากการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์ เป็นการเขียนเสนอแนะวิธีการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือประยุกต์ในด้านต่าง ๆ ได้อย่างไร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป เป็นการเขียนเพื่อขยายขอบเขตการวิจัยหรือต่อยอดงานวิจัยจากผลการวิจัยที่ได้ โดยขยายครอบคลุมปัญหาของการวิจัยให้กว้างขึ้น

15. กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement) เป็นการกล่าวถึงผู้ที่สนับสนุนการดำเนินงานวิจัย ให้ระบุชื่อทุน หรือชื่อหน่วยงานผู้ให้ทุน ปึงประมาณที่ได้รับ อย่างไรก็ตามหากไม่มีทุนสนับสนุนงานวิจัยก็ไม่ต้องระบุ

16. เอกสารอ้างอิง (References) ให้ใช้ระบบอ้างอิงตามระบบนามปี (Name and Year System) โดยยึดรูปแบบของ APA (American Psychological Association)

3. การเขียนเอกสารอ้างอิง

3.1 ประเภทการอ้างอิง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การอ้างอิงในเนื้อหา (In-Text Citation)

1.1 กำหนดรูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association)

1.2 เป็นการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา ซึ่งในการอ้างอิงเนื้อหาทุกอันจะต้องระบุเลขหน้าอ้างอิง ยกเว้นกรณีที่สืบค้นจากเว็บไซต์ที่ไม่มีเลขหน้า แต่หากในเว็บไซต์เป็นไฟล์ที่มีเลขหน้าให้ระบุเลขหน้าด้วย

1.3 กรณีที่ชื่อผู้แต่ง และปี พ.ศ. ที่แต่งเหมือนกัน การอ้างอิงในเอกสารให้เพิ่มอักษร ก ข ค ตามลำดับหลังปี พ.ศ. เช่น วิจิตรา โพธิสาร (2560ก : 12) วิจิตรา โพธิสาร (2560ข : 102) เป็นต้น

1.4 เอกสารและงานวิจัยที่นำมาอ้างอิงจะต้องมีความทันสมัย ซึ่งงานที่นำมาอ้างอิงจะต้องมีความทันสมัยและตีพิมพ์เผยแพร่ย้อนหลังไม่เกิน 10 ปี ยกเว้นทฤษฎีดั้งเดิม

2. การอ้างอิงท้ายบทความ (References)

2.1 กำหนดรูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association)

2.2 ให้ใส่เอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทยก่อน โดยเรียงลำดับตามตัวอักษรของชื่อผู้เขียน จากนั้นเป็นใส่อ้างอิงที่เป็นภาษาอังกฤษ และเรียงลำดับตามตัวอักษรของนามสกุลผู้เขียน

2.3 กรณีที่เอกสารอ้างอิงเป็นภาษาไทย แต่ชื่อผู้แต่งเป็นภาษาอังกฤษ ให้แปลงชื่อผู้แต่งจากภาษาอังกฤษให้เป็นภาษาไทยก่อน จากนั้นนำไปเรียงลำดับตามตัวอักษรที่เป็นภาษาไทย

2.4 การอ้างอิงบุคลากร จะต้องแยกหัวข้อออกมาเรียงลำดับต่างหาก และให้เรียงลำดับตามตัวอักษร เช่นเดียวกับข้อ 2.2

2.5 เอกสารและงานวิจัยที่นำมาอ้างอิงจะต้องมีความทันสมัย ซึ่งงานที่นำมาอ้างอิงจะต้องมีความทันสมัยและตีพิมพ์เผยแพร่ย้อนหลังไม่เกิน 10 ปี ยกเว้นทฤษฎีดั้งเดิม

2.6 เอกสารอ้างอิงทุกฉบับจะต้องสามารถสืบค้นและเข้าถึงได้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

3.2 รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association)

วารสารกำหนดรูปแบบการอ้างอิงแบบ APA ตามประเภทของเอกสารและแหล่งที่มาที่แตกต่างกัน ได้แก่ วารสาร หนังสือ เอกสารสืบเนื่องจากงานประชุมวิชาการ รายงานการวิจัย รายงานผลดำเนินงาน เว็บไซต์ วิทยานิพนธ์ บทสัมภาษณ์ ภาพถ่าย เป็นต้น

4. ตัวอย่างการเขียนอ้างอิงในเนื้อหา (In-Text Citation)

4.1 กรณีที่ผู้แต่งมี 1 คน

	กรณีอ้างอิงหน้าประโยค	กรณีอ้างอิงท้ายประโยค
ภาษาไทย	วิจิตรา โพธิสาร (2564 : 102) กล่าวว่า (วิจิตรา โพธิสาร, 2564 : 102)
ภาษาอังกฤษ	Potisarn (2021 : 102) รายงานว่า (Potisarn, 2021 : 102)

4.2 กรณีที่ผู้แต่งมี 2 คน

	กรณีอ้างอิงหน้าประโยค	กรณีอ้างอิงท้ายประโยค
ภาษาไทย	พีรวัส อินทวิ และ วิจิตรา โพธิสาร (2564 : 102) กล่าวว่า (พีรวัส อินทวิ และ วิจิตรา โพธิสาร, 2564 : 102)
ภาษาอังกฤษ	Intawee and Potisarn (2021 : 102) said that (Intawee and Potisarn, 2021 : 102)

4.3 กรณีที่ผู้แต่งตั้งแต่ 3 คน ขึ้นไป

	กรณีอ้างอิงหน้าประโยค	กรณีอ้างอิงท้ายประโยค
ภาษาไทย	พีรวัส อินทวิ และคณะ (2564 : 102) กล่าวว่า (พีรวัส อินทวิ และคณะ, 2564 : 102)
ภาษาอังกฤษ	Intawee et al. (2021 : 102) said that (Intawee et al., 2021 : 102)

4.4 กรณีสัมภาษณ์ ให้ระบุนามสมมติของผู้ถูกสัมภาษณ์

	กรณีอ้างอิงหน้าประโยค	กรณีอ้างอิงท้ายประโยค
ภาษาไทย	ช่างทอผ้าไหมทอมือ ก (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2564) กล่าวว่า ลวดลายและสีบนผ้าในชุมชนจังหวัดสุรินทร์ มีหลากหลาย เช่น ผ้ามัดหมี่ จะมีลายดั้งเดิมของผ้ามัดหมี่ชั้นลาย คือ ลายโฮล ต่อมาได้มีการประยุกต์เป็นลายกระถางดอกไม้ และลายดอกพิกุล ต่อมาได้มีการประยุกต์เป็นลายกระถางดอกไม้ และลายดอกพิกุล	ลวดลายและสีบนผ้าในชุมชนจังหวัดสุรินทร์ มีหลากหลาย เช่น ผ้ามัดหมี่ จะมีลายดั้งเดิมของผ้ามัดหมี่ชั้นลาย คือ ลายโฮล ต่อมาได้มีการประยุกต์เป็นลายกระถางดอกไม้ และลายดอกพิกุล (ช่างทอผ้าไหมทอมือ ก, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2564)

4.5 กรณีหน่วยงานเป็นผู้แต่ง ให้ระบุชื่อหน่วยงาน

	กรณีอ้างอิงหน้าประโยค	กรณีอ้างอิงท้ายประโยค
ภาษาไทย	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ (2564 : 102) กล่าวว่า (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2564 : 102)
ภาษาอังกฤษ	Surindra Rajabhat University (2021 : 102) said that (Surindra Rajabhat University, 2021 : 102)

4.6 กรณีไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ ให้ใช้อักษรย่อ ม.ป.ป. หรือ n.d.

	กรณีอ้างอิงหน้าประโยค	กรณีอ้างอิงท้ายประโยค
ภาษาไทย	วิจิตรา โปธิสาร และคณะ (ม.ป.ป. : 102) กล่าวว่า (วิจิตรา โปธิสาร และคณะ, ม.ป.ป. : 102)
ภาษาอังกฤษ	Potisarn et al. (n.d. : 102) said that (Potisarn et al., n.d. : 102)

4.7 กรณีมีแหล่งอ้างอิงมากกว่า 1 รายการ ให้ใส่รายการอ้างอิงทั้งหมด และใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างแหล่งอ้างอิง ให้เรียงปีที่พิมพ์ก่อนไปหลังตามลำดับ หากเป็นปีเดียวกันให้เรียงลำดับตามตัวอักษร

	กรณีอ้างอิงหน้าประโยค	กรณีอ้างอิงท้ายประโยค
ภาษาไทย	- ไม่นิยมใส่หน้าประโยค - (พิรวัส อินทวิ, 2560 : 42; วิจิตรา โปธิสาร และคณะ, 2564 : 104; มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2562 : 64)
ภาษาอังกฤษ	- ไม่นิยมใส่หน้าประโยค - (Intawee, 2017 : 42; Potisarn et al., 2021 : 104; Surindra Rajabhat University, 2019 : 64)

4.8 กรณีอ้างอิงแหล่งอ้างอิงอื่นต่อเนื่องกันโดยใช้ชื่อผู้แต่งเอกสารปฐมภูมินำชื่อผู้แต่งเอกสารทุติยภูมิ

	กรณีอ้างอิงหน้าประโยค	กรณีอ้างอิงท้ายประโยค
ภาษาไทย	- ไม่นิยมใส่หน้าประโยค - (Jokilehto, 2018 : 70 อ้างถึงใน วิจิตรา โปธิสาร, 2563 : 56)
ภาษาอังกฤษ	- ไม่นิยมใส่หน้าประโยค - (Jokilehto, 2018 : 70 quoted in Potisarn, 2020 : 56)

5. ตัวอย่างการเขียนอ้างอิงท้ายบทความ (References)

5.1 การเขียนชื่อผู้แต่ง

กรณีผู้เขียน	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ
1 คน	วิจิตรา โปธิสาร. (2564).....	Potisarn, W. (2021).....
2 คน	พิรวัส อินทวิ และ วิจิตรา โปธิสาร. (2564).....	Intawee, P. and Potisarn, W. (2021).....
3 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 6 คน	พิรวัส อินทวิ, วิจิตรา โปธิสาร, วนมพร พาหะ นิชย์, ชัชวาล สนิทสันเทียะ, สยาม ระโส. (2564).....	Intawee, P., Potisarn, W., Pahanich, W., Sanitsanthia, C., Raso, S. (2021).....

กรณีผู้เขียน	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ
เกิน 6 คน ให้ใส่ให้ครบ ทั้ง 6 คน และคนที่ 7 เป็นต้นไปให้ ใส่ และคณะ หรือ et al.	พิรวัส อินทวิ, วิจิตรา โพธิสาร, วณมพร พาหะ นิชัย, ชัชวาล สนิทสันเทียะ, สยาม ระโส, อนุชา ถือสมบัติ, และคณะ. (2564).....	Intawee, P., Potisarn, W., Pahanich, W., Sanitsanthia, C., Raso, S., Thuesombat, A., et al. (2021).....

5.2 การอ้างอิงจากวารสาร

หากมีเลข DOI ให้ระบุด้วย

รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสารหรือนิตยสาร, ปีที่(ฉบับที่), หน้า. DOI.
ภาษาไทย	ฉิติ ปัญญาอินทร์. (2558). การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางดนตรี เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล, 10(2), 19 – 29. https://doi.org/10.0000/xxx0000000 .
ภาษาอังกฤษ	Panyain, T. (2015). The Development Learning Management Process by Using Folk- Wisdom in Music to Improve Lifelong Learning Skill. Arts and Culture Journal of the Lower Moon River , 10(2), 19 – 29. https://doi.org/10.0000/xxx0000000 .

5.3 อ้างอิงจากหนังสือ

รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. (พิมพ์ครั้งที่). เมืองที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์. จำนวนหน้า.
ภาษาไทย	บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น. 228 หน้า.
ภาษาอังกฤษ	Deepak, C. and Sodhi, N. (2015). Research Methodology : Concepts and Cases. (2 nd Edition). India : Vikas Publishing House. 820 Pages.

5.4 อ้างอิงจากหนังสือที่รวบรวมบทความที่มีผู้แต่งที่หลากหลาย

รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ใน ชื่อหนังสือที่รวบรวม, ชื่อบรรณาธิการ, บรรณาธิการ. เมืองที่ พิมพ์ : สำนักพิมพ์. เลขหน้า.
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ใน ชื่อหนังสือที่รวบรวม, ชื่อบรรณาธิการ, บรรณาธิการ. เมืองที่ พิมพ์ : สำนักพิมพ์. เลขหน้า.

ภาษาไทย	รังสรรค์ ณะพรพันธุ์. (2552). โลกาภิวัตน์ : นโยบายภิวัตน์. ใน ชุดความรู้เกี่ยวกับนโยบาย สาธารณะด้านการพัฒนา โลกาภิวัตน์ ท้องถิ่นภิวัตน์ นโยบายภิวัตน์? , ยูวดี คาคการณ์ ไกล, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : แพลน พรินติ้ง. 23 - 39.
ภาษาอังกฤษ	Stair M. and Galpin M. (2010). Positive Engagement : From Employee Engagement to Workplace Happiness. In Oxford Handbook of Positive Psychology and Work , Linley, P. A., Harrington, S., Garcea N., Editor. New York : Oxford University Press. 155 – 172.

5.5 อ้างอิงจากรายงานผลดำเนินงาน หรือคู่มือ

รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อรายงาน. เมืองที่พิมพ์ : ชื่อหน่วยงาน.
ภาษาไทย	วิจิตรา โพธิสาร. (2564). รายงานสรุปโครงการสำรวจความพึงพอใจผู้มาใช้บริการพิพิธภัณฑ์ ผ้าโบราณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ . สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
ภาษาอังกฤษ	Plaengdee, N. and Thuesombat, A. (2015). Satisfaction Survey Report of Visitors to the Museum of Ancient Textiles at Surin Rajabhat University . Surin : Surindra Rajabhat University.

5.6 อ้างอิงจากเอกสารสืบเนื่องจากงานประชุมวิชาการ

รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ใน ชื่อการประชุม , วัน เดือน ปี ที่จัด. หน้า. เมืองที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.
ภาษาไทย	พระชาติรี ชุมภู, วิจิตรา โพธิสาร, สุรีย์ฉาย สุกันธรัตน์. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าวัดอิสาน ของพุทธศาสนิกชน จังหวัดบุรีรัมย์. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ “ราชมงคล สุรินทร์ ครั้งที่ 12” , 16 – 17 กันยายน 2564. 744 – 754. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์.
ภาษาอังกฤษ	Potisam, W. and Potisam, N. (2013). Developing Multimedia for Hearing-Impaired Children in Reum An-re, a Famous Folk Dancing of Surin Province. In Proceeding of the First International Conference on Innovation in Education , May 13 th - 15 th , 2013. 284 – 292. Nakhon Pathom : Mahidol University.

5.7 อ้างอิงจากรายงานการวิจัย

รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง . รายงานการวิจัย. เมืองที่พิมพ์ : ชื่อหน่วยงาน.
ภาษาไทย	วิจิตรา โทธิสาร. (2563). การเปรียบเทียบการสอนแบบบนลงล่างและแบบล่างขึ้นบนด้วยการจัดการเรียนรู้บนเครือข่ายแบบกลุ่มเมฆที่ส่งเสริมทักษะการเขียนโปรแกรมบนเว็บสำหรับการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. รายงานการวิจัย. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
ภาษาอังกฤษ	Potisarn, W. (2020). Comparing Top-down and Bottom-up Teaching Method via Cloud Based Learning Enhancing e-Commerce Web Coding Skill of Undergraduate Students. Research Report. Surin : Surindra Rajabhat University.

5.8 อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์/ การค้นคว้าอิสระ

รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์ . วิทยานิพนธ์/ การค้นคว้าอิสระ. ชื่อปริญญา. เมืองที่พิมพ์ : ชื่อมหาวิทยาลัย.
ภาษาไทย	สารภี วรรณตรง. (2551). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ผ้าทอมือของกลุ่มชาติพันธุ์ในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง. วิทยานิพนธ์. ปรัชญาดุชะฎิบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
ภาษาอังกฤษ	Wanrong, S. (2018). The Development of Learning Resource Centers of Hand-Woven Textiles of Ethnic Groups in Mekong Sub-Region. Thesis. Doctorate Degree Program in Regional Development. Surin : Surindra Rajabhat University.

5.9 อ้างอิงจากเว็บไซต์

รูปแบบ	ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ วัน เดือน ปี, จาก : ที่อยู่เว็บไซต์.
ภาษาไทย	สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน. (2558). คู่มือการดำเนินงานผู้ผลิตผู้ประกอบการ OTOP [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 27 ธันวาคม 2564, จาก http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER2/DRAWER091/GENERAL/DATA0000/00000183.PDF .
ภาษาอังกฤษ	KOPP, C. M. (2021). Cross Culture [Online]. Retrieved January 19 th , 2022, from https://www.investopedia.com/terms/c/cross-culture.asp .

5.10 อ้างอิงจากภาพถ่าย วิดีโอ (ที่ไม่ได้อยู่ในรูปแบบออนไลน์)

ภาพถ่าย (Photograph) วิดีโอ (Video)

รูปแบบ	ชื่อผู้สร้างสรรค์ผลงาน. (ปีที่สร้าง). ชื่อผลงาน [ภาพถ่าย/ วิดีโอ]. วัน เดือน ปี ที่สร้างผลงาน. เมืองที่สร้างผลงาน : ชื่อสถานที่.
ภาษาไทย	วิจิตรา โพธิสาร. (2564). ประตูทางเข้าปราสาทศีขรภูมิ [ภาพถ่าย]. 20 ธันวาคม 2564. สุรินทร์ : ปราสาทศีขรภูมิ.
ภาษาอังกฤษ	Potisarn, W. (2018). Surin International Folklore Festival Grand Opening [Video]. January 28 th , 2018. Surin : Surindra Rajabhat University.

5.11 อ้างอิงจากราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ	ราชกิจจานุเบกษา. (ปี). ชื่อกฎหมาย. เล่ม ตอนที่. หน้า/เลขหน้า. วัน เดือน ปี ที่ออกประกาศ.
ภาษาไทย	ราชกิจจานุเบกษา. (2565). กฎกระทรวงมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดม พ.ศ. 2565. เล่มที่ 139 ตอนที่ 20 ก. 28 -31. 31 มีนาคม 2565.

5.12 อ้างอิงจากบทสัมภาษณ์

รูปแบบ	นามสมมติ (ผู้ให้สัมภาษณ์). ชื่อผู้สัมภาษณ์ (ผู้สัมภาษณ์). ที่ สถานที่ที่สัมภาษณ์. เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2562.
ภาษาไทย	ช่างทอผ้าไหมทอมือ ก (ผู้ให้สัมภาษณ์). วิจิตรา โพธิสาร (ผู้สัมภาษณ์). ที่ บ้านเลขที่ 635 หมู่ 19 ตำบล นอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ สุรินทร์ 32000. เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2564.

6. การใส่ตารางและภาพประกอบ

6.1 การใส่ตาราง ใส่คำว่า “ตารางที่” พร้อมทั้งเลขกำกับตารางเป็นเลขอารบิก เช่น ตารางที่ 1 ตารางที่ 2 เป็นต้น วางอยู่ด้านบนของตารางให้ชิดขอบกระดาษด้านซ้ายมือ และอยู่ห่างจากเส้นบนของตาราง 1 บรรทัด หากมี “ที่มา” ให้ใส่ไว้ด้านล่างของตารางโดยไม่ต้องเว้นบรรทัด และพิมพ์ชิดขอบตารางด้านซ้าย ตามด้วยเครื่องหมายทวิภาค (:). จากนั้นใส่อ้างอิง ตัวอย่าง ดังตารางที่ 1 และหากตารางไม่สามารถใส่ในหน้าเดียวได้ ให้ขึ้นหัวตารางใหม่ แล้วตามด้วยคำว่า (ต่อ) เช่น ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตารางที่ 1 แหล่งชุมชนโบราณของจังหวัดสุรินทร์

แหล่งชุมชนโบราณ	อำเภอ
ทางตอนเหนือ	อำเภอชุมพลบุรี อำเภอท่าตูม และอำเภอรัตนบุรี
ทางตอนกลาง	อำเภอจอมพระ อำเภอเมือง อำเภอลำดวน อำเภอศีขรภูมิ และอำเภอสำโรงทาบ
ทางตอนใต้	อำเภอสังขะ อำเภอปราสาท และอำเภอกาบเชิง

ที่มา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ (2563)

6.2 ภาพประกอบ

ใส่คำว่า “ภาพที่” พร้อมทั้งเลขกำกับภาพเป็นเลขอารบิก เช่น ภาพที่ 1 ภาพที่ 2 เป็นต้น วางอยู่ด้านใต้ของภาพ จัดคำอธิบายไว้กึ่งกลาง และอยู่ห่างจากเส้นล่างของภาพ 1 บรรทัด จัดวางตำแหน่งของรูปภาพไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ ขนาดของภาพให้ความกว้างของภาพไม่ต่ำกว่า 13 ซม. และภาพต้องมีความคมชัด ตัวอย่างดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โลโก้สำนักศิลปะและวัฒนธรรม

7. การส่งบทความต้นฉบับ

1. ขอให้ผู้ส่งบทความเขียนบทความตามรูปแบบที่วารสารกำหนด โดยดาวน์โหลดเทมเพลต (template) ของวารสารและแบบฟอร์มส่งบทความ ได้ที่ <https://so07-mi.tci-thaijo.org/index.php/acj/index>
2. จัดทำไฟล์ต้นฉบับของบทความและจัดส่งผ่านระบบ ThaiJo
3. ไฟล์ที่จะส่งประกอบด้วย
 - 2.1 ไฟล์ต้นฉบับของบทความ จำนวน 1 ไฟล์
 - 2.2 ไฟล์แบบฟอร์มส่งบทความ จำนวน 1 ไฟล์

8. ค่าธรรมเนียมการลงตีพิมพ์

วารสารไม่เก็บค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์

9. ช่องทางการติดต่อสื่อสาร

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

อีเมล : acj.lmr@srru.ac.th เว็บไซต์วารสาร: <https://so07-mi.tci-thaijo.org/index.php/acj>

เว็บไซต์สำนักศิลปะและวัฒนธรรม <https://culture.srru.ac.th>

ที่อยู่ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

186 หมู่ 1 ถ.สุรินทร์-ปราสาท ต.นอกเมือง อ.เมือง จ.สุรินทร์ 32000

โทรศัพท์ 0 4451 5227

ขั้นตอนการทำงานของวารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ประจำปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2566)

รองศาสตราจารย์ ดร.นิยม วงศ์พงษ์คำ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.อัศนีย์ เปลียนศรี	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ภาณุรัตน์	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ศิริพร สุขเมธารัตน์	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป แซรัมย์	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณินันต์ ไสยโสภณ	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มานิตย์ อรรถชาติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สยาม ระโส	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ ภูพัฒน์วิบูลย์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน วัชรชีโนรส	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชชาณัฐ ตูจันดา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัชวาล สนิทสันเทียะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อาจารย์ ดร.สุรีย์ฉาย สุกันธรัตน์	นักวิชาการอิสระ
อาจารย์ ดร.ยโสธรา ศิริภาพระภากร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
อาจารย์ ดร.ยุวดี พลศิริ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อาจารย์ ดร.อิทธิวัตร ศรีสมบัติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อาจารย์ ดร.ธงชัย สุขแสวง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

รายชื่อกองบรรณาธิการวารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูลและคณะทำงาน

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สารภี วรรณตรง	ผู้ทรงคุณวุฒิประจำสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
นายประสงค์ ทองประ	ผู้ทรงคุณวุฒิประจำสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
นางสาววารสนา ไชยพรรณนา	ผู้ทรงคุณวุฒิประจำสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

กองบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีรวัส อินทวิ	ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
-------------------------------------	---

2. บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.วิจิตรา โพธิสาร	รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
----------------------------	--

3. กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.นิยม วงศ์พงษ์คำ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิศักดิ์ จำปาแดง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ประดิษฐ์ นารีรักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
รองศาสตราจารย์ ดร.อัศนีย์ เปลี่ยนศรี	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน วัชรชโยมรส	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คำภีร์ภาพ อินทะนุ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัชราพร สุขทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สยาม ระโส	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชชาณัฐ ตูจันดา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัชวาล สนิทสันเทียะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อาจารย์วันมพร พาหะนิชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ทีมสนับสนุนงานวารสาร

นายอนุชา ถือสมบัติ	สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
นางนิมิตรา บุตรกันหา	สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
นายสมชาย มิถุนดี	สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
นายสาคร สีหะวงษ์	สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
นายเอกราช ศรีอยจิตร	สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
นางสาวพวงฤดี สุกใส	สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
นางสาววรรณภา เพิ่มมี	สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
นางสาวนุชสรา พันแก้ว	สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
นางสาวอัญชิสา สมบัติพิทักษ์สุข	สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
นางสาวอศฎา คงสุข	สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
นางสาวณฤดี แปลงดี	สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์